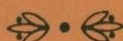

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

**ALAPÍTVÁ:
1862-ben**

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

**1994.
OKTÓBER**

CXXIX. évfolyam

A TARTALOMBÓL

A hazai állami fafeldolgozó ipar gazdasági helyzete sokkal rosszabb képet mutat, mint az erdőgazdálkodás.
290. oldal

Az tény, hogy a felügyelet az ellehetetlenülés felé haladnak, és ezt mindenképpen meg kell akadályozni.
294. oldal

Növekedni fog a nagyfelbontású digitális multispektrális űrfelvételek felhasználása és jelentősége.
307. oldal

Így az erdészek igen jelentős többsége teljesen elszakadt a vadásztattól.
314. oldal

Erdészeti Lapok
Az Országos Erdészeti Egyesület
folyóirata
CXXIX. évfolyam 10. szám
(október)
HU ISSN 1215-0398

Szerkeszti: a szerkesztőbizottság. Tagjai: Agócs József, Apatóczy István, dr. Balázs István, dr. Bartha Dénes, Bolla Sándor, dr. Bondor Antal, Bús Mária, Gencsi Zoltán, dr. Gőbölös Antal, Gyöngyössi Péter, dr. Kárpáti László, Kertész József, Kovács Gábor, ifj. Páll Miklós, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Rakk Tamás, Sántha Antal, dr. Sonnevend Imre, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla, Wisnovszky Károly.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Szerkesztőség: 1027 Budapest,
Fő u. 68.

Telefon: 2016-293

Felelős kiadó: Dr. Lelkes Lajos

Kiadóhivatal: 1163 Budapest,
Koronafürt u. 44.

Telefon: 183-6575

Nyomdai munkák: Csathó és Társa Nyomdaipari Kft. Eger
Felelős vezető: Csathó Emil

A kézirat lezárva: 1994. szeptember 25.

Terjeszti: a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR), Budapest, XIII., Lehel u. 10/a. – 1900 – közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással, a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámmal.

Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, 1389 Budapest, Pf.: 149.

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Л. Маркуш:</i> Аерокосмические методы в лесном хозяйстве и в высшем спецобразовании	308
<i>Е. Фюрер-Д. Бранка-Л. Хорват:</i> Уровень загрязнения воздуха и его изменение	308

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

<i>Dauner Márton:</i> A hazai és a nemzetközi fapiacról	289
<i>Szabados János:</i> Észrevételek dr. Czerny Károly cikkéhez	292
<i>Kádár Zoltán:</i> Az erdő – luciferi szemszögből (II.)	293
<i>Dr. Kósa Lajos:</i> Az államilag támogatott és szabályozott mezőgazdasági szaktanácsadás	296
<i>Reményfy László:</i> „Kinek a felelőssége?” ...	298
<i>Horváth Zoltán:</i> „Tulaj-előkészítés”	300
<i>Csuka Imre:</i> Csodaszér-e az erdővagyon-gazdálkodás?	302
<i>Bogár István:</i> Jan-Åke Lundén Vaxjö	304

ERDÉSZETI KUTATÁS

<i>Bach István:</i> Kandidátusi értekezés	305
<i>Márkus István:</i> A távérzékelés az erdőszetben és az erdőszeti felsőoktatásban	306
<i>Führer Ernő, Baranka Györgyi, Horváth László:</i> Ökológiai bázissterületeken mért légszennyeződések nagysága és változása	308

TERMÉSZETVÉDELEM

<i>Agócs József:</i> Erdő-tügy	311
Az „Erdő és klíma” konferencia állásfoglalása	312

VADGAZDÁLKODÁS - VADÁSZAT

<i>Dr. Tibay György:</i> Országos vadgazdálkodási előadássorozat	313
<i>Dr. Vicze Ernő:</i> Az erdősz-vadász ellentét	313

ERDŐKERÜLLEN

<i>Eszes Ferenc:</i> A tavaszi félév eseményei a közép-fokú erdőszeti oktatási intézményekben - 1994	316
<i>Apatóczy István:</i> Kívül a körön	317

KÖNYVESPOLC 318

EGYESÜLETI HÍREK 319

INHALT

<i>Dr. Márkus L.:</i> Die Fernwertermittlung im Forstwesen und in dem forstlichen Hochschuhlunterriente	306
<i>Führer E., Bdanckó Gy., Horváth L.:</i> Grösse und Änderung der Luftverschmutzung an der Basisfläche	308

CONTENTS

<i>Márkus, L.:</i> Remote sensing methods in forestry and in professional education	308
<i>Führer, E. - Branka, Gy. - Horváth, L.:</i> Air pollution level and its change	308

DAUNER MÁRTON

A hazai és a nemzetközi fapiacról

Az Erdészeti Hivatal elkészítette a belföldi és a nemzetközi fapiac helyzete és fejlődésének tendenciáira vonatkozó elemzését. Az 1993. évi külkereskedelmi forgalom forintban kifejezett változásait ismertetjük.

A külkereskedelmi adatbázis mennyiségi adatai számtalan hibát tartalmaznak, ezért a természetes és értékdatok véglegesítése, értékelése csak a korrekciókat követően történhet meg. A hazai erdőgazdálkodás és faipar gazdasági, szervezeti átalakulása a belföldi és a nemzetközi fapiac folyamatos átrendeződése mellett valósul meg. Az elmúlt években a csökkenő belföldi fafelhasználásunk dinamikus strukturális átalakuláson ment át.

A forintban kifejezett fatermék-kivitelnünk 1991-ig jelentős növekedést mutatott, 1992-ben a kivitel dinamikája csökkent, 1993-ban pedig már visszaesés következett be. Az összes kivitel 8,7%-kal, míg az erdei termék kivitel több mint 20%-kal csökkent. A lemezipari termékek kivitelnének évek óta tartó növekedése 1993-ra mérséklődött ugyan, de így is elérte a 15%-ot.

A kereskedelmi forgalomban érezhetően csökkent az ipari faalapanyag, ugyanakkor emelkedett a feldolgozott félkész- és késztermék-behozatal. Az összes fatermék-behozatalunk több mint duplájára emelkedett, az 1990. évi 22 md Ft-ról 1993-ban 46,1 md Ft-ra. A növekedés egyértelműen a cellulóz- és papíripari termékek behozatalának drámai növekedéséből adódik. Az erdei fatermékek behozatala 1992-től mutat csökkenést 1993-ban 7,7%-os, ugyanakkor tartós tendenciának mutatkozik a fűrészipari termékek behozatalának emelkedése, amely 1993-ban 24,2%-ot ért el. A lemezipari termékek behozatala 1992-ig növekedett, de 1993-ban az előző évhez képest 16,2%-kal esett vissza. Az 1993. évi behozatal legnagyobb növekedése a vegyes faipari termékek esetében következett be, mintegy 81,6%-kal. A cellulóz- és papíripari termékek behozatalának növekedési üteme a korábbi évekhez képest mérséklődött, 1993-ban 13% volt.

Fatermékek külkereskedelmi forgalma (millió Ft)

	1986-90 átlaga	1990	1991	1992	1993	1993/1992 %
KIVITEL						
Erdei fatermékek	3 311	3 954	6 543	6 377	5 046	79,1
Fűrészipari termékek	1 295	1 741	4 163	3 972	3 842	96,7
Lemezipari termékek	724	1 127	1 681	2 325	2 688	115,6
Vegyes faipari termékek	2 116	3 168	5 465	5 825	5 506	94,5
Fatermékek összesen	7 446	9 990	17 852	18 499	17 082	92,3
Cellulóz- és papíripari termékek	2 305	2 967	4 036	7 418	6 581	88,7
MINDÖSSZESEN	9 751	12 957	21 888	25 917	23 663	91,3
BEHOZATAL						
Erdei fatermékek	1 819	1 986	4 245	1 768	1 632	92,3
Fűrészipari termékek	3 566	3 676	4 792	5 551	6 892	124,2
Lemezipari termékek	868	698	1 187	2 037	1 707	83,8
Vegyes faipari termékek	518	512	1 625	1 391	2 526	181,6
Fatermékek összesen	6 771	6 872	11 849	10 747	12 757	118,7
Cellulóz- és papíripari termékek	13 418	15 157	24 386	29 495	33 332	113,0
MINDÖSSZESEN	20 189	22 029	36 235	40 242	46 089	114,5
EGYENLEG						
Erdei fatermékek	1 492	1 968	2 298	4 609	3 414	74,1
Fűrészipari termékek	- 2 271	- 1 935	- 629	- 1 579	- 3 050	193,2
Lemezipari termékek	- 144	429	494	288	981	340,6
Vegyes faipari termékek	1 598	2 656	3 840	4 434	2 980	67,2
Fatermékek összesen	675	3 118	6 003	7 752	4 325	55,8
Cellulóz- és papíripari termékek	-11 113	-12 190	-20 350	-22 077	-26 751	121,2
MINDÖSSZESEN	-10 438	- 9 072	-14 347	-14 325	-22 426	156,6

A fatermékek külkereskedelmi egyenlege az 1990. évi -9,1 md Ft-hoz képest -22,4 md Ft negatívumot mutat, 1993-ban az előző évhez képest 56,6%-kal tovább romlott.

A fatermékek külkereskedelmi egyenlegének jelentős hiányára való tekintettel rendkívül aktuális a FAO/EGB Fabizottsága állásfoglalásának kiemelése:

Fel kell hívni az erdőgazdálkodásért és az egyéb faipari szektorokért felelős politikai döntéshozók figyelmét arra, hogy az erdészetet és a faipart mint egységes egészt kell kezelni, ez különösen azért fontos, mivel az ökológiai, a gazdasági és a társadalmi szempontból valóban fenntartható erdőgazdálkodás egyik, de legfontosabb feltétele az életképes faipar.

I. A BELFÖLDI FAPIAC HELYZETE ÉS KILÁTÁSAI

Általános helyzet

A magyar gazdaság 1990. óta tartó szerkezetátalakítási folyamata a gazdaság súlyos visszaesése mellett történik. Ennek kihatásai ez idáig az állami erdőgazdálkodásban csak részben voltak érzékelhetőek. A fatermékek belföldi piacán bekövetkezett visszaesést részben kompenzálta a nyugat-európai kivitel. Ez a hatás azonban 1993-ban elűnt, a kivitel gyors visszaesése az állami erdőgazdálkodók helyzetére is jelentős negatív befolyással bírt.

Az állami erdőgazdálkodás 1992-ben az Állami Vagyonkezelő Rt. tulajdonába ment át. A Földművelésügyi Minisztérium az állami erdőbirtok fe-

lett tulajdonosi jogokkal nem bír, erdő-törvénnyel és annak betartását ellenőrző szakhatósági szervezettel szabályozza az állami és a magán erdőgazdálkodást. Az állami erdőbirtokon gazdasági társaságok (1 millió hektáron 22 rt.) folytatják az erdőgazdálkodást. Az állam jövőbeli kivonulása az erdőgazdálkodásból a gazdasági társaságok működésének kockázatát növeli, ugyanakkor a gazdálkodó szervezetek hatékonyságát javítja. Az állami felelősségvállalás csökkenése az erdőgazdálkodók részéről várhatóan növeli a gazdálkodást bénító szabályozások enyhítésére való törekvést.

A kárpótlás ez idáig az összes állami erdőterület mintegy 10%-át érintette. A kárpótoltak részéről lenne kereslet az erdő iránt, de az állami erdőkben gazdálkodó rt.-k ebben ellenérdekeltek. Az erdőterületek fizikai felaprózódásával szemben súlyos szakmapolitikai indokok állnak. A kárpótoltak igényeinek kielégítésére az állami erdőterületek olyan módon való felajánlását lehet megtenni, amely nem sérti az erdőgazdálkodás szakmai elveit, törvényi szabályait, ugyanakkor több tízezer kistulajdonos (kárpótoltt) tulajdonába adja az állami erdők egy részét.

A jelenleg megválasztott parlament a választások kiírásáig várhatóan nem fogja tárgyalni sem a kincstári, sem az erdő, sem a vadászati törvényt, ezek elfogadtatása valószínűleg a következő kormány feladata lesz. Az erdőgazdálkodás kormányzati irányításában új elemként megalakult a Földművelésügyi Minisztériumon belül az Erdészeti Hivatal szervezete. Az erdőtulajdonlásban bekövetkezett változások (a néhány ezer gazdálkodó szervezettel szemben mára több tízezer magántulajdonos birtokolja ugyanazt az erdőtulajdont) a szakigazgatás (erdőfelügyelet és az erdőrendezési szolgálat) korszerűsítését is sürgeti.

A hazai állami fafeldolgozó ipar gazdasági helyzete sokkal rosszabb képet mutat, mint az erdőgazdálkodás. A fafeldolgozó ipar veszteségei elérték a 3 md forintot, a termelő kapacitások nagy része kihasználatlan, ugyanakkor az 1 millió hektáron gazdálkodó erdőgazdaságok 310 millió forint veszteséggel gazdálkodtak. A fafeldolgozó ipar privatizációja vontatottan halad, a külföldi befektetők érdeklődése alacsony szintű, a többszöri sikertelen privatizációs pályázatok után többnyire a management is benyújtja privati-

zációs ajánlatát. Az elmúlt hetekben az MRP és a vezetői kivásárlásokra benyújtott hitelkérelmeket a bankok sorra elutasították, így ezen privatizációs konstrukciók iránt csökkent a bizalom, a belföldi tulajdonlasi remények lassan elhalnak.

1. Fakitermelés

Az ország fakitermelése 1992-ben 7,7%-kal esett vissza. Az üzemervekben szereplő kitermelési lehetőségek 79%-ban kerültek kihasználásra. Az állami erdőgazdaságok 91%-ban, míg a tulajdonváltás feszültségeivel terhelt mezőgazdasági szövetkezetek 70%-ban használták ki a fakitermelési lehetőségeiket. Az iparifa termelés 22,9%-kal csökkent, ugyanakkor a tűzifatermelés 6,3%-kal emelkedett.

Fakitermelés

1000 m³

	1990	1991	1992	1993	1994
	tény				várható
Fakitermelés	5 973,4	5 821,8	5 371,8	4 900,0	4900
ebből:					
Iparifa	3 518,2	3 329,0	2 565,1	2 150,0	2 100
Tűzifa	2 455,1	2 492,8	2 650,0	2 750,0	2 800

Fenyőrönk-piac

1000 m³

	1990	1991	1992	1993	1994
	tény				várható
Termelés	138,8	105,5	96,2	90,0	90,0
Behozatal	229,8	585,8	222,0	200,0	180,0
Kivitel	2,3	3,8	0,1	-	-
Belföldi felhasználás*	366,4	687,5	318,1	290,0	270,0

* Készletváltozás nélkül

Lombos rönk piac

1000 m³

	1990	1991	1992	1993	1994
	tény				várható
Termelés	1 906,5	1 687,2	1 349,9	1 100,0	1 100,0
Behozatal	15,7	35,0	10,0	10,0	10,0
Kivitel	121,8	71,5	131,3	250,0	250,0
Belföldi felhasználás*	1 800,4	1 550,7	1 128,9	860,0	760,0

* Készletváltozás nélkül

1992-93-ban az erdei fatermékek belföldi fapiacára a túlkínálat volt jellemző, az erdőgazdálkodók azon erdőállományok kitermelését sorolták előre (üzemtervi lehetőségeiken belül), amelyekből jövedelmezően tudták a piaci keresletet kielégíteni. A gyengébb minőségű erdőállományokban, ahol a kitermelt faanyag bevétele az erdőfelújít-

tás költségeit nem fedezte, fakészlet-felhalmozódás következett be.

2. Fenyőrönk-piac

A fenyőrönk-behozatal 1991. évi kiugróan magas behozatala az 1992. évben már nem ismétlődött meg, visszaesett az 1990. évi szintre. A nyugat-európai szélöntésekből származó olcsó, gyenge minőségű faanyag-behozatal a lecsökkent források miatt gyakorlatilag megszűnt. A fakereskedelmi vállalkozók rönk importjának belföldi fűrészüzemi feldolgozásából származó jövedelme nem volt elegendő rönkbehozatal hosszú távú fenntartására. Azok az állami vállalatok, amelyek a magán fakereskedők megbízására végeztek bérfelvágást, mára többnyire üzemek bezárására vagy a kapacitásaik

nagyon alacsony szintű kihasználására kényszerültek.

3. Lombosrönk-piac

A lombos rönk termelése 1992-ben 20%-kal, a behozatal több mint egy harmaddal csökkent, míg a kivitel 90%-kal emelkedett. A rönkkivitel a legjobb minőségű fűrész- és lemezipa-

ri alpanyagot érinti, ennek az alpanyagnak az árát a belföldi fűrészipar nem tudja megfizetni. A külpiazi árkhoz igazított belföldi rönkárak jelentős versenyhátrányt jelentenek fűrészüzemeinknek. Ennek a folyamatnak a következménye, hogy a fűrészüzemek közül egyre többet be kell zárni, ez azonban hosszabb távon a rönkárak csökkenéséhez vezet.

II. AZ ENSZ/EGB FABIZOTTSÁGÁNAK KÖZLEMÉNYE

Az ENSZ/EGB Fabizottsága, valamint a FAO Európai Erdészeti Bizottsága 1993 októberében Rómában tartott együttes ülésén, a Helsinkai Miniszteri Konferencia eredményeivel párhuzamosan, hangsúlyozta, hogy az erdők az emberi lét legfontosabb elemeként ökológiai, gazdasági előnyöket nyújtanak a társadalom számára.

Az erdők azon képessége, amely ezeket az előnyöket adja, csakis a fenntartható erdőgazdálkodással őrizhető meg.

Azt a tényt is végig kell gondolni, hogy a fenntartható erdőgazdálkodással olyan újratermelhető fanyersanyag termelődik, amely a vele versenyben álló anyagokkal összevetve számtalan környezeti előnyt mutat.

Az erdőgazdálkodás fő bevételi forrása a faiparnak és az egyéb fogyasztóknak eladott faanyag. Jelenleg Európa nagyobbik részén az erdők azon képessége, amely a folyamatos és fenntartható társadalmi és környezetvédelmi előnyöket szolgálja, oly módon károsodik, hogy a kis átmérőjű fatermek gyenge kereslete gazdaságilag el lehetetleníti Európa erdeiben a gyérítések végrehajtását. Továbbá figyelembe kellene venni, hogy néhány területen az erdők többcélú szolgáltatásainak biztosítása mára az erdő tulajdonosainak rendkívül komoly megterhelést jelent. Azokban az országokban, ahol a paraszti erdőbirtokok súlya jelentős, továbbá a lakosság foglalkoztatásának és megélhetésének a legfőbb forrása az erdő és a faipar, ott az erdők stabilitásának, életképességének, termőképességének csökkenése komoly társadalmi és gazdasági kockázatot jelent. A kis átmérőjű fatermek gyengülő keresletéhez hozzájárul a hulladékpapír ismételt felhasználásának gyors növekedése. A hulladékpapír újrafelhasználásának kedvező hatása az, amikor a hulladékhasznosítás kényszere csökkenti magát a hulladékot, de ezzel egyidőben csökkenti a papírgyártásra alkalmas faanyagot, különösen a kis átmérőjű papírfának a keresletét is. A

kialakult helyzetre való tekintettel az egyesített ülés az alábbi határozatot hozta:

1. A kis átmérőjű faanyagok új elhelyezési területeit oly módon kellene fejleszteni, hogy kitáguljanak a már meglévő elhelyezési területek. Az egyik ilyen lehetőség, amelyet hatékonyan kellene támogatni: a faanyagok, különösképpen a kisméretű fának az energetikai célú felhasználása. A másik lehetőség, hogy a gyengébb minőségű hulladékpapír energiaforrásként kerüljön hasznosításra. A fa olyan újratermelhető nyersanyag, amely lehetőséget kínál a fosszilis tüzelőanyag-felhasználás csökkentésére.

2. Fel kell hívni az erdőgazdálkodásért és az egyéb szektorokért felelős politikai döntéshozók figyelmét arra, hogy az erdészetet és a faipart mint egységes egészt kell kezelni, ez különösen azért fontos, mert az ökológiai, a gazdasági és a társadalmi szempontból valóban fenntartható erdőgazdálkodás egyik, de legfontosabb feltétele az életképes faipar.

Ezek az intézkedések egy olyan, a helyes irányba való erdőgazdálkodást fognak bátorítani, amely ily módon képes lesz mindazon többcélú szolgáltatást biztosítani, amelyet ma a társadalom elvár tőle.

Kereskedők figyelem!

Minden Magyarországon forgalomban levő elektromos és motoros fűrészhez

FÜRÉSZLÁNC – CSILLAGKERÉK – GYŰRŰ –
VEZETŐLEMEZ RENDELHETŐ
A KÉPVISELETNÉL

Felvilágosítás:

Külkereskedelmi Képviseleti Kft. H-1016 Budapest,
Orom utca 10. fszt. 2.

Telefon: 267-1180, 162-1199. Telefax: 267-1179.

Észrevételek dr. Czerny Károly cikkéhez

Dr. Czerny Károly erdőmérnök kollégánk az Erdészeti Lapok július-augusztusi számában kiváló érzékkel szakmai „Achilles-sarkunkat” célozta meg „Erdőgazdálkodás nyereségesen és lehetőleg tulajdonosként” c. cikkében.

Megjegyzéseinek ugyan nem lényegi eleme, de a hiteles tájékoztatás úgy kívánja, hogy reagáljak arra a megjegyzésre, miszerint „az erdőgazdaságokkal szembeni nyereséglvárás szakmailag és közgazdaságilag is megalapozatlan, meglepő és irreális összegekre emelkedett.” A cikk azt sugallja, hogy az új gazda, az ÁV Rt. támaszt megalapozatlan követelményeket. Ezzel a megállapítással szemben **a tények a következők:**

Az ÁV Rt. működésének első tulajdonosi évében, 1993-ban nem határozott meg sem reális, sem irreális nyereséglvárását. Ez vitatható döntés volt, de figyelembe kell venni, hogy a cégek átalakulása ebben az évben történt, ami – legalábbis a mérleg szerinti eredmény előírását – értelmetlenné tette. 1993-ban a nyereséges társaságok adózás előtti nyeresége 240 millió Ft volt (ez zömében féléves működés eredménye), amelyből differenciáltan 43 millió Ft osztalékot fizettek a részvénytársaságok az ÁV Rt.-nek. Ez összesítve kevesebb, mint a korábbi állami vagyon utáni 25%-os osztalék. Sok esetben egyáltalán nem, jellemzően pedig a nyereség 10%-ában határoztuk meg az osztalékot.

1994-re az ÁV Rt. összesen **190 millió Ft** nyereséget írt elő a 18 erdészeti részvénytársaság számára (a FEFAG nélkül). Ez a saját tőke arányosan 0,8%, jegyzett tőke arányosan pedig 1,9%, adózás előtti nyereséglvárást jelent. Ebből 0,3–0,8% részvény utáni osztalék fizethető a tulajdonosnak, ami a banki kamat töredéke. Az 1994. évi I. féléves eredmény tényszáma **630 millió Ft**. Mindebből látszik, hogy **a nyereséglvárás valóban irreális volt, irreálisan alacsony.**

Ehhez az elváráshoz azonban kapcsolódik az erdővagyon megőrzés, gyarapítás, az erdőfelújítások szakmai követelményeinek betartási kötelezettsége, amelyet a vezérigazgatókkal szemben alkalmazott szankciókkal érvényesít az ÁV Rt. Az osztalékfizetés megállapításakor, valamint a nyereség előírásakor csökkentő tényezőként vettük figyelembe az Erdőfenntartási Alapnak történő befizetések likvidításra gyakorolt negatív hatását.

Összességében tehát a „szélesebb szakmai kör” (idézet Czerny kollégától) nem szolgált mohó gazdát. Kár, hogy a szerző értékes gondolatait ellenőrizetlen és valótlan információval vezeti be. Teljes mértékben egyetértek Czerny kollégával abban, amit a gazdasági és nem gazdasági erdők

közötti különbségtétel szükségességéről és a közfeladatok állami támogatásáról ír. Ennek azonban logikus következménye, hogy **az OEA rendszerének meg kell változnia**, hiszen jelenleg az Alapon keresztül a gazdasági erdők hozamából pótoljuk a közfeladatokra jutó szűkös forrásokat.

Amivel érdemben vitatkozni szeretnék Czerny Károllyal, az **az erdészek tulajdonosi pozíciójával** kapcsolatos gondolatmenete.

A gondolatmenet kiindulási pontjának helyességét vitatom, azt tudniillik, hogy szolgálni csak cselédként, megalázott és elszegényedett helyzetben lehet.

Mindenekelőtt az erdőbérletről:

Általában kerülendőnek tartom az erdőbérleti jogviszonyt, függetlenül attól, hogy a bérlő tőkés vagy erdészek közössége. A bérlő motivációi ugyanis nem a szakképzettségtől függenek. A haszonbérlő – hiszen nyilván erről van szó – nem érdekelt a hosszú távú gondolkodásban. A tulajdonos, különösen az erdőtulajdonos azonban nemcsak a haszonban, hanem a vagyonmegőrzésben, gyarapításban is mindig érdekelt. Az alkalmazott viszont a gazdája elvárásainak kell, hogy megfeleljen. A motivációk alapján a gazda inkább tulajdonos, mint bérlő legyen.

A tulajdonos a hozzáértő, jó szakembert megbecsüli, és nem tekinti cselédnek. Az elszegényedés mértékét tehát nem az erdészek státusa, hanem a költségvetés állapota, a közfeladatok finanszírozásának lehetősége határozza be. Ideális helyzet az, amikor az erdőtulajdonos egyúttal szakember is. Ám a kapitalizmusban, különösen az eredeti tőkefelhalmozás idején nem jellemző, hogy a vagyon és a szakértelem azonos személyek birtokában legyen.

Nem hiszem, hogy az erdészek iránti társadalmi szimpátiának használna egy olyan törekvés, amely az állami erdővagyon kedvezményes vagy ingyenes megszerzésére irányulna a szakértelemre hivatkozva. Éppen a vállalati tanácsi irányítás – amely kvázi tulajdonosi jogokat adott – rontott sokat a szakmánk megítélésén és csökkentette az erdészek általában önzetlen, közérdekre apelláló, erdővagyonfélő kritikáinak hitelét.

Végül szívből kívánom, hogy minél több erdész kolléga legyen erdőtulajdonos, lehetőleg ne törpebirtokon, és minél többen szolgáljanak tisztességesen megfizetett alkalmazottként. **A két szerep összetévesztésétől azonban** – különösen állami alkalmazottak esetében – **óvakodni kell**, nem utolsósorban szakmánk presztízse miatt.

Szabados János

KÁDÁR ZOLÁN:

Az erdő – luciferi szemszögből (II.)

z Erdészeti Lapok ez évi márciusi számában megjelent néhány fésületlen gondolatom ma már kiegészítésre szorul, ugyanis a magánerdő-komplexum mellé sikerült a szakmának egyeb *komplexusokat* is összeszednie.

Úgy látszik, erre is érvényes *Bubó doktor* örökbecsű mondása: „a kis baj akkor válik jelentéktelenné, ha sikerül a betegnek beszereznie egy nagyobbat”.

Erdőbirtokossági társulatok

Meg kell jegyezmem, hogy naiv voltam, amikor feltételeztem a káoszt abból fakadóan, hogy a törvény erőteljes korlátozást hoz a meglévő magánerdő-tulajdon kezelésére, ezért szétválik törvény előtti és törvény utáni rendszerre a dolog. Félelmem annyira alaptalan volt, hogy le kell szögezmem: az új jogszabály semmilyen korlátot nem jelent. Szerény véleményem szerint a korábban meglévő – kusza rendelet-halmazból kiválogatható – jogi helyzethez is bizonyos fokú visszalépést jelent. Ugyanis *nem kötelező* alakítani, vagy a magánerdőt ilyen formában kezelni.

Még szerencse, hogy a jogszabály 40. §-a – amely az 1961. évi Erdőtörvényt módosítja – kimondja, hogy „ahol az önálló erdőgazdálkodás feltételei nem állnak fenn, az üzemtervnek megfelelő társult erdőgazdálkodást fenn kell tartani, a tulajdonosok kötelesek erdőgazdálkodó szervezetet alapítani, vagy közös képviselőtükről más módon gondoskodni.”

Most már csak az a csekélység döntendő el, hogy mekkora az, ahol „...az önálló gazdálkodás feltételei nem állnak fenn...”, ki dönti el, kihez lehet fellebbezni stb.

A kérdés szakmai alátámasztása idő és akarat kérdése. Szakmailag ugyanis megmagyarázható az is, hogy a Mátra egésze a felső határ, illetve ugyanígy órákat lehet elmélkedni arról is, hogy egy fa is meghaladja ezt a feltételt.

A kérdés addig nem kérdés, amíg a tulajdonos érdeke és a felügyelet előírása egy irányba mutat. A gond akkor

jelentkezik, ha keresztezik egymást. Ebből lesz a klasszikus micsturini hasraesés.

Az erdő társadalmi beágyazódása

Az erdő – szerencsére – közügy. A sajtót tekintve sokan értenek hozzá. A társadalmi hozzáértés egyik szélső határa az „őzike a szarvas felesége...” szakmai szinten mozog, itt az erdész az, aki – ő borzalom – kivágja a fát. A másik szélsőség – a valódi hozzáértők – között is van olyan, amely legalább annyira káros, mint az előző.

A jószándékú – és bizonyos fokig tájékozott – közvéleménynek is olyan fogalmak között kellene eligazodnia, hogy természetvédelmi terület, véderdő, tarvágás, szálaló erdőgazdálkodás stb. Holott a természetvédelmi terület is legalább négyfajta; a helyi védettségtől a nemzeti parkig, külön törvényi körülfárral és a tulajdonosra-kezelőre kiható számtalan (és változó) követelményrendszerrel. És akkor még nem beszéltünk a szó klasszikus értelmében vett – és szintén jogszabályokkal jól alátámasztott – véderdőről, itt ahányféle a védendő objektum, annyiféle lehet az előírás. A köztudat ezen túl védi magát az erdőt, értéknek tartva azt – és ebben igaza van. Összességében ez a komplexum jelenti a társadalmi érdeket.

Ezzel szemben van az erdőnek, mint a bioszféra egyik szeletének is saját érdeke, és ezt a fentiekben részletezett társadalmi tudat nem mindig veszi észre. *Széchenyi Zsigmond* állapította meg, hogy a vad *abból él, hogy vadásszák* (egyébként már rég kipusztult volna). Egyértelmű, hogy a mi klímazonánkban is *az erdő abból él, hogy „erdőgazdálkodnak” vele*, ha ezt nem tennék, nem maradna erdő az erdő. Jó lenne, ha sok botosnálta természetvédő ennek tudatában lenne.

Az, hogy nincs ennek tudatában, a változatlan heveséggel zajló viták mutatják. Elhangzik például olyan kijelentés is, hogy kötelezővé kellene tenni a szálaló üzemmódot. Nos, a módszer anyagi-technikai feltételének

biztosítása *csak* gazdasági kérdés, ha van rá pénz, *el lehet határozni*. A biológiai feltételeket – ésszerű korlátok mellett – már nehezebb biztosítani, de a meteorológiai feltételekben – egyelőre – „egy szinttel feljebb” döntenek. Hogy az egész gazdasági szempontból megéri-e, az szintén más kérdés, külön figyelemmel az Alföldre.

Az érdekviszonyokban a harmadik a tulajdonos érdeke. Korábbi cikkemben is kifejtettem, hogy a tulajdonos *elsősorban* a saját érdekeit nézi, ezért tulajdonos. A társadalmi vagy biológiai érdek számára akkor tartható be, ha egybevág saját tulajdonosi érdekével, vagy ha keresztezi azt; *megfizetik az érdekein esett „sérelemet”*.

Itt is van egy jó szlogen: szektorsemleges szabályozás. Az állami tulajdonra is ugyanazon szabályok vonatkoznak, mint bármilyen másra. Nos, ez jól hangzik, de nem feltétlen igaz. Az állam mint tulajdonos egy dologban különbözik az egyéb tulajdonosoktól, hogy *ő kezeli a költségvetést*, annak bevételi és kiadási oldalát egyaránt. A költségvetés pedig többnyire politikai kérdés, emiatt nem a szakmai szabályok vonatkoznak rá. Ezért az állami erdőnek *szükség szerint* más lehet a finanszírozása, mint a nem államinak.

Lehet a dolog persze szektorsemleges is, de akkor a *költségvetésnek is* szektorsemlegesnek (és nem politikailag motiválnak) kellene lennie.

Tulajdoni összetétel

A kérdés fontosságára az Alkotmánybíróság közelmúltban hozott döntése is példát szolgáltatott, amikor kimondta, hogy a természetvédelmi területek csak akkor töltik be a társadalom szempontjából fontos szerepüket, ha állami tulajdonban maradnak. Volt ugyan két – a való életben valószínűen jártasabb – alkotmánybíró, aki különvéleményében kifejtette, hogy a tapasztalatok szerint a természetvédelem érdekeit nem mindig biztosította az állami tulajdonlás. Mindenesetre nyugodjunk bele, és bízzunk benne, hogy a magas testület többségi optimizmusa a gyakorlatban is beválik. Tény, hogy

ezután a természetvédelmi területek állami tulajdonban maradnak, illetve viszszerülnek ide.

Részleteztem a véderdőket. Itt már sokkal bonyolultabb a helyzet. A dolgok logikájából az fakad, hogy a véderdő tulajdonosa az legyen, akié a védett objektum. Árvízvédelmi véderdő tartozzon a gát kezelőjéhez, a mezővédő erdősáv a „mező” gazdájához.

Itt is van kakukktójs, ugyanis ahol magának az erdőterületnek pl. talajerózió, defláció elleni védelme a véderdő feladata, ott ez független a tulajdonostól. E kategóriában tehát elkerülhetetlen a vegyes tulajdoni összetétel.

Van a harmadik kategória, amely minden jelző nélkül „csak” erdő, amelyet jobb híján nevezünk gazdasági erdőnek, az, ahol a fatermés, a gazdálkodási ciklus összessége alatt elérhető értékhozam maximalizálása lehet a cél.

Nincs – és nem is lehet – alkotmányos kifogás az ellen, hogy magánerdő is legyen ebben a kategóriában. Nem tagadható, hogy az erdő létehez, nem létehez itt is kötődhet társadalmi érdekek, de az összes erdő között itt kell a legalacsonyabbra venni a tulajdoni korlátozást. Nem akarok az állami erdőtulajdon ellen beszélni, és nem kívánom, hogy minden gazdasági erdő magántulajdonba kerüljön. Az állam – mint tulajdonos – eldöntheti, hogy mennyi erdőt ad el kárpótlási jegy ellenében, illetve egyéb módon – ez a tulajdonosi joga, minthogy az is e körbe tartozik, ha ezek után nem ad el semmit. Viszont semmilyen épeszű ok nem korlátozhatja azt, hogy a nem állami tulajdonos saját földjére erdőt telepítsen és így hozzon létre magánerdőt, illetve nincs ok arra, hogy az eddig licitált, vagy tagi részaránnyal létrejött magánerdőből bármit is reprivatizáljunk. Így – ebben a körben – a magánerdő-tulajdonnal és tulajdonossal tartósan együtt kell élnünk.

Erdőfelügyelet

Itt az idő, hogy szerepét és feladatát teljesen újragondoljuk, mert változott a tulajdonosok köre – és nem utolsósorban száma –, szükségyszerűen változni fog az erdő finanszírozásának rendje és ebben a felügyelet szerepe, és változni kell a munka szakmai tartalmának is.

Alapvető módszer az lehet, hogy meg kell fogalmazni a feladatot, és eh-

hez kell igazítani az annak ellátására alkalmas szervezetet. A magyar módszer a fordítottja lenne, de ezt alapos szakmai okokból nem pártolnám. Az tény, hogy a felügyelet az ellehetetlenülés felé haladnak, és ezt mindenképpen meg kell akadályozni.

Azzal, hogy a magántulajdonosoknak nem kötelező erdőbirtokossági társulatot alakítani, megnöveli a nyilvántartás munkáját. Ezen túlmenően erősen növekedik a felügyeleti kötelezettség is. A helyzet hasonlít az egykori néptanítóéra, akinek kötelessége volt minden gyereket megtanítani írni, olvasni, csak a gyerekeknek nem volt kötelező az iskolabajárás. Ezt gépesítéssel és szervezéssel – nem rövid idő alatt – megoldható gondnak tartanám.

Az üzemtervek jelenleg megszabják a felújítás módját, a fafajösszetételt, a ápolási és véghasználati módot, azok idejét stb. Tudom, hogy *eretnek dolog* felvetni is, hogy ezt változtatni indokolt, de gondoljuk át a témát.

Természetvédelmi területek a védelmi cél a meghatározó. Itt elő lehet írni akár az eddiginél több megkötést is. Véderdőben a védendő objektum vagy cél szintén meghatározhatja az előírást; ha az üzemterv ezzel összhangban több vagy kevesebb megkötést tartalmaz, akkor nincs gond. Gazdasági erdőben viszont a tulajdonos joga meghatározni, hogy milyen erdőt akar, hiszen a kockázat, a költség és az esetleges eredmény is az övé. Főlősleges vállalni – bármilyen szakmailag helyes indokból hozott – döntést a fafajra például, amikor egy állomány értékét néhány évre előre sem tudjuk megbecsülni, hát még néhány évtizedre. Nem kell más példa, mint az alföldi fenyvesek esete. Kezdő gyakornok koromban az akác gyomfa volt, a fenyő pedig az erdészek álma. Csak három évtized múlt el, amikor az élet keményen felcserélte a kettőt.

A gazdasági erdőnél a társadalmi elvárás maximuma az lehet, hogy az erdő erdő maradjon. Elő kell írni a kezelő megfelelő szakmai követelményét, az üzemterv készítőjének személyi feltételeit, a jóváhagyás rendjét stb. A tartalmát viszont a tulajdonosra, illetve az általa kötelezően alkalmazott, szakmailag felkészült személyzetre kell bízni. Külön kérdés, hogy ki kell dolgozni az erdő megszűnésének mechanizmusát is. A jelenlegi művelési-ág-változási procedúra infrastrukturális beruházás esetére és kis területre alkal-

mas, a büntetés jellegű összeg mértéke az erdőterület megóvására ösztönöz(het).

Korábbi cikkemben részleteztem alapján viszont a magántulajdonos azon jogát természetesnek tartom, hogy reális döntési elem lehessen számára az erdő megszüntetése is. Erre a most élő rendszer alkalmatlan.

Ezen precedúra új szabályok szerinti kezelése is a felügyelőségek feladatát képezheti.

Finanszírozás

Az erdőfenntartási alap – bármennyire is kipróbált szisztéma – a lét + nemlét mezsgyéjén mozog. Az, hogy át kell alakítani, illetve ha ez nem megy, meg kell szüntetni, az egy külön téma. Nem ez vizsgálódásom fő területe.

Az erdő a mi klímakörünkben még a legondosabb gazdálkodás mellett sem garantál biztos hozamot. Nem valószínű, hogy az a tendencia hosszabb távon változik, hiszen a nálunk nagy tömegben termelhető fa sohasem lesz a keresett, így növekvő árú kategóriában. Visszatérve a tulajdon sajátosságaira, mindenképpen realitás, hogy ha növekszik a tulajdon korlátja, a megkötöttség, akkor csökken a hozam, sőt növekszik a veszteség.

A természetvédelmi területeknél egyértelmű, hogy a tulajdonos a sajátosságok miatt a felmerülő költségeket – veszteséget – állja. Ez a szervezet-szerű dolga.

A véderdőnél is tiszta, hogy a védendő objektum működési költségeihez tartozik a véderdő fenntartásának esetleges vesztesége is, illetve, hogy az a tulajdonost terheli.

Gazdasági erdőnél viszont az erdőnek kellene eltartania magát. Ha ez tartósan nem „jön be”, akkor vagy magára hagyja az erdőt a tulajdonos, vagy művelési ágat változtat. Ez viszont sérti a társadalmi érdeket. Ha a társadalom megtölti a fenti magatartást, akkor a veszteséget állnia kell.

Ha a mezőgazdasági termelés Európa-szerte támogatásra szorul, akkor nem eretnek dolog az erdőre is vonatkoztatni, az erdőgazdálkodás tartamoságát dotálni.

Hosszabb távon a piacgazdaság úgy működik, hogy a tőke legalább az átlagprofitot termelje meg. Az újszülött magántulajdonosok egy része évente

megelégedne egy kocsi tűzifával, de ezt el is várja erdőtulajdona hozamaként. Ha a magánerdők átlagos területnagysága alatta van a két hektárnak, ez az óhaj kb. a tőke átlagprofitjával azonos. Az igény még komolyabb veszély nélkül kielégíthető e szinten. A gond ott lesz, ahol a tulajdonos nem tűzifát, hanem pénzt akar.

A finanszírozás és a hosszabb távon elkerülhetetlen dotáció állami kezelő szerve csak az erdőfelügyelet lehet.

Az erdő kezelése

Mást is izgat ez a témakör. Az Erdészeti Lapok korábbi számában olvastam egy fejtegetést arról, hogy a magánerdőnél szét kellene választani a földtulajdont és a rajta lévő állományt, az erdő – a társadalmi érdekek védelme miatt – csak köztulajdon maradhatna. Érzelmileg az erdő féltése, szakmailag sok racionális gondolat volt e sorokban, de egy hibája van: nem hajtható végre, a tulajdon így értelmét vesztené. Nem fér össze a piacgazdasággal.

Más módon, de a kincstári erdők tulajdona és kezelési szervezete már kettévált.

A hazai erdőállomány jó része állami tulajdonban marad. Magántulajdonnál, illetve a természetvédelmi területek egy részénél és a véderdők egy bizonyos hányadán a tulajdonos és a kezelő nem válik ketté, de a klasszikus kincstári erdő más. A megalakult részvénytársaságok az erdőt nem kapták meg, csak annak kezeléséhez szükséges vagyont került a portfólióba.

Ez előnyös, ha netán veszteséges az rt., hiszen maga a nemzeti érték emiatt nem kerülhet ki a köztulajdonból. Másrészt veszélyes is, mert a kezeléshez-fenntartáshoz szükséges vagyontartozéka az erdőtulajdonnak, épeszű mértéken túl az nem csökkenhet az erdő károsodása nélkül.

A társasággá alakítás megmozgatta az agyakat. Egyesek szerint az rt.-k privatizálhatók, a magántulajdonban lévő erdei infrastruktúra azután hatékonyan kezelné a kincstári tulajdont. Veszélyesnek tartanám e módszert, mert ez hasonlatos lenne ahhoz az esethez, amikor a ló állami, de a kocsi a kocsis magántulajdona; hajtani tud, de etetni nem áll érdekében.

Másik gondolat az rt.-k működésének versenyztetett vállalatbeadása volt, gondolom úgy, hogy ki ígér na-

gyobb hasznot egy adott időtartamra. (Igaz, hogyha mást nem is, de ígérni – azt tudunk.) Rövid időről nem lehet szó, mert az rablógazdálkodáshoz vezet, hosszabb időre meg az ígéretek nem lehet komolyan venni, hiszen a perem-feltételek nem kellően prognosztizálhatók. Szerintem tehát ez az út sem járható.

Csak az vezethet eredményre, ha a tulajdon és kezelése a lehető legszorosabb kapcsolatban marad (vagy kerül). Elméletileg nem rossz a gondnoksági rendszer, ahol a döntéseket az állami alkalmazottak hozzák, az effektív munkát pedig a vállalkozók végzik a gondnok megbízásából, az esetleges eredmény a tulajdonos államé, a valószínűbben felmerülő veszteség szintén.

Nem ezt az utat választottuk, az rt. nem ez. Ez is alkalmas lehet, de az rt.-nek is állami tulajdonban kell maradni, és meg kell oldani a finanszírozás problémáját. Ahol sok a korlát – azaz magas a természetvédelmi területek és véderdők aránya az állományon belül, illetve kicsi a gazdasági erdők természetadta eredményessége – ott nem a nyereségben, hanem a veszteség mér-

tékének csökkenésében kell az rt.-t érdekeltté tenni.

Meggondolandó, hogy az egyszemélyes közgyűlés – az ÁV Rt. – helyett a kincstári tulajdon változatlansága mellett tulajdonosi jogosítványokat kapjon az rt. közgyűlésében a környezetvédelem, a társadalombiztosítás vagy a megyei önkormányzat is, a kezelt területek elsődleges célja (természetvédelmi terület, véderdő stb.) arányában, de osztalékrészesedési jog nélkül.

Lehet még más forma is – az élet szerencsére elég színes –, de az is igaz, hogy minden átalakítás kényszerű emberi és anyagi veszteséggel jár, az pedig nem mindig térül meg.

ZÁRÓ MOTTÓ:

Lucifer:

Emelkedett szempontunkból, hiába
Először a báj vész el, azután
A nagyság és erő, míg nem marad
Számunkra más, mint a rideg
mathézis.

(Madách: Az ember tragédiája
XIII. szín)

Elnökségi ülés

**A jövő évi tagdíj befizetésével
kapcsolatos teendőket és a
közgyűlésen Garamszegi István által felvetett
javaslatot az elnökség októberi ülésén tárgyalja.**

**A Fertő-Hanság Nemzeti Park
természetvédelmi felügyelői állást hirdet az
Őrségi Tájvédelmi Körzetbe, Őriszentpéter
központtal. Lakás biztosított, fizetés a
köztisztviselői jogállásról szóló törvény szerint.
Szakirányú felsőfokú végzettség követelmény,
nyelvvizsga, erdőgazdasági, rendezői
vagy felügyelői gyakorlat előny.**

**Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság
9435 Sárród, Rév-Kócsagvár, Pf.: 4.
Telefon: (99) 370-919, 370-926. Fax: (99) 371-590.**

Az államilag támogatott és szabályozott mezőgazdasági szaktanácsadás

Magyarországon a piacgazdaság feltételeinek kialakítása során fontos szerepet kap a mezőgazdaság átalakulása, amely alapjaiban érinti a tulajdon- és birtokviszonyokat, a termelés szervezeti és intézményi kereteinek változását, átalakulását.

A változások egy hatékonyabb és egyben versenyképesebb mezőgazdasági termelés kialakulásának irányába történnek. A folyamatban lévő kárpótlás, reorganizáció és privatizáció révén a korábbi nagyüzemi és háztáji gazdaságok helyébe egy sokszínű termelési struktúra alakul ki, amelynek új elemei a *magángazdaságok*, a magántulajdonon alapuló *társas vállalkozások*, új típusú *szövetkezetek* (értékesítő-, feldolgozó-, faluszövetkezetek, hegyközségek, bérvállalkozók stb.). Ezek eredményes működésének elősegítése érdekében az FM államilag támogatott és szabályozott, vállalkozói alapon működő szaktanácsadást hozott létre.

Ennek bizonyos elemei:

- szakemberek kiképzése,
- infrastruktúra kialakítása, információs rendszer fejlesztése,
- mintatelepek, mintafarmok kialakítása

PHARE támogatásból valósult meg.

A magyar mezőgazdaság tulajdonviszonyainak és termelésszerkezetének kívánatos átalakítása, a magántulajdonra alapozott családi és vállalkozói szintű egyéni és társas gazdálkodások eredményes működésének elősegítése érdekében az FM államilag támogatott és szabályozott szaktanácsadást hozott létre.

A szaktanácsadók köre

A 10/1993. (III.17.) FM rendelet foglalkozik a szaktanácsadók névjegyzékbe történő felvételének szabályaival. A névjegyzékbe történő felvétel legfontosabb feltétele, hogy a gazdálkodás összes fő problémájának megoldását komplex módon segíteni tudó – magasan képzett és nagy gyakorlatlal rendelkező – üzleti elkötelezettségtől mentes – tehát a problémát tárgyilagosan megítélni képes – szakemberek álljanak az agrárvállalkozók rendelkezésére. A szaktanácsadó segítségével a

gazdálkodó hozzájuthat azokhoz az alapvető

- természet- és tenyésztéstechnológiai,
- agrokémiai,
- környezetgazdálkodási,
- üzemgazdasági,
- pénzügyi-számviteli ismeretekhez, amelyek birtokában dönteni tud a gazdálkodás egyes kérdéseiben.

A szaktanácsadó feladata az ismeretátadás, valamint a hatékony gazdálkodás elősegítése érdekében

- megismerni ügyfelének gazdaságát, annak sajátosságait, adottságait, termelési céljait, eredményeit, emberi oldalait, szakismeretét, a család munkaerőhelyzetét,

- tanácsot ad a vállalkozó társasági formájának megvalósításához, a tevékenységi kör, a termelési elképzelések kialakításához, az ehhez szükséges fejlesztési tervek összeállításához,

- segíti ügyfelét a gazdálkodás racionalizálásában, a költségek csökkentésére irányuló termelésszervezési, gazdaságvezetési ismeretek megszerzésében a költségelemzési, tervezési módszerek alkalmazásával,

- segítséget nyújt a könyvelési, adózási ügyekben,

- tájékoztatást ad a hitelezési lehetőségekről, az igénybe vehető kedvezményeikről,

- segítséget nyújt az üzleti terv elkészítéséhez,

- a piaci információk felhasználásával segíti a hosszú és rövid távú tervek elkészítésében,

- segíti ügyfelét a kereskedelmi munkában,

- segíti ügyfelét a terméktanácsok munkájának és határozatainak megismerésében,

- eljuttatja ügyfeleihez a gazdák tájékoztatását segítő információs anyagokat, amelyek a szaktanácsadási munka hatékonyságát növelik,

- tanfolyamot, bemutatót szervez, kezdeményezi és szervezi a bemutató gazdaságok látogatását.

A korszerű, vállalkozói alapon működő mezőgazdasági szaktanácsadás-

nak mindenképp közgazdasági szaktanácsadással kell kezdődnie, amit – a vállalkozás beindulása után – rögtön követ az üzemgazdasági és termelés-technológiai tanácsadás.

Ki veheti igénybe az állami támogatás mellett a szaktanácsadó szolgáltatásait?

Mindenekelőtt szeretnénk rögzíteni, hogy a szaktanácsadók szolgáltatásait bárki önkéntes alapon veheti igénybe. A 6/1993. (I.30.) FM rendelet értelmében viszont támogatásra csak azok az egyéni és társas magán agrárvállalkozók tarthatnak igényt, akiknek az alaptevékenységükből származó éves árbevétel a 850 eFt-ot meghaladja és társas vállalkozás esetén pedig nem éri el a 150 millió forintot.

Az előzőekből gyakorlatilag az a következtetés vonható le, hogy a támogatás igénybevevőinek mindenképp vállalkozói igazolvánnyal vagy cégbejegyzéssel kell rendelkezniük, tehát adóalanynak kell lenniük. Természetes továbbá az is, hogy a szaktanácsadó a fenti értékhatár fölé eső termelőnek is adhat szaktanácsot azzal a megkötéssel, hogy a költségeknek ezt a részét a termelő állami támogatásként nem igényelheti vissza.

Hogyan számolhatja el az agrárvállalkozó a szaktanácsadói díjat?

Az agrárvállalkozó az év során szabad elhatározás alapján a névjegyzékbe felvett szaktanácsadóval egy vagy több szerződést is köthet, például egyedi problémák megoldására, de ajánlatosnak tartjuk, ha a szaktanácsadót egy termelési évre bízzák meg (például átalánydíjas formában), ugyanis így a szaktanácsadó munkáját hatékonyabban tudja kifejteni, különösen a kezdő vállalkozások esetében.

A 6/1993. (I. 30.) FM rendelet értelmében az egyéni vállalkozó a szaktanácsadási díj 60%-át, társas magánvállalkozó a 40%-át támogatásként az alaphoz a földművelésügyi hivataloknál keresztül visszaigényelheti. A támogatás mellett igénybevehető szaktanácsadói díj éves nagysága a következő:

A gazdaság éves termelési értéke

A szerződés összege (aminek 60%-a, illetve 40%-a támogatásként igényelhető)

(mFt)	(Ft/év)
0,85 – 2 000	40 000
2 001 – 10 000	60 000
10 001 – 30 000	40 000
30 001 – 150 000	60 000

Az agrárvállalkozó – az erre a célra rendszeresített formanyomtatvány szerint – a szaktanácsadóval szerződést köt. A szerződés mellékletében a felek szabadon határozzák meg az elvégzendő munka tartalmát. A szerződés két példányát szerződésalkötés után a szaktanácsadó az illetékes földművelésügyi hivatalhoz nyújtja be.

A szerződésben vállalt munka teljesítését követően a szaktanácsadó a szerződésben rögzített összeg átvételéről a névjegyzék-szám feltüntetése mellett számlát készít a vállalkozó részére. Az agrárvállalkozó a kapott számla és a szerződés egyidejű csatolása mellett a támogatási összeget a lakóhelye szerint illetékes földművelésügyi hivatalnál igényli. Célszerű különösen az induló időszakban, ha ezt a lépést a szaktanácsadó az agrárvállalkozó meghatalmazása alapján magára vállalja.

A fentiekben vázolt pénzügyi elszámolásnál a megadott értékek ÁFÁ-t nem tartalmaznak, tehát a támogatási összeg elszámolása csak az ÁFÁ-val csökkentett értékre vonatkozik.

Még sok helyen nincs meg az a vállalkozói réteg, amelyik jogosult az állami támogatás igénybevételére. A most induló gazdaságok egy része nem éri el azt a gazdasági méretet, ami szükséges ahhoz, hogy a kedvezményt igénybe vehessék (850 000 Ft). Ezek a gazdaságok sem maradnak azonban ki teljesen a támogatásból, hiszen a szaktanácsadást szolgáló kedvezményes áron vásárolható, vagy esetleg ingyen kapható kiadványokhoz ők is hozzájuthatnak és részt vehetnek a szaktanácsadók által szervezett tanfolyamokon is.

A Földművelésügyi Minisztérium – a PHARE-program hatékony közreműködésével – elkezdte a szaktanácsadók munkáját segítő számítógépes információs rendszer kialakítását és felépítését.

Ennek felépítéséhez első lépésként megvizsgáltuk azokat a legfontosabb adatbázisokat, amelyek szükségesek a szaktanácsadói munkához. Ezeket részben alkalmassá tettük, részben a

A támogatásban részesíthető mezőgazdasági szaktanácsadás támogatásának mértéke és módja

Támogatási cél	A támogatás módja és mértéke (a fejlesztési költség %-ában)	
	vissza nem térítendő	visszatérítendő
a/ Szaktanácsadói díj térítése – egyéni vállalkozás részére – társas vállalkozás részére	60 40	– –
b/ Szaktanácsadó által szervezett tanfolyam költsége	50	–
c/ Kiadványok költsége	50	–
d/ Szaktanácsadást szolgáló infrastruktúra (számítógép és műszer)	–	50
e/ Szaktanácsadást szolgáló egyéb infrastrukturális és informatikai fejlesztés	50	–
f/ Szaktanácsadók továbbfejlesztése	50	–
A mezőgazdasági szaktanácsadók száma a tevékenységi kör alapján (1994. június 3.)		
	db	%
(1) Szántóföldi növénytermesztés	205	19
(2) Kertészeti növénytermesztés	113	11
(3) Szőlészet, borászat	32	3
(4) Takarmánygazdálkodás, -tárolás	88	8
(5) Gyepgazdálkodás	63	6
(6) Öntözéses gazdálkodás	53	5
(7) Állattenyésztés	122	12
(8) Kisállattenyésztés	29	3
(9) Növényvédelem, tápanyag-gazdálkodás	133	13
(10) Erdőgazdálkodás	31	3
(11) Műszaki technika	44	4
(12) Biotermelés	41	4
(13) Egyéb	72	6
(14) Gombatermesztés	1	–
(15) Közgazdaság, pénzügy, üzemszervezés	32	3
ÖSSZESEN		100

jövőben – a pénzügyi lehetőségek függvényében – alkalmassá kívánjuk tenni arra, hogy a szaktanácsadók szempontjából legjobban használható formában szolgáltatassanak információkat.

Kiépítés alatt vannak az alábbi adatbázisok:

– Debreceni Agrártudományi Egyetem – állattenyésztési adatbázis.

– Kisállattenyésztési Kutató Intézet, Gödöllő (KÁTKI) – kisállattenyésztési adatbázis.

– Állattenyésztési Kutatóközpont, Herceghalom – takarmányozási adatbázis.

– Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem – elsődleges élelmiszer-feldolgozó ipar adatbázis feltöltése és rendszeres karbantartása.

– OMMI, Budapest – tartástechnológiai adatbázis.

– Erdészeti Tudományos Intézet, Budapest – erdészeti adatbázis.

Milyen egyéb lehetőségeket kínál a támogatási alap?

Számolt az Alap azzal is, hogy a szaktanácsadók infrastruktúra-fejlesztési elképzeléseit is elősegítsük, megteremtve ezzel működési feltételeik biztosítását, fejlesztését. Ennek kapcsán elsősorban arra gondolunk, hogy a szaktanácsadók széles körű információval történő ellátását biztosítsuk számítástechnikai eszközök beszerzése révén, hozzásegítve ezzel a szaktanácsadót a kiépítés alatt álló mezőgazdasági információs rendszerhez történő csatlakozáshoz. Emellett természetesen támogatni kívánjuk a szaktanácsadók egyéb irodatechnikai ellátottságának javítását is.

A szükséges információk beszerezhetők: a megyei földművelésügyi hivataloknál, az FM Földművelésügyi Hivatalok Főosztálya Szaktanácsadási Osztályán. Telefon: 131-4196.

Dr. Kósa Lajos
osztályvezető

„Kinek a felelőssége?” ...

teszi fel a (költői) kérdést *Aradi Lajos* az Erdészeti Lapok augusztusi–szeptemberi számában, hogy száradnak, pusztulnak a fenyveseink. Azért nevezem költőnek a kérdést, mert a szerző maga sem reméli a felelőst megtalálni, hanem, mint írja, „csak tovább aggódom”. Aggodalma oka, hogy „...a jövő megcélzott erdőtelepítései között nagyarányú a tervezett fenyőarány”.

Hát – ekkora „aggódás” láttán – valóban érdemes a tervezett telepítésekre több figyelmet fordítani, közben pedig hátha fény derül az előző korszak „felelőseire” is.

Először talán szabadjon megjegyeznem, hogy a hazai erdőterület 15%-án nem állnak „rontott fenyvesek”, ahogyan az aggódó szerző állítja. Másodsorban: sajnos, nem csak a fenyvesek száradnak. A gyengébb termőhelyeken szárad az akác, a tölgy, a bükk, a nemesnyáras is. Ezek száradása talán nem oly látványos, mint a fenyveseké, de gazdasági kihatásaiban sokkalta nagyobb annál. Ezek közül is elsősorban a nemesnyárasokat említeném, amelyek pusztulása azért sem lehetett látványos, mert a szerencsétlen kis fűcskák még fiatal korukban elpusztultak, amikor a gyanútlan szemlélő csak egy gazos földdarabnak, nem pedig erdőnek vélte azt a területet. A cellulóznárasok célcsoportos beruházási kasszájában pedig már senki sem keresi a hiábavalóan elköltött összegeket.

E nem nekivaló termőhelyre ültetett nemesnyárasokon kívül a többi állomány száradását nagyrészt természeti csapásnak kell tekintenünk. De csak részben! Mert ha – mondjuk – a Budai-hegységben, a Csiki-hegyek oldalában kiszárad a hetvenéves fenyves, azt nem kell feltétlenül természeti csapásnak tekintenünk, hanem a természet törvényének, hogy tudniillik a fák nem élnek örökké. Ez esetben tehát ne a fák száradásán búsongjunk, hanem örüljünk annak, hogy elődeink áldozatos munkával beültették azt a kopár hegyoldalt, hogy ott az erdő hetven hosszú éven át védte és gazdagította a talajt, „termelte” a jó levegőt, gyönyörködtette a szemet.

Egy negyvenéves lucos kiszáradásakor ne csak a dolog „katasztrofális” voltát nézzük, hanem az állományt gyorsan letermelve, belőle értékes vetétkoszlopot értékesítve csökkentjük

a pusztulás okozta kárt, teremtjük meg az újraerdősítés anyagi fedezetét.

A legnagyobb bűnököt éppen azzal követtük el, hogy nem tettünk meg mindent a gazdasági károk mérséklése érdekében; elsősorban a tölgyesek nagyarányú pusztulásakor. Egyik vezérigazgatónk még egy hamis kutatóintézeti szakvéleményt is beszerzett, bizonyítani véle, hogy a lábön száradt tölgyfa semmire sem jó. Ha ezzel csupán a felsőbbtség megtevesztése lett volna a célja, az még hagyján. De ezt később ő maga is elhitte, ez a baj. Tesék csak megnézni, milyen belsőépítészeti remekművek készültek abból az olcsón vett tölgyfából, amelynek révén az asztalosok milliomosokká lettek, az erdőgazdaság pedig a csőd szélén tántorog, és a pénzhiányra hivatkozással igyekszik kibújni az alapvető erdőművelési munkák végzésének kötelezettsége alól.

S ha már megtettünk (volna) minden tőlünk telhetőt a károk mérséklésére, lássuk, mihez kezdünk a kiszáradt erdők helyével? A nemesnyárasok esetében kézenfekvő: vagy adjuk vissza mezőgazdasági művelésre, vagy erdősítjük újra, immár a termőhelynek megfelelő fajokkal. Hegy- és dombvidékeinken pedig – akár tetszik, akár nem – újra kell erdősíteni a területeket.

Nyúlhatunk természetesen szerencsésebb kézzel immár e munkához, okulva az elődeink kevésbé szerencsés ténykedéseire. Jobban meg kell vizsgálni a termőhelyet, kiválasztani az oda illő fajokot, több fajból álló, egyes állományokat kell létesítenünk. Ambár – sok területünk meglehetősen mostoha viszonyai miatt – túlságosan sok faj között sajnos nem válogathatunk. Különösen nem, ha egyes ökológusaink kívánságára lemondanánk néhány honosított fajunkról, azok – úgymond – „tájidegen” volta miatt. Nem mondhatunk le sem az akácról, sem a fenyőről például.

Az nem tagadható, hogy éppen a fenyvesek telepítése során követtünk el hibákat. Ezért talán érdemes ezt részletesebben körüljárni. Ma is tartja magát sok szakember körében az a nézet, hogy a fenyő-lomb-elegyes erdők létrehozásával nem érdemes bajlódni, mert azokban vagy az egyik, vagy a másik fajfaj kerül uralomra, a végeredmény úgymint elegyetlen erdő lesz. Ezt valóban számos példa is bizonyítja – ha az erdőt nem jól kezeljük, neveljük. Esetünkben a fenyő és a lombos fajok közötti alapvető különbséget, lombzatuk elhelyezkedését hagyták-hagytuk figyelmen kívül. Figyelmesen szemlélve őket látható, hogy a fenyő lombfelületének, fotoszintetizáló felületének – mondjuk így – a „súlypontja” nagyjából a fa magasságának a fe-

„Zöld asztaltársaságok”

alakulnak Thuringiában a legkülönbözőbb szinteken erdészek és természetvédők között, amelyekben az erdő és a természetvédelem napi kérdései, stratégiai céljai közösen kitárgyalhatók. Az ilyen együttműködés hozzájárul egymás kölcsönös megismeréséhez, gondolatok, felfogások megvilágításához, annak a feszültségnek oldásához, ami a két szakterület között oly gyakran fennáll.

Alapvető nézetkülönbség áll fenn például a területi kezelés terén. Az erdészek úgy tartják, hogy szervezetükkel ezt a feladatot is el tudják látni. Gyakori az ütközés az erdőtelepítések során. Ebben a természetvédők a „konzerváció”, az erdészek inkább a „prezerváció” felé hajlanak. Védett területek kijelölésekor Thuringia erdészei minden erdőtípusban természeti (hagyáserdő) parcellákat jelölnek ki vezérképül, míg a természetvédők ezeken túlmenően minél több erdőt kívánnak kivonni a gazdálkodás kötelezettsége alól – főként a nagyragadozó-fajták védelmére hivatkozva. Félő, hogy ez utóbbi kérdés okozza a következő években a legnagyobb ellentétet.

(AFZ 1994. 15. Ref.: Jérôme R.)

lénél, idősebb korban a felső harmadánál van. A lombos fáknál ez sokkal magasabban, fiatal korban is a felső harmadban, később ennél is magasabban van. Ha tehát azt akarjuk, hogy e kétféle fafaj egyenlő eséllyel induljon a létért való küzdelemben, és élete végéig együtt tudjon fejlődni, a növekedésüket úgy kell szabályozni, hogy a fenyők csúcsa néhány méterrel mindig a lombfák fölé emelkedjék. Ennek figyelmen kívül hagyása az oka a sok elegyetlen fenyesütnöknek. De ez csak az egyik melléfogás a (közeli) múltból. (Lám, mennyi minden eszébe jut az embernek a felelős keresésekor!)

Amint talán az eddigiekből kitűnik, korántsem akarom a mundér becsületét megvédeni az erdők pusztulása ügyében. Mi több, még a hivatkozott írásban keresett „felelősökre” is vannak tippjeim. Első helyen említhetem azt a

45 éven át uralkodott Pártot (egyetlen lévén, jogos a nagybetű), amelynek uralma idején az országos átlagot messze meghaladó mértékben működött az erdészeti ágazatban a kontraszelekció. Amikor a vezetők kiválasztásánál első szempont volt, hogy mennyire hajlandók a pártvezérek igényeit kielégíteni potya vadászattal, vadászlakomával, vikendtelekkel, épületfával, karácsonyfával, s „mi szem-szájnak ingere” még. Amikor a hivatásukat szerető szakembereknek az energiájukat a tervteljesítést hajszoló vezetők ellenében voltak kénytelenek felhasználni, a helyett, hogy azt a mostoha természeti körülmények leküzdésére, a természeti erőforrások célszerű felhasználására fordíthatták volna. Amikor a fölölegesen nagyra felduzzasztott „tudományos” szervezeteink mégoly szerény eredményeit sem volt lehetőségük a

gyakorlatba bevezetni. (Tisztelet természetesen a kevés kivételnek!)

De mindjárt azzal kell folytatnom, hogy az utóbbi négy évben kormányzó pártok (immár kis pével) semmivel sem voltak jobb gazdái az erdőnek. Sőt, még inkább „ráfejeltek” azzal, hogy visszafogták a vörös uralomban volt erdőtelepítések ütemét, éppen most, amikor ennek oly nagy szerepe lehetne a munkanélküliség enyhítésében.

A szerző említett „további aggodása” tehát jogos. Hacsak – az új, mondjuk így, „rózsaszínű” kormányzat nem teremti normálisabb viszonyokat az erdészeti ágazat szakemberei számára. Mert akkor talán – saját hibáinkból is okulva – eredményesebben tudnánk tevékenykedni.

Reményfy László

Sajátságok Thuringia új – 1993. évi – erdőtvényében

- Az elmúlt időszak „szektorsemlegessége” után tevőleges viszonyulás a magántulajdonhoz.
- Szakszerű, természetes közelítő erdőgazdálkodás kötelezettsége mindenféle erdőbirtokra, a szakszerűség ismertetőjeleinek részletes felsorolásával.
- A gazdálkodás általános célrendszerében első a fának megtermelése anélkül, hogy az egyéb funkciók alárendeltté válnának.
- Ez jut kifejezésre az erdő fogalmának meghatározásában is.
- Erdőnek számít a fásítás kettős fasor felett.
- Tulajdonlasi kategóriák felsorolása az egyházi és községitől a magánerdőig tart.
- Általános erdőtermőhely-térképezés a Környezetvédelmi egyetértésével a Mezőgazdasági Minisztérium részéről.
- Az erdő látogatása a természet által elviselhető felüldülés céljából általában szabad, de csak egyéni felelőségre.
- A kerékpározás és lovaglás szilárd burkolatú utakra korlátozott.
- Egész éves, általános dohányzási tilalom az erdőn.
- 50 ha terület nagyságig egyszerű szakvélemény, e felett általános üzemtervezési kötelezettség, amelyben a vágáskor, a fafajmegválasztás és üzem mód a birtokos elhatározásától függ alapkötelezettségeinek korlátai között.
- Az egyes erdőbirtokosokat szakmailag és pénzügyileg támogatni kell a védekezésben, felújításban, erdőnevelésben, telepítésben, szerkezetátalakításban, nagyobb vészek elhárításában.
- Kártérítés illeti a tulajdonost gazdálkodási akadályoztatásáért, de kérheti tulajdonának átvételét is, amennyiben az ennek következtében tovább nem megfelelő.
- A községit erdőt általában a község maga kezeli, de ebben a tartomány erőteljesen támogatja.
- Magánerdőre külön társulási törvény készül.
- A tartományi erdők kezelése három fokozatú, alsófokú hatósági szerveként az erdőhivatalnál a társadalomnak nagyobb mértékű bevonására erdőgazdasági bizottságokat szervez. Ezeknek a bizottságoknak joguk van erdőt érintő minden ügyben bármely szintű hatósághoz fordulni. Hasonló feladatot ad a törvény az erdőfelügyeletnek is, a 43. § értelmében úgy kell fellépnie, hogy felébressze és támogassa az erdőbirtokosokban a törvény céljainak teljesítésében való együttműködésre irányuló akaratot, és elnyerje a lakosság megértését az erdő alapvető jelentőségét és benne a tulajdonos érdekeltiségét illetően. Ezt egyébként minden erdészeti hatóságtól elvárják a törvényhozók az erdőbirtokost támogató, erdővel szembeni magasabb fokú érület kialakulása végett.

(AFZ 1994. 15. Ref.: Jérôme R.)

„Tulaj-előkészítés”

Természetvédelem – csak az állami erdőkben?

A HVG múlt heti száma az alkotmánybíróság azon határozatával foglalkozott, amely szerint alkotmányellenes a védett és a védelemre tervezett szövetkezeti földek kárpótlási, a szövetkezeti tagi és alkalmazotti földalapjainak a kijelölése. Az alkotmánybírósági határozat közel 10 ezer hektár erdőt is érintett. A cikk szerzője úgy véli, hogy az alkotmánybírósági határozatot követően a csereföldek felajánlása, illetve ennek hiányában a tulajdonosok kártalanítása válik szükségessé.

A kártalanítási összeg teljes nagyságát forgalmi értéken 10 milliárd forintra becsülik, amely érték a kártalanításra tervezett 10 ezer ha vágásérett erdő 1 millió forintos értékéből kerül levezetésre. Ez a megközelítés azonban nem veszi figyelembe, hogy a vágásérett erdők kitermelési értékét nem lehet a kisajátítandó teljes erdőterületre általános érvénnyel elfogadni, mivel feltételezhető, hogy a kisajátítandó összes erdő a jelen állapotában nem vágásérett. Az ország teljes területén, 1993-ban 15 ezer hektár vágásérett erdőt termeltek ki, ez az összes erdőgazdálkodás alá vont területnek csupán 0,8%-a.

A kárpótlásról szóló jogszabályok a termőföldre sajátos szabályokat határoztak meg. A termőföld esetén a kár mértékét a termőföld kataszteri tiszta jövedelme (AK-érték) alapján kell megállapítani úgy, hogy az AK-érték 1000 Ft-nak felel meg. Az erdők esetén az AK-érték négyszeresét kell alapul venni. Az erdő eltérő szabályozása a faállomány értékének kompenzálását szolgálta, ezt azonban nem igazolták vissza a kárpótlási földpiac sajátosan alakuló eseményei. Az árverések során a faállomány értéke nem játszott ár meghatározó szerepet, mert ha a 3000 Ft/AK kikiáltási árnon vagy afelett nem volt ajánlat, akkor a kikiáltási ár folyamatosan, de legfeljebb 500 Ft/AK értékig csökkent.

Szerencsés esetben tehát az erdőért kárpótolta egykori tulajdonos nyolcszor nagyobb erdőértéket (erdőterületet) kaphat(ott) vissza.

A termőföld-árverések tehát szabályozzák a termőföld, az erdő kataszteri tiszta jövedelmének, az aranykoronának a forintértékét, így módon egy sajátos feltételek mellett működő földpiac kereslete (a kárpótlási jegyek kibocsátása) és kínálata (állami földek kijelölése) határozta meg a föld mindenkor egyensúlyi árát, a termőföld és az erdő forgalmi értékét.

Az erdők kataszteri tiszta jövedelmének aranykoronában kifejezett értékét a földadó szabályozásáról szóló 1875. évi VII. törvénycikk végrehajtására készült 1876. évi pénzügyminiszteri erdőbecslési utasítás határozta meg. A kataszteri tiszta jövedelem tehát a közel 120 évvel ezelőtti birtokstruktúrára és állapotokra, a fapiac kereslet-kínálati viszonyaira, faárakra, munkabérekre stb. épült.

A kárpótlás folyamatában többször felvetődött a faállomány értékelésének problematikája. Véleményem szerint az erdőföld és a faállomány együttesen eredményezi a gazdasági erdő kataszteri tiszta jövedelmét, ezért ismételtelen nem lehet számba venni, hiszen éppen a faállomány léte az egyik feltétele a föld jövedelemtermelő képességének. A gyümölcs- és szőlőültetvények esetében a föld a rajta lévő gyümölcsfák és szőlőtőkék szintén együttesen képesek az aranykoronában kifejezett tiszta jövedelmet elérni. Ez a jövedelem a magán-erő-tulajdonos örökös vagy korszaki járadéka. A kataszteri tiszta jövedelem, a járadék tőkésítése adja az erdő vagyoneértékét. A kárpótlási folyamatban az aranykorona árveréseken kialakult forint értéke – művelési ágtól függetlenül – a tőkésített vagyoneérték meghatározását helyettesíti.

1991-ben az erdő és szántó művelési ágú földek jövedelmezősége alapján számításokat végeztünk annak érdekében, hogy meghatározzuk 1 aranykorona forintértékét. A számítások eredményeként 1 aranykorona az állami erdőknél 700, a szövetkezetek esetében csupán 240, míg a szántóföldi kukorica termelés tulajdonformától függetlenül 140 forintban kifejezett értéket képviselt. Megjegyzem, hogy az aranykorona forintértéke az erdőállomány fafaja, kora, termőhelyi osztálya, piacoktól való távolsága, a birtok nagysága stb. szerint jelentős különbségeket mutat.

A számok egyértelműen jelezték, hogy 1991-ben a súlyos gazdasági válsággal küzdő mezőgazdaság jövedelmezősége messze elmaradt a viszonylag jó nyugat-európai értékesítési lehetőségekkel rendelkező erdőgazdálkodás mögött. A kárpótolta kereslete a legmagasabb jövedelmezőséget elérő állami erdők irányában jelentkezett a legerősebben. Ezt a keresletet azonban a természetvédők és az erdészek tiltakozása nyomán a kormányzat nem tudta/akarta teljes egészében kielégíteni.

Az erdőgazdálkodás a mezőgazdasági termelés jövedelmezőségének romlását némi fáziskéséssel ugyan, de követve, 1992-93-ban a fakitermelés közel 10%-kal esett vissza évente, a fatermékek kiviteli lehetőségei romlottak, a faárak csökkenni, a hazai erdők kitermelése a lehetőségek 65-70%-át éri el. Ezek az események a gazdasági erdők folyamatos értékvesztését okozzák, mára az erdők 1 aranykoronájának forintértéke is 30-35%-kal csökkent.

Erdeink valóságos jövedelmezőségét, gazdasági értékét a cikkben követett módszerrel, de pontosabb alapadatokkal is érdemes kiszámítani.

A „szerencsés” erdőtulajdonos, az árverésen 2 ezer forintnyi kárpótlási jeggyel 1 hektár közepes minőségű 100 éves vágásérett bukkerdőt vásárolt. Az újdonsült erdőtulajdonos a megvásárolt erdőt lábón adja el a közeli fűrészüzem

tulajdonosának, aki az erdőt kitermeli és a letisztított vágásterületet ismét visszaadja az erdő tulajdonosának. Legyen az egy hektár erdő fakészlete kb. 400 m³, az átlagos lábön álló faanyag köbméterenkénti ára 2500 forint (a cikkben szereplő 7 ezer forintos átlagár a fűrész- és lemezipari rönk átlagos árát reprezentálja, ez a fatermék azonban az összes kitermelt faanyagnak csupán 5-10%-a). A teljes bevétel tehát 1 millió forint, ezt a bevételt azonban további költség és adó is terheli. Feltételezzük, hogy erdőtulajdonosunk az erdőfelügyeletől fakitermelési engedélyt kért, és mint törvénytisztelő ember, az Országos Erdészeti Alapról szóló törvényben foglalt erdőfenntartási járulékot, a köbméterenként 800 forintot az Alap számlájára befizeti. Ritka eset, de az egyszerűség kedvéért tételezzük fel, hogy az erdőtulajdonosunk az eladott erdő után 44% személyi jövedelemadót fizet. Az adó alapja a teljes bevétel erdőfenntartási járulékkel csökkentett része, a 680 ezer forint. A személyi jövedelemadó kifizetése után a boldog tulajdonos 380,8 ezer forintot „kaszál”. Az emberek többsége még erre is azt mondja, hogy 2 ezer forintnyi kárpótlási jegyért szép summát tehet zsebre az irigyelt kárpótló. Sajnos azonban tovább kell számolnunk, a kalkulációnk még nem fejeződött be, hiszen az erdő éves jövedelmét szeretnénk kiszámítani, ezért az erdő vágásfordulójával, 100-zal oszthatunk a nettó bevételt, az eredmény kerekítve 3800 forint, ezt elosztva 4 aranykoronával, kapjuk a 950 forintos aranykorona értéket. Ez az érték már nagyon jól megközelíti az országos átlagadatokból levezetett aranykorona forintértékét.

Az Országos Erdészeti Alap jelenlegi helyzetében az erdőtulajdonos által befizetett erdőfenntartási járulékot, támogatás formájában teljes egészében nem kaphatja vissza, ezért az erdőfelújítás költségeihez a tulajdonosnak is hozzá kell járulnia, ami tovább csökkenti a 3800 forintos éves tiszta jövedelmét.

A kárpótló az erdőingatlan vásárlásakor a 2 ezer forintos kárpótlási jeggyel 1 évnél rövidebb megtérülési idejű befektetést végzett. Az értéktözsde a legjobb hozamú rész-

vények mutatnak hasonló megtérüléseket. Sajnos azonban a levezetett számpéldánk kiváló megtérülési mutatója csak nagyon kivételes és véletlenszerű esetekben következhet be. A kárpótlásra kijelölt erdők többségének jövedelmezősége messze elmarad a példánkban bemutatott esettől.

Az eddigiek alapján világosan látszik, hogy erdeink jövedelmezősége csekély, és folyamatosan romlik, ezért erre szükséges odafigyelni, hiszen ha elveszítjük erdeink gazdasági értékét, megszűnik az erdő a vidéki népesség megélhetési forrása lenni, így megszűnik az érdekeltség, amely erdeink fenntartásának egyik legfőbb motorja. A természetvédelmi oltalom alá vont erdők esetében meg kellene fontolni, hogy nem lenne-e célszerűbb a korlátozások mértékében az erdőtulajdonos kieső jövedelmét megtéríteni, s ily módon fenntartani a tulajdonos érdekeltségét, de most már nem a gazdálkodásban, hanem a természeti értékek védelmében. Mindenesetre ez demokratikusabb megoldás lenne, ugyanakkor a költségvetés számára is kisebb kiadásokkal járna, mint ismét valakitől valakik nevében jelentős közpénzeket kifizetve elvenni.

Végezetül személyes álláspontomat szeretném az alkotmánybírói döntéssel kapcsolatban megfogalmazni. A határozat indoklása kissé hosszadalmas és a nem jogász számára nem minden részletében világos, véleményem szerint azonban alkotmányunk nem csak az egészséges környezethez való jogot, hanem a köz- és a magántulajdon egyenjogúságát és egyenlőségét is deklarálja. Úgy tűnik az alkotmánybírói döntés a belénk sulykolt rossz emlékek tulajdoni hierarchiát (elől az állami és leghátul a magántulajdon) az egyes alkotmányos jogok felsőbbrendűségén keresztül közvetett módon kívánja a polgároknak ráerőltetni. Mint állampolgár mégis úgy gondolom, talán jobb lenne, ha a polgári demokráciák egyenjogúság eszménye érvényesülhetne alkotmányos jogaink viszonyában, s nem a diktatúrák merev alá- és fölérendeltségi sémái.

Horváth Zoltán

A szálalás eszméje Európában 200 éves múltra tekinthet vissza. A francia „jardinage” és a német „Plenterung”, „Femelung” a XIX. század első felében egyazon területre rendszeresen visszatérő belenyúlásokat jelentett – főleg nagyméretű fa megtermelésére. Megfelelő ellenőrzés hiányában ez a használati mód könnyen az erdők kirablásához vezetett és törvényi úton kellett szabályozni, esetenként egyenesen meg is tiltani.

A módszer megítélésébe változást a francia A. Gurnaud által 1880 körül alkotott ellenőrző eljárásnak ismertté válása hozott. Ez lehetővé tette a szálaló módszer számos előnyének – természetes felújulás, mintegy 20%-nyi értéknövedék-többlet stb. – tartamos kihasználását. Az eljárás terjesztése a Jura-hegységben H. Biolley, a Schwarzwaldban Schützle, Szlovéniában pedig H. Schollmayer és Schberg professzoroktól származik. Így terjedt el a szálalóerdő gyakorlata főleg a jegenyefenyves hegyvidéki erdőkben, Közép-Európa-szerte mindösszesen 450 000 ha mértékben.

Maga az eszme a XX. század első felében jelentős fellendülést vett. Az erdőfenntartás eszméjévé vált. Kísérlet folyt más fafajjal – bükkal – is, de jelentős gyakorlattá nem vált. Főbb okai ennek, hogy a szálalóerdő-eszme természeténél fogva instabil, rendkívül nehéz az egyensúlyi helyzet eltalálása az állományban és a szakozásos rendszerből való átvezetés sok türelmet, bátor belenyúlásokat és erős kitartást követel.

(AFuJZ. 1994. 5/6. Ref.: Jérôme R.)

Csodaszer-e az erdővagyon-gazdálkodás?

A kérdés elsősorban Óvári Ilona erdőfelügyelőnek „A gazdálkodás erdővagyon szerinti érdekeltségi rendszerének kialakítása” című dolgozatával (EL. 1994. IV.) kapcsolatban merült fel bennem.

A parlamenti pártok erdőszeti politikájának kifejtése a lap májusi számában csak felerősítette ezt.

Hiszzen az elmúlt időszak erdőgazdálkodásának megítéléséről a pártok közötti vélemények olyan szélsőségek, mint például az, hogy az erdők jelentős része gazdátlanra vált, más oldalról, hogy tulajdonost kapott az erdő. (Szerény állampolgári megjegyzésem ehhez csak annyi, hogy a továbbhaladáshoz szükséges tárgyilagos, reális szintézisnél ne felejtsük el, hogy az erdő maga a kontinuitás és megújulás harmóniája). Minden párt programjában szerepelt azonban a vagyonérdekeltség fogalma, az ilyen államerőszet, vállalat megszervezése, amely az erdővagyon gyarapításában érdekelt, és tartamos erdővagyon-gazdálkodást folytat.

Ez legrészletesebben a FIDESZ-nek az erdőgazdálkodás céljáról és feladatáról adott összefoglalásában került kifejtésre (EL. 1994. V. 134. o.), amely szinte teljesen azonos alapeszmét tartalmaz Óvári Ilona dolgozatával. Miszerint az Erdészeti Alap képzése célszerűbbnek látszana, ha a gazdálkodásra bízott erdővagyon gyarapodása alapján történe, hozzáátve, hogy ennek még nincs elfogadott, kimunkált számítási módja.

Azt hiszem, ezzel és azon kérdéssel kapcsolódnék vissza Óvári Ilona tanulmányához, hogy miért nem utal az elődökre és miért nem helyezi el a bemutatott módszert az erdő- és vagyonértékelés rendszerében? — Ezt tehetem azon a jögon, hogy együtt hallgattuk (mi, az Erdőrendezési Szolgálat dolgozói és néhány kollégánk más területről) közel negyvenen az egyetemünkön először megszervezett erdőérték- és kárszámítási szaktanácsadó tanfolyamot. A tanfolyamról érdeemben nem érzem magam hivatottnak szólni a szervezők és előadóink helyett, de mégis meg kellett említenem, mert hivatkozni szeretnék az ott megismert idevágó szakirodalomra. Ezzel kívánva alátámasztani azt a megállapításmat, hogy így évenként, bármennyire szükséges is lenne, megfelelő alapadatok hiányában nem lehet elvégezni az erdővagyon értékelését.

Megtalálható dr. Lett Béla oktatási segédletében *Brabunden* (Göttingen) munkája, amely szerint az évenkénti leltárt költségei és annak hibái nem teszik lehetővé, és így ezáltal a számvitelbe a vagyonváltozás bevonását. Hazai vonatkozásban dr. Héjj Botond és dr. Illyés Benjámint: Az erdővagyon-gazdálkodás számítógépes modellje (IUFRO előadás 1989, ismertetve az 1992-es erdőrendezési napokon is) tárgyalja a témát. Eszerint „egy adott évben elért normatív jövedelem eltérhet az üzemtervi normatív adattól, ehhez sem jogi, sem gazdasági következményt nem indokolt csatolni. Ötvenként azonban szükséges az üzemterv szerinti gazdálkodás részletesebb elemzése”.

Ennek az ötvenkénti elemzésnek az alapjait is megadni, megteremteni komoly kihívás lesz az erdőrendezés számára. A vagyonértékelés, különösen mint érdekeltségi alap, ilyen mérvű ráépítése az erdőrendezésre nagyon megtisztelő egy terepi erdőrendező számára, kiemeli munkánk fontosságát, de kötelességemnek éreztem az indokolatlan elvárások vesztélyére is felhívni a figyelmet. Az erdőrendezés teljes lehetőségéről, fejlesztésének irányáról természetesen nem áll szándékomban szólni, erre a tudományunk fatermészeti alapokat biztosító képviselői, illetve szolgálatunk vezetői hivatottak, én csak a problémakör komplexitását kívántam érzékelteni.

A vagyonértékelés és érdekeltség az erdőszeti szakmát érintő olyan alapkérdés szerintem, amely megoldásának összefoglaló vezérlése felső ágazati vezetésünk feladata lehet csak, a folyó munkák állásáról a szakközönséget tájékoztatva, és a konszenzus eléréséig a nyitott kérdéseket vitára bocsátva.

Végül ismételnem kérem a vagyonértékelés témájához –de talán az egyéb szakkérdésekhez is – hozzáértő kollégáimat, hogy tiszteljük meg egymást azzal, hogy hivatkozunk az elődeinkre. Ezzel valósíthatjuk meg talán József Attila 1923-ban *A számokról* című versében leírt gondolatait is: „Vegyetek erőt magatokon / és legelőször is / a legegyszerűbb dologhoz lássatok – / adódotok össze, / hogy roppant módon felnövekedvén / az istent is, aki végtelenség, / valahogyan megközelítétek.”

Csuka Imre

Arccal a kisbirtok felé

Ausztria mező- és erdőgazdasági minisztere példás erdőgazdálkodásért évente tíz paraszterdő-birtokot állami díjjal kíván kitüntetni. Célja ezzel felhívni a figyelmet az erdőből nyerhető sokféle gazdasági eredményre, fokozni a parasztság önbizalmát és a paraszti erdőgazdálkodás tekintélyét növelni. A díjazásra a mező- és erdőgazdasági kamarák tesznek tartományonként 4-4 javaslatot és ugyancsak négyre tesz előterjesztést a mező- és erdőgazdasági üzemek országos szövetsége. Ezekből a javaslatokból választja ki a miniszter által felkért bizottság a tíz díjazottat.

A díjakat első ízben június 13-án az „Erdők hete” alkalmával adták át a tudományos intézet mariabrunni, teljesen felújított épületeinek megnyitási ünnepsége keretében.

(ÖFZ 1994. 5. Ref.: Jérôme R.)

Svédország erdőgazdálkodásának új irányairól

Maria Hugosson és Leif Strömquist okl. erdőgazdák

Az utolsó 5-10 évben a svéd erdőgazdálkodásban új irányváltás ment végbe. Az új irányzat az 1994. január 1. óta hatályos új erdőtvényben közvetlenül kifejezésre jut. Svédország erdőgazdálkodása tehát két egyenrangú célt követ: magas fokú, értékes fatermelés és a biológiai sokféleség megővése. Ez új követelményeket állít az erdőművelési módszerek, a tervezés, az állományfelvétel, a tájékoztatás, a kutatás, a fejlesztés és valamennyi erdőgazdálkodásban tevékenykedő ember elé.

– Az emberiség hosszú túléléséhez meg kell változtatnunk magatartásunkat. A korlátozott erőforrások felhasználását – mint például a fosszilis tüzelőanyagok – drasztikusan korlátozni kell és a felújítható üzemanyagok (mint a fa és a papír) felhasználása révén pótolni kell.

Alapelv, aki a fát kitermeli, annak az új erdő ültetéséről a következő generációk érdekében is gondoskodni kell. Hosszú távon a tartós erdőgazdálkodásnak azt is biztosítania kell, hogy az erdő ökorendszerei mind termelési kapacitásukat, mind biológiai sokféleségüket megtartsák.

– Svédország túlnyomó részében az erdőket az elmúlt 1000 évben észrevehetően kihasználták, építési és tűzifa nyerése céljából éppen úgy, mint legelőként. Az utolsó 150 évben a használat az iparosítás folyamata révén egyre intenzívebbé vált. A talaj állapota és különböző erdőtüpusok speciális követelményei alig kerültek azonban figyelembevételre. A biológiai sokféleség ismeretlen fogalom volt.

Leggyakoribbak azonban a kezelt erdők, a kultúrerdők, amelyek egy része teljesen vagy túlnyomórészt természetes felújítással jött létre. Elegyetlen faflantászok a parlagon hevertetett szántóföldön többnyire az ország déli felében fordulnak elő.

– Jelenleg több nagyobb állományfelvétel van folyamatban annak megállapítása céljából, hogy az erdőtüpusok milyen területei adóttak, és milyen biotópok található ott. Az évenkénti Országos Erdőleltár 1925 óta korrekt statisztikai adatokat nyújt Svédország fakészleteiről. A 80-as évek óta a fix vizsgálati területek rendszerét állították fel azért, hogy a változásokat az ökorendszerekben pontosabban lehessen követni.

Tekintettel az erdőgazdálkodási személyzet leépítésére, a követelmények fokozódnak egy hatékony adatnyilvántartásba vétel iránt. A sokféleség megővésével kapcsolatos táj-ökológiai tervezés kezdi ezt megvalósítani. Ez a szemlélet más adatokat követel meg, mint ahogy azokat korábban az erdőgazdálkodásban felhasználták.

– A táj-ökológiai tervezés elsődleges célja arról szól, hogy a biológiai sokféleséget egy nagyobb térségen belül fenntartsák. Ez nem jelenti azt, hogy minden fajnak pontosan ott kell élnie, ahol ma található, egyformán, gyakran és azonos populációkkal. Az erdőművelés úgy kerüljön megtervezésre és kivitelezésre, hogy az a fenyőerdő-tájban természetesen előforduló biotópokat kímélje vagy elegendő mértékben újra létrehozza, ezzel a fajok nagyobb térségen belül elszaporodhatnak és hosszabb ideig túlélhetnek.

– Az 1991. évben beálló recesszióval a személyzet drasztikus leépítésére került sor. A legtöbb nagyobb üzem szervezete az utolsó években 25-50%-kal csökkent. Csak nagyon kevés új ember került újonnan alkalmazásra. Ugyanakkor fokozódnak a követelmények az erdőgazdálkodásban még foglalkoztatottak számára. Célirány, hogy a döntéseket a szervezet utolsó szakaszáig hatáskörileg átruházzák. Már önálló munkacsapatok vannak és számuk nő. A célok teljesítésének további figyelemmel kísérése és ellenőrzése ugyancsak a munkacsapat kezében van, úgyhogy az érte-sültség az eredményekről ott érvényesül, ahol az a használatól származik.

Fontos követelmény az új biológiai tudást elsajátítani, a ki- és továbbképzés igazi robbanásához vezetett. Példa a „Gazdagabb Erdő” eredményes kampány, amelyben 85 000 személy vett részt, elsősorban magánerdő-birtokosok. Valamennyi vállalat erdőszeti alkalmazottait folyamatosan képezi az új módszerekre és az új erdőművelési előírásokra, hogy ezzel új gondolkodásmódokat sajátítsanak el.

Az ökológia és ökonómia kapcsolatának példája az új Svéd Erdészeti Kutató Intézet, a SkogForsk. Ott többek között biológusok, technikusok, pszichológusok és erdészek működnek együtt több szakterületet közösen érintő tervekben.

(AFZ, 6/1994. Ref.: Bogár István)

Jan-Åke Lundén Vaxjö*

okl. erdőgazda, Södra Skogsägarna Erdőművelési Intézetének igazgatója

Az új erdőszetpolitikai célok megvalósítása a magánerdőben

Mivel Svédország nagyrészt erdővel borított, az erdők hasznosítása nemcsak a tájkép, hanem a növényzet és az állatvilág számára is döntő szerepet játszik. A csökkentett termelési követelmények az új erdőtvényben gyors változásokhoz fognak vezetni, amelyek kedvezően hatnak a természetvédelemre, de kedvezőtlenül a fatermelésre. Ezért az Erdőbirtokosok Szövetségeinek, így például a SÖDRA-nak is fontos feladata arról gondoskodni, hogy az erdőbirtokosok olyan módszereket alkalmazzanak, amelyek kielégítő fatermeléshez vezetnek a természet elegendő figyelembevételével.

Történelmi visszpillantás

A svéd erdők a történelem folyamán újra és újra fokozott mértékben továbbfejlődtek. A rablógazdálkodás a 19. században érte el tetőfokát. A délsvéd erdők nagy része már csak gyér állományokat mutatott fel és ahol ma erdők állnak, túlnyomórészt puszták, marhalegelők és szántóföldek terültek el. Dél-Svédországban ma majdnem kizárólag kezelt erdőket vagy erdőtalajokat találunk, amelyeket korábban a mezőgazdaság hasznosított.

A természetes erdő és a kezelt erdő között óriási különbség van. Tulajdonságok azonban, amelyek a természetes erdőt kiemelik, előfeltétel bizonyos növény- és állatfajok túlélése számára, a kezelt erdőben hiányoznak. Más fajok ezzel szemben az ősi kultúrtájra vannak utalva.

Erdőszetpolitika és annak következményei

Az első svéd erdőtvény 1903-ból származik. Ezután 1975-ig az erdőszetpolitika kizárólag az erdők növekedési képességének magas kihasználását vette célba. Ez érvényes volt a törvényhozás számára pontosan úgy, mint a tanácsadás és a támogatások számára.

A követett politika meghozta az elképzelt sikert. Így a fakészletek Götalandban, Svédország déli középső területén, az első 1923-29. évi birodalmi erdőleltár óta több mint megkétszereződött.

Az új erdőszetpolitika

Az új erdőszetpolitika 3 pontban foglalható össze:

1. a környezetvédelem azonos fokon áll, mint a fatermelés;
2. a termelési célok csökkenni és az állami irányítás nagy mértékben kevésbé bocsátkozik bele a részletekbe;
3. a követelmények fokozódnak a természet figyelembevételének vonatkozásában.

Gyakorlati intézkedések

A kis területű mező- és erdőgazdaság Dél-Svédországban a természeti értékek sokféleségének nagy részét állította elő azért, hogy azt mi magunknak úgy vegyük igénybe, hogy az fontos tényezőzt jelentsen fenntartsuk céljából.

A csökkentett termelési követelmények az új erdőtvényben gyors változásokhoz fognak vezetni, amelyek kedvezően hatnak a természetvédelemre és kedvezőtlenül a fatermelésre. Így vezet például a megnövelt természetes felújítás kevesebb növedékhez és nagyobb lombos fahányadhoz. Észrevehető változások már bekövetkeztek, mielőtt az új erdőszetpolitika egyáltalán elhatározásra került. 4 éven belül a természetes felújítás hányada Dél-Svédországban 20%-ról 30%-ra fokozódott. Ezért fontos feladat a SÖDRA számára arról gondoskodni, hogy az erdőtulajdonosok oly módszereket alkalmazzanak, amelyek kielégítő fatermeléshez vezetnek a természet megfelelő figyelembevételével. Más esetben nagy

veszély áll fenn, hogy a törvényhozó újra részletes előírásokat bocsát ki azért, hogy a fatermelést fenntartsa.

Az erdőszetpolitikai célokat önkéntes módon kell elérni

Tekintettel arra, amit mi jelenleg a növény- és állatvilág életfeltételeiről ismerünk, az erdőgazdálkodásnak lényeges pontokban változnia kell. 1992-ben a SÖDRA új erdőápolási és természetvédelmi irányelveket határozott meg, de már azelőtt is erdőművelésünk új irányelveket alkalmazott. A természetvédelmet illetően többek között a következők érvényesek.

Célok

- élettér természetes növény- és állatfajaink számára;
- az erdőtalaj természetes funkcióinak és növekedési képességének fenntartása;
- biológiai sokféleség.

Kötelezettségek

- A SÖDRA kiáll azért, hogy tagjai
- természetes erdőgazdálkodást folytassanak;
  - az erdőtvénnyel összhangban a természetet figyelembe vegyék;
  - az értékes kisbirtópokat, nedves területeket és a vizeket megőrizzék;
  - a nedves területek művelését elkerüljék;
  - az idősebb, elhaló vagy elhalt fák nagyobb számát kíméljék;
  - a lombos fák nagyobb hányadáról gondoskodjanak;
  - ismereteiket a természetvédelmi intézkedésekről mélyítsék és bővítsék, ezen felül
  - személyzetük oktatásáról, valamint rutinprogramok és utasítások kidolgozásáról gondoskodjanak, amelyek a természet fokozott figyelembevételét lehetővé teszik.

Kiindulási pontunk úgy hangzik, hogy mi az erdőszetpolitika céljait önkéntes módon akarjuk elérni. Ehhez jó ismeretekre van szükség az erdőápolásban és a természetvédelemben mind az erdőbirtokosoknál, mind a SÖDRA személyzeténél.

Kiképzés és együttműködés

1994-ben 7 napos kiképzést valósítunk meg az ökológiában és a természetvédelemben 700 erdőszetpoliti tisztségviselőnk számára. Tagjaink erdőszetpoliti napokon, előadásokon és tanulóörökön vesznek részt. Azzal számolunk, hogy a „gazdagabb erdő” tanfolyamot, amely a természetes erdőgazdálkodással foglalkozik, a tagok körülbelül 1/3-a látogatja. Több év óta keressük a kapcsolatot és az együttműködést a nem önös természetvédelmi szervezetekkel, elsősorban a Svéd Természetvédelmi Egyesülettel. Mi azon az állásponton vagyunk, hogy egymástól sokat tanulhatunk és az együttműködés révén többet érhetünk el, mint az álláspontok éles szembeállításával.

60 erdőszetpoliti szövetségünkben természetvédelmi megbízottakat neveztünk ki. Ezeknek a társadalmi munkát végző bizalmiaknak a feladata, hogy az erdőbirtokosok érdekeit a természetvédelmi kérdésekben képviseljék és a kíméletes módszerek mellett álljanak ki az erdőgazdálkodásban.

Eredmények

Nekünk már jelenleg a változatosság és a sokféleség által formált jó állapotú magánerdők van és nagyszámú érdekelt erdőbirtokosunk. Mi céltudatosan dolgozunk az új erdőszetpolitika végrehajtásával kapcsolatban szükséges változtatások mellett – közösen a hatóságokkal és más érdekeltekkel. Az előfeltételek a sikert illetően kitűnőek.

Bogár István

* AFZ 6/1944. számában megjelent cikk fordítása.

Kandidátusi értekezés

Az erdészeti szaporítóanyag-gazdálkodás és fajtaértékelés módszertani továbbfejlesztése
(az erdészeti biológiai alapok genetikai és gazdasági kérdései)

Készítette: Bach István okleveles erdőmérnök

A kitűzött feladatok tudományos előzménye és rövid összefoglalása

Az erdészet alapvetően különbözik a mezőgazdaság más szakágazataitól, hiszen az erdők elsődlegesen bolygónk bioszférájának, a természeti környezetnek szerves és nélkülözhetetlen alkotóelemei, s csak oly mértékben és módon vonhatók a piacgazdasági folyamatok hatókörébe, mely figyelembe veszi a biológikum prioritását, felismeri és követi törvényszerűségeit, óvja természetadta genetikai sokszínűségét, elősegíti tartamos fennmaradását.

A jövőért felelősen gondolkodó szakemberek ezen alapelvek követésére szólították fel a világ erdészeit, többek között az ENSZ „Környezet és Fejlődés”-rió világgonferenciáján, a X. Erdészeti Világgonferencián, vagy az Európai Erdők Védelmének Miniszteri Konferenciáján, Strasbourgban (Hollandia, 1992). Betartásuk nemcsak nemzetközi kötelezettség, de a magyar nép nemzeti és nemzetgazdasági érdeke is.

Az erdő egyszerre összetett élő ökológiai rendszer, megújuló nyersanyagbázis, immateriális javak és szolgáltatások forrása. Noha a természeti környezet része, nem marad érintetlen a társadalomban zajló gazdasági folyamatok hatásaitól, hiszen anyagi és nem anyagi érdekek, haszonhatások előállítására, szolgáltatására képes.

Az erdészetben egyszerre találkozhatunk nemesített fajtákkal létesített 15...35 éves természetis ciklusú ültetvényekkel és természetserű „vad” erdőállományokkal, melyek élettartama 80-120 év is lehet. Az ültetvényes gazdálkodás inkább a síkvidékhez, a gyorsannövő, pionír jellegű fajokhoz (nyár, fűz, akác és egyes fenyő fajok) kötődik, míg a természetserű erdőgazdálkodás jellemző helyszíne a domb és hegyvidék, jellegzetes fafajai a bükk és a tölgyek.

Természetserű erdők esetében ellenálló, az adott ökológiai feltételekhez jól adaptálódott és a fatermesztés céljainak is megfelelő mennyiségi és minőségi tulajdonságokat felmutató, jól kiválasztott származások (állományok, populációk) szaporítóanyagának felhasználását kell elősegíteni. Ültetvényserű erdők esetében nagyhozamú és ökológiailag kielégítően stabil fajták termesztése, fajtaazonos és fajtisza szaporítóanyag használata vezet célhoz.

Meg kell kísérlni a **természeti környezetért felelősen gondolkodó ökológus és a piacgazdasági folyamatok racionalizálására törekvő ökonómus szemléletének összehangolását**. Egy fejlett erdőgazdálkodású országban szükség van természetserű erdőkre és faültetvényekre is. A környezeti adottságok figyelembevételével, a józan természetis arányok megtartásával, bármelyik gazdálkodási mód kizárólagosságának, egyedül üdvözítő voltának hirdetése kerülésével ésszerű egyensúly tartható e két eltérő rendeltetésű, de egymást kiegészítő gazdálkodási mód között.

Kandidátusi értekezésben építettem 1991-ben megvédett, „Az erdészeti fajtaminősítés időszerű módszertani kérdései” c. egyetemi doktori értekezésemre, kiegészítve és továbbfejlesztve az abban foglaltakat az újabb kutatási eredményeket és az erdészeti szaporítóanyag-gazdálkodás jövőbeni alapelveit meghatározó evolúcióbíológiai és génökológiai szemlélet alapvonalaiival. Úgy vélem, az erdészetben egységes rendszert és szemléletet kíván a szaporítóanyag-gazdálkodás teljes köre, s e szemlélet körvonalzásának igénye vezetett értekezésem elkészítésében.

Az értekezésbe foglalt eredmények hasznosítása, javaslatok

Elteltekintve néhány idealisztikus-szélcsőleges véleménytől, tényként kell elfogadni, hogy erdőgazdálkodásra, mesterséges erdőstésre, ültetvényes fatermesztésre az emberiségnek szükség van. De nem mindegy, hogy – kellő populációgenetikai és génökológiai ismeretekkel felvértezten – a természetes folyamatok lehető legteljesebb figyelembevételével, törvényszerűségeik szerint, a megengedhető legkisebb kockázat elve alapján végezze munkáját a ma erdésze – a jövő érdekében.

Származási, maggyűjtési (esetleg felhasználási) körzetek, magtermelő állományok kijelölésekor, magtermesztő ültetvények (plantázatok) létesítésénél, a fajtahasználattal és a szaporítóanyag-gazdálkodás stratégiájának megtervezésekor figyelembe kell venni a génökológia szempontjait.

A szaporítóanyagfelügyelet felelőssége, hogy az erdészetben olyan szaporítóanyag kerüljön felhasználásra, melytől a környezethez jól adaptálódott, állékony, genetikailag változatos erdei ökoszisztémák kialakulása, egyúttal az erdők előfakészletének növelése, a faanyag minőségének javulása és/vagy az erdők környezetre gyakorolt jótékony hatásának megőrzése, javítása kellő biztonsággal elvárható.

Ez ültetvényserű erdők esetében nagyhozamú és ökológiailag kielégítően stabil fajták fajtaazonos és fajtisza szaporítóanyaga; természetserű erdők esetében egészséges, ellenálló, az adott ökológiai feltételekhez jól adaptálódott és a fatermesztés céljainak is megfelelő mennyiségi és minőségi tulajdonságokat felmutató jól kiválasztott származások (állományok, populációk) szaporítóanyaga felhasználásának elősegítése úján érhető el.

Az átgondolatlan, erőltetett fajtahasználat rejtheti a legnagyobb kockázatot, mivel itt a változékonyság csökkenése radikális is lehet (klónozás). Minél rövidebb a természetis időtartam, annál kisebb a kockázata a kisszámú genotípust tartalmazó fajták használatának. A nagyszámú (esetleg több száz) genotípust tartalmazó szintetikus populációk alkalmazása mérsékelheti a változatosság csökkenését.

Igazolódni látszik az a feltételezés, hogy vannak a termőhelyek átlagában egyenletesen jó teljesítményű és olyan fajták is, melyek csak meghatározott termőhelyi sávban képesek jó vagy átlagos teljesítményre. A kép anynyival szűsebb, hogy meg kell különböztetni a jó termőhelyet optimálisan kihasználó, azt meghaláló és az erre képtelen fajtákat. Libby hasonlatával megkülönböztethető a „versenyparipa” és az „öszvér” viselkedésű genotípus, az előbbi meghalálja a gondoskodást, az utóbbi a legjobb feltételek között is megmarad annak, ami (Újváriné, szóbeli közlés). A kérdés az, hogy a fajtahasználat „istállójában” legyenek-e „öszvérek”, és ha igen, milyen arányban? **Az a megoldás tűnik ésszerűnek, hogy a fajtaválaszték zömét az univerzális, gyakorlatilag minden termőhelyen jól szereplő fajták tegyék ki. Ha igazolható, hogy egy egyébként átlagos teljesítményű fajta meghatározott környezetet az univerzális fajtáknál jobban hasznosít, vagy az illető fajta meghatározott környezetet az univerzális fajtáknál jobban hasznosít, vagy az illető fajta nem elsődlegesen a hozama, hanem valamely más fontos értékéről tulajdonsága alapján (pl. kiemelkedően jó faminőség) érdemel figyelmet, helye van a fajtaválasztékban. Ebben az esetben viszont hatékonyabb fajtapropagandára, a fajtahasználó gyakorlat széles körű tájékoztatására van szükség.**

Természetserű erdők esetében a stabilitást tartom ésszerűnek elsődleges kritériumként kezelni, tekintve, hogy itt hosszú távon folyik a gazdálkodás és törekedni kell az önreprodukciónak lehetővé tételére. Mivel a hozamok sem elhanyagolhatók, keresni kell kompromisszumos megoldást, a megfelelően stabil, de produktív populációk előnyben részesítésével.

A távérzékelés az erdőszetben és az erdőszeti felsőoktatásban

Márkus István egyetemi adjunktus, Erdészeti és Faipari Egyetem, Földmérési Tanszék Sopron

Az erdők nagy területi kiterjedésükkel fogva és a fás növények hosszabb életciklusa, valamint az erdőökoszisztémák sokszínűsége miatt fontos szerepet töltenek be az ember életében, illetve az egész földi bioszféra működésében. Az erdő az egyik legfontosabb újratermelő természeti erőforrás. Az erdők teljesítőképességének megőrzése és sokoldalú funkciójának érvényesülése azonban sokkal fontosabb, mint a fa nyersanyag iránt egyre növekvő igény kielégítése. Magát az erdőt fenyegető veszélyek is növekednek, az erdő maga is ápolásra, védelemre szorul.

Az erdőápolás (erdőművelés), erdővédelem és a tartamos használat tervezéséhez, de a regionális és erdőszetpolitikai tervező munkához is szükséges, hogy az erdők kiterjedéséről és állapotáról, a fakészlet változásáról, az emberi beavatkozás vagy a természeti események folytán az erdő állapotában bekövetkezett változásokról kielégítő és folyamatos információval rendelkezünk. Erdőleltározást kell végezni, és a felmérést rendszeres időközönként ismételni kell. Ez érvényes lokális (üzemi), regionális és globális értelemben egyaránt, függetlenül attól, hogy belterjesen vagy külterjesen kezelt erdőről, vagy egyáltalán nem művelt őserdőről van szó.

A rendszeresen ismétlődő feladatok két típusa különíthető el a felméréndő terület nagysága, a felmérés részletességével és pontosságával szemben támasztott igény és a felmérés célja szerint.

Üzemi méretű – többnyire tíz évenként ismétlődő – feladat a középtávú erdőtervezés, az ún. erdőállomány-gazdálkodási tervek készítése (erdőrendezés). Az erdőtervezés céljára végzett felmérésre a részletesség és a nagy adatsűrűség jellemző. Ebbe a típusba sorolhatók az egyéb, egy-egy konkrét tervezési vagy ellenőrzési feladatot szolgáló kisterületű felmérések is.

A felmérési feladatok másik típusa a nagyterületű leltározás. Ezek regionális, nemzeti vagy azon túlterjedő kiterjedésűek. A nagyterületű leltározás az erdőszet- és környezetpolitikai döntésekhez, a tájfejlesztési tervekhez, az erdőállapot és az erdőállapot-változás megfigyeléséhez szolgáltat adatokat. A leltározás célja az erdőterület felmérése és térképezése, az erdő ökoszisztémák, illetve faállományok célszerűen megválasztott osztályokba sorolása és a fakészlet, fatermőképesség, minőség, egészségi állapot stb. megállapítása osztályonkénti és egészében. Hasonló feladat az abiotikus katasztrófák vagy a járványos erdőbetegségek nagyterületű felmérése is.

Napjaink fenyegető ökológiai és klímaváltozásai, valamint a trópusi esőerdők mértéktelen irtása miatt világszerte leltározási és monitoringprojekteket hajtottak végre a vegetáció és különösen az erdők vizsgálata céljából.

A távérzékelést a hagyományos földi felvételezés mellett az összes leltározási, térképezési, elemzési és megfigyelési feladatban alkalmazzák mindenütt a világon. A körülményektől függ, hogy melyik információszerzési mód kerül túlsúlyba, illetve az, hogy a távérzékelés mely eljárásának alkalmazása célravezető. Meghatározó a vizsgált terület

nagysága és az erdőgazdálkodás intenzitási foka, mely tényezőkkel szoros kapcsolatban van az információsűrűséggel szemben támasztott igény.

A globális vizsgálatokban a távérzékelés, ezen belül az űrfelvételek és a kis méretarányú légifényképek a legfontosabb információhordozók. Ezek nélkül elképzelhetetlen a feladat megvalósítása. A földi munka többnyire az előkészítő feladatokra, mint pl. interpretációs kulcsok kidolgozása, tréning területek kiválasztása, illetve az eredmény ellenőrzésére korlátozódik.

A regionális vagy nemzeti leltározási feladatokban és különösen a belterjesen kezelt erdőterületeken közepes méretarányú légifényképeket használnak, és a földi felvételezés részaránya, jelentősége növekedik. Rendszerint szisztematikus elrendezésű szűrőpróba-mintahelyeket alkalmaznak, ahol részletes földi és/vagy légifényképi mintavételezést végeznek. Az eredményt a mintavételezés sűrűségének megfelelő felbontású raszterterképek és statisztikák formájában állítják elő.

Ma már rutinszerűen alkalmazzák az ilyen feladatok megoldásában a távérzékelés ún. többbáztisú vagy több álláspontú mintavételezéses leltározási eljárásait, melyek itt a földi felvételezéssel egyenrangú szerepet kapnak.

Új kihívást jelentett a 80-as évek elején fellépett „újkeletű erdőkárrok” felmérése. A kárfelmérés és a betegség lefolyásának nyomonkövetése olyan vizsgálati módszert igényelt, amely biztosítja a fajaj és minden egyes vizsgált fa azonosítását. Ennek a követelménynek azonban csak a földi felmérés és az igen nagy méretarányú infra színes légifényképek kiértékelése felel meg, melyet azonban nagy területre lehetetlen elvégezni. A feladatot úgy oldották meg, hogy a nagyterületű erdőleltározás mintavételezéses leltározási eljárását az erdőkárrok felmérésének módszerével kombinálták.

Az intenzív gazdálkodást folytató erdőszeti üzemek igen magas információigényét csak a földi felvételezés és a nagy méretarányú légifényképek kiértékelése elégíti ki. A földi munka részaránya túlsúlyba kerül. A légifényképeket gyakran csak a földi térképezés megkönnyítésére vagy kiegészítésére, illetve az adatok földi felvételezéséhez segédeszközként használják.

A távérzékelés természetesen számos egyéb feladathoz is alkalmazható az erdőszeti üzemi gyakorlatban vagy a rokon területeket, mint pl.: erdőfeltárás, műszaki létesítmények tervezése, termőhelytérképezés, vegetációtérképezés, klímavizsgálat, táj-, üdülés- és természetvédelem tervezése, szabadon élő állatok és élőhelyük felmérése stb.

Hazai alkalmazás

A távérzékelés rendszeres operatív alkalmazásáról a hazai erdőszeti gyakorlatban csak az erdőrendezés (erdőtervezés) területén beszélhetünk. A hazai mintegy 1,7 millió ha erdőterület erdőterveit 10 évente kell megújítani, ami hozzávetőleg évente 170 000 ha-t érint. A légifényképek felhasználása 1966 óta rendszeres, és a kezdeti 3%-ról napjainkig közel 100%-ra nőtt.

A légifényképezést a terepi munkát megelőző évben végzik (leginkább lombfakadáskor, mert a faállományok spektrális tulajdonságaiban ekkor mutatkozik a legnagyobb elválás). Mérőkamerás, fekete-fehér pánkromatikus felvételeket, majd a negatívokról matt kontakt másolatokat készítenek a terepi erdőrendezők részére.

A légifényképeket az előkészítés, tervezés szakaszában, a terepi munka során, a belső feldolgozásban és az erdőgazdálkodási tevékenység ellenőrzéséhez használják.

Az erdőgazdasági üzemi térképek felújítása és a változások átvezetése szinte kizárólag fotogrammetriai eljárással történik.

A légifénykép hasznos segédeszköz a terepi munka tervezésében, a táj áttekintésében, a termőhelyi viszonyokra utaló jelek és az erdőt veszélyeztető károsítások felismerésében, illetve a terepen való tájékozódásban, de az adatgyűjtést kizárólag hagyományos földi felvételezéssel végzik.

Esetenként – és inkább kísérletképpen – alkalmazták a légifénykép-interpretációt egy-egy erdészeti kutatási feladatban, mint pl. a homoki termőhelyfeltárásban (Babos, 1964.), a nagyvad állomány felmérésére (Berdár, 1976.), a tölgypusztulás vizsgálatára (Igmándy-Pagony-Szontagh-Varga, 1984.).

A távérzékelés hazai erdészeti alkalmazása elterjedését számos tényező hátráltatta az elmúlt évtizedekben. Első helyen kell említeni a légifényképek titkos ügykezelését (1989-ig) és az erdészek ama szemléletét, mely szerint igazi becsülete csak a „tő mellett” megszerzett ismereteknek lehet. A rendelkezésre álló műszerpark szegényes és korszerűtlen. Kutatásra-fejlesztésre alig-alig költöttünk. Ezzel szemben pl. a Német Szövetségi Köztársaságban az 1982-1989. közötti időszakban csak az erdőkárok felmérésére 280 millió DM-t fordítottak.

Oktatás

Az erdőmérnök hallgatók kötelező tantervében önálló fejezetként szerepel a fotogrammetria és a légifénykép-interpretáció az 1930-as évek óta. Az egy féléves önálló tárgy neve 1991 óta Fotogrammetria és távérzékelés. A távérzékelési ismeretek súlya növekedő. Az 1992-ben bevezetett Távérzékelés II. és Térinformatika című fakultatív tárgyak keretében az ez iránt érdeklődő hallgatók a legkorszerűbb digitális kiértékelési eljárásokkal és a földrajzi információs rendszerekkel is találkozhatnak. Évente 4-5 hallgató készíti olyan diplomatervet, amelyben digitális felmérési, kiértékelési, illetve térképezési módszereket alkalmaz a feladata megoldásában.

A Bundeswehr katonái a szübbogarak ellen

Az elhatalmasodott szü-károsítások arra indították a bajor miniszterelnököt, hogy a szövetségi hadügyminisztériumtól katonai segítséget kérjen – adja hírül a Die Waldarbeit című német szaklap 1994. 5. száma. A mintegy 100 katonának elsősorban a nemzeti parkok területén kell hadbaszállniuk a bogár-kártevőkkel. Elhalt fenyőkről kell a kérget eltávolítaniuk és ezzel megelőzniük a károsítók továbbterjedését.

(Ref.: Bidló András egy. tanársegéd)

Kitekintés

Ha a távérzékelés erdészeti alkalmazása terén előttünk álló feladatokat kívánjuk számba venni, illetve a kutatás-fejlesztés legfontosabb irányait keressük, célszerű áttekinteni: mi az, ami már ma a gyakorlat rendelkezésére áll; és mi az, amit ma még itt nem alkalmaznak, de alkalmazásra ajánlható. A kérdés megválaszolásához a hazai gyakorlatból kiindulva, de a nálunk fejlettebb országok gyakorlatát és kutatási eredményeit is figyelembe véve jutunk el.

Az erdőrendezésben, erdőtérképezésben és az erdőleltározásban ma már rutinszerűen alkalmazzák a fekete-fehér és infra színes légifényképeket.

Biztosra vehető, hogy a közeli jövőben is a legfontosabb információhordozók maradnak a repülőgépről – ritkábban a műholdakról – készült fotók. Növekedni fog a nagyfelbontású digitális multispektrális űrfelvételek felhasználása és jelentősége.

Az infra színes légifényképezés aránya és jelentősége nő, de ez nem szorítja ki a fekete-fehér légifelvételeket a hagyományos alkalmazási területekről.

Az aktuális állapot felmérése helyett egyre inkább előtérbe kerül a változások nyomon követése (monitoring).

Mind a térképezésben, mind az erdő sokoldalú vizsgálatában – különösen az állandó „szűrőpróba helyek” vagy mintavételi hálózatok helyreállításában – általánosan elterjed az analitikus fotogrammetriai eljárások, továbbá a digitális képfeldolgozás és a GIS-technológia (földrajzi információs rendszerek) alkalmazása.

Az analitikus fotogrammetriában és a hozzá tartozó műszer- és adatfeldolgozási technikában bekövetkezett fejlődés az igényes fotogrammetriai eljárások alkalmazásához vezet. Az egész erdészeti térképészet átalakul és ésszerűsödik. Az analitikus fotogrammetriai eljárások új lehetőségeket teremtenek az egyes fák, faállományok és az erdőterület-változás monitorozásához. Lehetővé válik, hogy állandó mintahelyeket létesítsünk, és azonos fákat, facsoportokat mérjünk vagy osztályozzunk a légifénykép sorozatokon. Fa- és faállományparamétereket mérhetünk a fatérfigat meghatározásához és a fatermés becsüléséhez.

A digitális multispektrális űrfelvételek használatának további elterjedése várható a nagytérű leltározási, térképezési és megfigyelési feladatokban. Számos meggyőző példa mutatja azonban azt is, hogy a közép-európai alkalmazás érdekes, szükséges és hasznos eredményeket adhat. Hazai vonatkozásban pl. űrfelvételek felhasználásával megoldódna az erdészeti átnézeti térképek naprakész állapotban tartása (Német, 1984.). Előfeltétel természetesen, hogy a kívánt, mindig a vizsgált objektum szempontjából optimális képanyag előállítását rutinfeladattá válják. Törekedni kell a digitális kiértékelésre és – egyidejűleg – a szakszerű interpretációra, mely leghatékonyabban az ún. hibrid (vizuális-digitális) eljárások alkalmazásával valósítható meg.

Nem esett még szó két elterjedt és sok vitát kiváltó technológiáról: a képkötő radarról és a digitális multispektrális légi pásztázókról. Ezek közeli operatív erdészeti alkalmazása – noha egyes szakemberek nagy jövőt jósolnak e rendszereknek – nem valószínű.

Ökológiai bázisterületeken mért légszennyeződés nagysága és változása

Führer Ernő, Erdészeti Tudományos Intézet, Baranka Györgyi, OMSZ Légekőfizikai Intézet,
Horváth László, OMSZ Légekőfizikai Intézet

1. Bevezetés

Az erdők egészségi állapotromlásához bizonyos körülmények között hozzájárul a levegőszennyeződés is. Hazánkban e kérdéssel kapcsolatosan számos tanulmány jelent meg. (Jakucs, 1985, 1987, Járó 1989, 1990, Führer 1991, 1992, Führer-Horváth, 1991, Horváth et al. 1993) melyek több esetben egymásnak ellentmondó eredményeket közöltek. Az ERTI és az OMSZ Légekőfizikai Intézete 1988-tól közösen üzemeltet három, az ország eltérő természetföldrajzi viszonyai között működő mérőállomást, melyeken telepített műszerekkel és folyamatos megfigyelésekkel a levegőszennyeződés mértékét és változását lehet nyomon követni. A levegőben lévő, károsnak minősített anyagok erdei fákra gyakorolt hatását nehéz reálisan megítélni mert a növényzet, esetünkben az erdei fák igen sokrétű szerepet töltenek be az ökoszisztéma anyagforgalmában. A fák különböző szerveződési szinteken reagálnak a légszennyeződésre, ezért az egyes betegségtüneteket közvetlenül ok-okozati összefüggésbe hozni a szennyezőanyagok direkt vagy indirekt hatásával az esetek nagy többségénél nem lehet.

2. Savas ülepedés

A légköri savasodás területenként eltérő mérékben ugyan, de világviszonylatban megfigyelhető. hazánkban er-

dészeti szempontokat szem előtt tartva Farkasfán (Órség), K-pusztán (Duna-Tisza Köze) és Nyírjesen (Mátra) végzünk erre vonatkozóan méréseket. Ezek keretében a meteorológiai paraméterek mellett meghatározzuk:

– a száraz ülepedés nagyságát és változását a légkörben előforduló gázok (SO_2 , NO_2 , HNO_3 , NH_3) és aeroszolk (NO_3^- , SO_4^{2-} , NH_4^+ koncentrációjának folyamatos mérésével,

– a nedves ülepedés nagyságát és változását a szabad területen mért csapadékvíz mennyiségi és minőségi elemzésével.

2.1. Száraz ülepedés

A száraz ülepedés nagymértékben függ a levegő kéndioxid- és nitrogén-dioxidgáz koncentrációjától. Az 1. táblázatban bemutatott átlagos értékekből láthatjuk, hogy:

– SO_2 átlagos éves koncentrációja Farkasfán (Nyugat-Magyarország – Órség) a legalacsonyabb ($4,0 \mu\text{g}/\text{m}^3$), K-pusztán (Duna-Tisza Köze) ennek csaknem duplája ($7,1 \mu\text{g}/\text{m}^3$), végül Nyírjesen (Mátra) a legmagasabb ($12,0 \mu\text{g}/\text{m}^3$), vagyis nyugatról kelet, észak-kelet felé haladva a kéndioxid szennyeződés emelkedik.

– Eltekintve a 91-es évtől, 1988-tól 1992-ig mindhárom bázisterületen a SO_2 -gáz fokozatos csökkenése figyelhető meg.

1. táblázat

Mérőhelyek	$\text{SO}_2 \mu\text{g}/\text{m}^3$			$\text{NO}_2 \mu\text{g}/\text{m}^3$		
	tél	nyár	év	tél	nyár	év
Farkasfa 1988	7,4	2,4	4,9	9,0	4,1	6,5
1989	7,4	2,2	4,8	8,9	3,5	5,8
1990	5,1	1,7	3,4	6,2	2,7	4,4
1991	7,3	2,1	4,7	8,0	2,1	5,3
1992	3,2	0,9	2,1	1,9	0,8	1,4
1988/92	6,1	1,9	4,0	6,8	2,6	4,7
K-pusztá 1988	15,6	3,6	9,6	13,6	5,9	9,7
1989	13,1	3,3	8,2	12,3	4,4	8,3
1990	7,7	2,8	5,2	11,3	4,4	7,8
1991	14,9	2,7	8,8	8,9	5,7	7,3
1992	5,4	1,6	3,5	2,0	1,1	1,6
1988/92	11,3	2,8	7,1	9,6	4,3	6,9
Nyírjes 1988	28,1	7,7	17,5	12,2	8,6	10,4
1989	19,4	9,1	14,2	7,5	3,1	5,3
1990	13,0	5,4	9,2	3,4	1,4	2,4
1991	18,1	3,1	10,6	2,3	1,4	1,8
1992*	6,3	3,5	5,3	1,4	1,1	1,3
1988/92	17,7	6,1	12,0	5,6	3,4	4,6

x: a mérések 1992. júniusban befejeződtek, mert az egész mérőállomás a körülötte év lucfenyő állománnyal együtt leégett.

– A nagyobb energiafelhasználásnak megfelelően télen csaknem háromszor magasabb a SO₂-gáz koncentrációja, mint nyáron.

– A nitrogéndioxid-gáz éves koncentrációja az erdőstültebb vidékű Farkasfán (4,7 µg/m³) és Nyírjesen (4,6 µg/m³) kevesebb, mint a mezőgazdaságilag jobban hasznosított Duna-Tisza Közén (K-pusztá: 6,9 µg/m³).

– A NO₂-gáz éves koncentráció értékeinél 1988-tól 1992-ig egy fokozatos csökkenés tapasztalható, és télen az értékek magasabbak, mint nyáron.

A száraz ülepedés nagyságát – melyet a SO₂ és NO₂ gázokon kívül még az aeroszolok és egyéb gázok (HNO₃, NH₃) is befolyásolják – a nedves ülepedéssel való összehasonlítás miatt is a hidrogén egyenértékben (H⁺mg/m²/év) szokás kifejezni. A 2. táblázatban a száraz-, a nedves- és az összes ülepedés nagyságát, évenkénti változását látjuk, valamint azt, hogy az ülepedésen belül mekkora súlyt képviselnek a kén-, illetve a nitrogén-vegyületek.

Az adatok mutatják, hogy:

– a több éves száraz ülepedés mérőhelyektől függően négyzetméterenként 65 és 111 mg H⁺ között mozog. A legmagasabb értékeket Nyírjesen (57–165 mg/H⁺/m²/év), a legacsonyabbakat Farkasfán (46–78 mgH⁺/m²/év) mértük.

– Nyírjesen és K-pusztán a száraz ülepedés egyértelmű csökkenése figyelhető meg 1988-tól 1992-ig.

– A száraz ülepedésen belül a kén- és nitrogén-vegyületek megoszlása bázisterületektől függően változik. Ezen arányszámok Farkasfán 37% és 63%, K-pusztán 46% és 54%, Nyírjesen pedig 64% és 36%; vagyis a kén-vegyületek aránya nyugatról kelet, illetve észak-kelet felé haladva emelkedik.

– Nyírjesen, ahol az iparosodás mértéke a legnagyobb, a száraz ülepedés kéntartalma évente átlagosan 71 mgH⁺-ionegyenérték négyzetméterenként. Háromszor olyan magas, mint Farkasfán (24 mgH⁺/m²/év).

Talajvizsgálatok az erdővédelmi észlelések céljaira

Norvégiában kijelölt erdővédelmi észlelőhelyeken rendszeres talajvizsgálatokat végeztek. A vizsgálatok elsősorban a talaj kémiai tulajdonságaira vonatkoznak. Az eddigi tapasztalatok szerint az 5 éves megfigyelési idő kevésnek bizonyul ahhoz, hogy a légszennyezés vagy más ok miatti változások markánsan megjelenjenek. A talált kisebb változások inkább csak mintavételi pontatlanságokra vezethetők vissza.

(Rapport fra Skogforsk, 1/93. sz.
Ref.: Szemerey Tamásné)

– A nitrogén-vegyületek mennyisége közel azonos, a legtöbb K-pusztán volt mérhető (50 mgH⁺/m²/év).

2.2. Nedves ülepedés

A nedves ülepedés nagyságát a csapadékvízben oldott ionok (NO₃⁻, NH₄⁺, SO₄²⁻) koncentrációi mellett a csapadék mennyisége is befolyásolja. Ezért a humidabb területeken értéke általában magasabb, mint a szárazabb vidékeken.

A 2. táblázatban bemutatott adatok is azt mutatják, hogy: – a legmagasabbak az értékek Nyírjesen (125 mgH⁺/m²/év), majd Farkasfán (99 mgH⁺/m²/év) és végül a K-pusztán (79 mgH⁺/m²/év).

– Egyértelmű és csökkenő tendencia a nedves ülepedés változására vonatkozóan csak Nyírjesen figyelhető meg, a többi állomáson évről-évre eltérő irányba mozognak az értékek.

– A kén- és nitrogén-vegyületek aránya más, mint a száraz ülepedésnél, mindegyik állomáson közel azonos 35/65

2. táblázat

Mérőhelyek	Száraz ülepedés			Nedves ülepedés			Összes ülepedés			
	mg H ⁺ /m ² /év									
	S	N	S+N	S	N	S+N	S	N	S+N	
Farkasfa	1988	31	41	72	36	57	93	67	98	165
	1989	29	49	78	41	66	107	70	115	185
	1990	21	44	65	57	67	124	78	111	209
	1991	28	39	67	13	68	81	41	107	148
	1992	12	34	46	18	71	89	30	105	135
	1988/92	24 (37%)	41	65	33 (33%)	66	99	57 (35%)	107	164
K-pusztá	1988	57	54	111	37	48	85	94	102	196
	1989	49	58	107	43	56	99	92	114	206
	1990	32	56	88	31	42	73	63	98	161
	1991	51	48	99	24	61	85	75	109	184
	1992	21	34	55	12	42	54	33	76	109
	1988/92	42 (46%)	50	92	29 (37%)	50	79	71 (42%)	100	171
Nyírjes	1988	102	63	165	67	96	163	169	159	328
	1989	84	45	129	48	93	141	132	138	270
	1990	56	34	90	52	73	125	108	107	215
	1991	61	25	86	22	83	105	83	108	191
	1992*	29	28	57	21	39	60	50	67	117
	1988/92	71 (64%)	40	111	44 (35%)	81	125	115 (49%)	121	236

S: kén-vegyületek

N: nitrogén-vegyületek

*: félévre vonatkoztatott értékek

körül mozog. Tehát a nitrogén vegyületek szerepe a nedves-savas ülepedésen belül jelentősebb, mint a kénvegyületeké.

2.3. Összes ülepedés

A száraz és a nedves ülepedés összege az összes ülepedés nagyságát adja meg. A 2. táblázatban közölt adatok mutatják, hogy:

– értéke öt év átlagában Farkasfán $64 \text{ mgH}^+/\text{m}^2$, K-pusztán $171 \text{ mgH}^+/\text{m}^2$ és Nyirjesen $236 \text{ mgH}^+/\text{m}^2$, vagyis egyértelmű növekedés figyelhető meg észak-kelet irányába.

– Az összes ülepedésen belül a száraz ülepedés nagysága a szárazabb K-pusztai területen 54%, a csapadékosabb Mát-rában (Nyirjes) 47% és a legnedvesebb területű Órségben (Farkasfa) már csak 40%.

– A kén- és a nitrogén-vegyületek mennyisége Nyirjesen közel azonos (S: $115 \text{ mgH}^+/\text{m}^2/\text{év}$), N: $121 \text{ mgH}^+/\text{m}^2/\text{év}$), K-pusztán kevesebb, (S: $71 \text{ mgH}^+/\text{m}^2/\text{év}$, N: $100 \text{ mgH}^+/\text{m}^2/\text{év}$), Farkasfán pedig feleannyi a kén, mint a nitrogén (S: $57 \text{ mgH}^+/\text{m}^2/\text{év}$, N: $107 \text{ mgH}^+/\text{m}^2/\text{év}$).

– Földrajzi értelemben a térbeli változatosság a kénnél jellemző, nyugatról kelet, észak-kelet felé jelentősen emelkedik a mennyisége, a nitrogénnél ez nem figyelhető meg.

3. A mérések értékelése

Az egyes légszennyező anyagok a fák fiziológiai folyamataiba egyrészt a levegőből, a korona szűrő hatásán keresztül, másrészt az ásványi talajból, a gyökerek felvételén keresztül kerülnek. Egy ökológiai rendszer légszennyező anyagok növekedésére történő reagálása a kérdéses faktor más tényezőkhöz való viszonyától is függ. Éppen ezért az erdőárok kapcsolatos ok-hatás kutatások nehézségei abban mutatkoznak meg, hogy kellő szinten nem ismerjük a fák anyagforgalmán belüli kicserélődési folyamatokat.

Ökológiai bázisterületeken végzett folyamatos megfigyelésekkel bővíthetjük ismereteinket és közelebb juthatunk a légszennyeződés és az erdők egészségi állapotromlása közötti ok-okozati összefüggések feltárásához.

Az Erdészeti Tudományos Intézet és az OMSZ légkörfizikai Intézet közös vizsgálatai alapján egyértelműen mondhatjuk, hogy hazánk a közepesen szennyezett európai országok közé tartozik. Sem a kéndioxid-, sem pedig a nitro-

géndioxid-gáz koncentrációja nem haladja meg azt a kritikus értéket, amely a fákra nézve káros lehet. SO_2 -gáz esetén a kritikus szint éves átlagban a $30 \text{ } \mu\text{g}/\text{m}^3$ alatt voltak és 24 óráig megengedett értéken felüli mérésre csak néhány esetben, kizárólag télen került sor.

A nitrogéndioxid egyedi szennyezőanyagként kevésbé fitotoxikus hatású. Kéndioxiddal és ózonnal közösen azonban, már kisebb koncentrációban is levélkárosodáshoz (nekrozishoz) vezethet. Ebben az esetben az éves átlagban a kritikus szint a $20 \text{ } \mu\text{g}/\text{m}^3$ -es koncentráció-érték, míg egyedüli előfordulás esetében nyáron $60 \text{ } \mu\text{g}/\text{m}^3$, télen pedig $40 \text{ } \mu\text{g}/\text{m}^3$ értékhatárt kell annak tekintenünk. Méréseink értékei mindhárom bázisterületen jóval az említett határok alatt mozogtak.

A hidrogénion-egyenértékben kifejezett összes savas ülepedés kritikus szintje Magyarországon $280 \text{ mg}/\text{m}^2/\text{év}$. Ennél csak Nyirjesen volt több 1988-ban ($328 \text{ mg}/\text{m}^2/\text{év}$), a rákövetkező évekbe – vélhetően a kelet-európai szennyezőanyagkibocsátás csökkenése miatt – az ülepedés értékei kisebbek.

Magyarországon a légköri szennyeződés direkt hatása az alacsony gázkoncentráció értékek miatt nem valószínűsíthető.

Mindhárom mérőhely körzetében előforduló erdeifenyvesek 1992 évi egészségi állapotfelvételei azt mutatták (ERSZ, Csóka, ex verbis), hogy legnagyobb a károsodás Nyugat-Dunántúlon (2+3+4 kárfok: 27,6%), ezt követi Mát-ra 12,1%-kal, végül a Nagyalföld 9,0%-kal. **Az elmondottak is alátámasztják azt a megállapítást, hogy az erdők nagy kiterjedésű egészségi állapotromlása nem hozható összefüggésbe az adott területen uralkodó gázalakú légszennyező-anyagok koncentrációjával.** Nem szabad azonban a légszennyeződés indirekt, talajon keresztül érvényesülő hatásairól megfeledkezni. Ez utóbbi körülmény az erdészeti kutatás soron következő, legfontosabb feladatai közé a nitrogén-háztartás feltárását emeli.

Az irodalmi hivatkozások a szerzőknél megtekinthetők, akik ezúton is köszönetet mondanak az Országos Tudományos Kutatási Alap (341/91 sz. szerződés), az Országos Meteorológiai Szolgálat és az FM Erdészeti Hivatala támogatásáért.

Norvég kutatók vegyes korú és egykorú faállományok összehasonlító vizsgálatát végezték el, tekintettel a megtermelt faanyag minőségére, mennyiségére és a fakitermelés költségére. Megállapították, hogy a vegyeskorú állományok produkciója valamivel gyengébb volt, mint a hasonló egykorú állományoké. Számításaik szerint a fakitermelés köbméterre vetített költségei a fokozatos felújítógátásban mintegy 25-50%-kal magasabbak a felújítógátás megkezdésekor, mint tarvágás esetében. Ezek a költségek a későbbiek során csökkennek. A vegyeskorú állományok létesítését és a természetes felújítást azért támogatják, mert az ilyen állományokban számottevően jobb minőségű faanyag termelhető meg. Ennek kivitelezéséhez azonban, a kutatók szerint, az erdőművelés jelentős átalakulása szükséges.

(Research Paper of Skogforsk 14/92.
Ref.: Jakab Jenő)

Miként nyugaton – a hegyvidéken – ellucosították Németország erdeit, keleten – a síkságon – az erdeifenyő uralkotott el. Ma Brandenburg tartományban 83% az erdeifenyő a tudományosan megállapított, termőhely szerinti 13,9%-kal szemben. Az elszennvedett viharkárok itt is a természeteshez közelítő állapot helyreállítására hatnak ösztönzően. Részletesen ezzel foglalkozott a brandenburgi erdészeti egyesület idei, 120 éves jubileumi közgyűlése.

A közgyűlésen részletesen kifejtettek azt mutatták, hogy rendelkezésre állanak mindazok a természettudományos, üzemgazdasági kutatási eredmények, amelyeknek megfelelő alkalmazásával az erdőgazdálkodásban a *Leibundgut* által egész Nyugat-Európára vonatkozóan megkívánt valamennyi intézkedés a kellő időben, a megfelelő helyen és módon, ésszerűen, az ökológiai erdőmegőrzés keretében történhet.

(DW 1993. 11. Ref.: Jérôme R.)

Erdő-ügy

Haraszi László az Erdészeti Lapok 94/6. számában összefogást kezdeményez „erdészek és ökológusok” között az „erdővagyon gyarapítása” érdekében. E cél eléréséhez a két szakterület „érdekeinek egyeztetését”, „új erdőkonceptió” kidolgozását tartja szükségesnek. Az „erdő-ügy” azonban sokkal súlyosabb és sokrétűbb annál, mint hogy ilyen módon az megoldható lehetne.

– Az erdőről ma már tudhatjuk, s tudnunk is kell, hogy az az Életnek, a Bioszférának nálunk magasabb szerveződési szintje. Az élőlényeknek, s az élőlénypopulációknak, mint alacsonyabb szerveződési szinteknek vagy alkotórészeknek nem rendelhető alá; azoknak sem egyéni, sem állami formában nem lehet tulajdona, vagyona; velük szemben nincs rendeltetése, nincs funkciója, nincs joga.

– A Bioszféra-ökoszisztéma-populáció-élőlény viszonyokat, tartós létezési feltételeket vizsgáló és feltáró tudomány az örvényrendszer szemléletű

bioszférabiológia.

Az erdészet (a vadászathoz, a kertészethez, a mezőgazdasághoz, a város- és útéptítéshez hasonlóan) az erdő helyén, az erdő ellenében való fatemesztés (trófea-, élelmiszer-, lakás-, közlekedési eszköz előállítás) elmélete és gyakorlata. Az ökológia (a fizikához és a kémiához hasonlóan) matematikai, statisztikai formulák értelmezésének elmélete, amely szintén csak hiányos és/vagy téves képet tud adni az erdőről (vagy a Világról). Sem az erdészet, sem az ökológia nem erdőszakma, az erdő-ügy egyiknek sem „szakmai kérdése”, még a természetvédelemmel együtt sem.

– A bioszférabiológia nem két szaktársadalom összefogásával, nem két analitikus részsakma érdekeinek egyeztetésével, hanem az *összes, erdővel foglalkozó diszciplína rész-eredményeinek szintézisével* született, az elmúlt negyven év szellemi forradalmának eredményeként. (Ennek a szellemi forradalomnak a tényét, szempontjait és eredményeit eddig sikerült ugyan elhallgatni, de a problémák azért nem tűntek el, csak súlyosbodtak.) A bioszférabiológiából pedig feladatként is és megoldásként is az következett, hogy az emberi társadalmak és az erdő, az emberi társadalmak és a Bioszféra érdekeit kell egyeztetni erdészek és természetvédők érdekeinek egyeztetése helyett. A bioszférabiológia keretén belüli erdőszakma további elhallgatása, a fatemesztés erdőellenességének természetvédelemmel való leplezése ma már vagy elméleti fogyatékosság, vagy szándékos kártétel megnyilvánulását jelenti.

– Az erdész társadalom (s a vadász-, vízrendező-, mezőgazdász- meg a többi természetpusztító társadalom) magától senkivel nem fog összefogni az erdőkért, az erdővagyon gyarapításáért mindaddig, amíg őket ezzel meg nem bízzák, amíg őket az erdőterület fölött hatalommal rendelkezők az eladott fáért (trófeaért, vízmentesített területért, szántóföldi termékekért stb.) fizetik. Az ökológus társadalom sem fog magától szövetséget keresni senkivel a kívánatos erdőállapot és egyéb környezetállapot, valamint ember és erdő, ember és Bioszféra kívánatos viszonyának meghatározásáért, vagyis egy erdőszakma kialakításáért, s ehhez az erdő (az Élet, a Bioszféra) létformájának, létfeltételeinek, ember-

szükségletének föltárásáért – különösen nem rendszerkutatókkal, tudományfilozófusokkal, bármilyen más diszciplína művelőivel – mindaddig, amíg őket nem ezzel bízzák meg, nem ezért minősítik és díjazták. A természetvédők megbízása is csak arra szól, hogy helyenként és időnként korlátozzák a természetrombolást, de azért ne akadályozzák, még kevésbé ellensúlyozzák.

– A megbízás nélküli összefogás hiábavaló is lenne, hiszen a jelenlegi erdészeti ismeretekből és ökológiai elvekből nem következik az, hogy milyen a jó erdő, a jó környezet, hogy mit kell tenni, kinek és hogyan.

Hiába felel meg a tartamos erdőgazdálkodás a természetvédelemnek, ha egyik sem felel meg az erdőnek, az erdő tartamosságának.

– Erdészek és ökológusok érdekeinek egyeztetése amiatt is kifogásolható, hogy az erdők jövője nem e két „szakterület” magánügye. A hiányos és téves ismeretek miatt összefogás esetén is valószínű kudarc az egész társadalmat, a jövő nemzedékeket is érinti. Milyen alapon korlátozza bárki is a többi erdőüggyel foglalkozót, erdőügyben érintett véleménynyilvánítás terén? Ugyan miért hallgatja el az erdész társadalom is, az ökológus társadalom is, személyesen Haraszi László is a bioszférabiológiai ajánlatokat?

– Bizonyos erdővagyon gyarapítás elérhető erdészek ellenében is, hiszen egy terület fatemesztési, vadgazdálkodási kötelezettség, vízrendezési törekvések alóli mentesítése (valamilyen országgyűlési vagy KTM határozattal) a természetes regenerációnak megfelelő gyarapodást eredményez, amíg a szomszédos területek vagyona erre módot nyújt. Így legföljebb nem lesz elegendő nagyságú a gazdaság, nem lesz elegendő gyorsaságú a gazdagodás.

Új koncepció, új módszerek kialakítása érdekében erdészek és ökológusok szövetségére szükség nincs, hiszen a megfelelő célkitűzés és kezelési technológia készen van már, csak alkalmazása várat magára. Összefogni már csak azért kell, hogy legalább egy önkéntes vállalkozókból álló csapat megfelelő területet és megbízást kaphasson az elvek oktatására és megvalósítására.

Reménye egyébként csak annak lehet javaslatai meghallgatására és figyelembe vételére, aki maga is példát mutat mások ajánlatainak a megfontolásában. Ha az ökológusok nem állnak szóba rendszerkutatókkal, tudományfilozófusokkal bioszférabiológusokkal, akkor ne csodálkozzanak azon, hogy az erdészek is kikerüljenek, vagy éppen laikusnak, dilettánsnak nevezni igyekeznek őket. Az erdészek se nyafognak a privatizáció miatt, amíg nem tudnak vagy nem akarnak különbséget tenni erdő és erdész, erdő és faállomány, Forst és Wald között.

Az is igaz persze, hogy a kormány, az országgyűlés sem fog magától megbízást adni senkinek erdeink regenerációja és fenntartása érdekében. Ezért bizony keményen küzdeni kell még, s összefogás is szükséges. Ebbe a szövetségbe azonban bárki beléphet, még erdész és ökológus is. Mottóul csak azt ajánlatos figyelembe venni, amit az 1989-es Caracasi Jelentés fogalmazott meg:

Megoldás nem lehetséges annak a paradigmának az alapján, amelyik a válságot előidézte.

Agócs József

Az „Erdő és klíma” konferencia állásfoglalása

Mind több jel mutat arra, hogy a szén-dioxid és más üvegházhatású gázok mennyiségének rohamos növekedése az éghajlat világméretű kedvezőtlen irányú megváltozásához vezethet.

Az viszont már tény, hogy az erdők – és ez alól hazánk erdei sem kivételek – egészségi állapota fokozatosan romlik. Ebben szerepe van az éghajlatnak is, például a hazánkban az utóbbi 10-15 évben nagy gyakorisággal előfordult aszályoknak.

„Erdő és klíma” címmel konferenciára gyűltek össze a bükkaljai Noszvajon a fenti kérdések megvitatására meteorológusok, erdészek és biológusok.

Közel negyven előadás foglalkozott az éghajlatváltozás és az erdőgazdálkodás globális kérdéseivel, a hazai erdőklíma sajátosságaival, továbbá erdeink pusztulása és a klíma összefüggéseivel.

A konferencia többek között megállapította, hogy a nagyfokú csapadékhiány a fák legyengüléséhez, sőt gyakori megbetegedéséhez és pusztulásához vezetett. Ebben szerepet játszott az is, hogy bizonyos kórokozók és kártevők (gombák, rovarok stb.) elszaporodásának kedvezett az utóbbi időszak szélsőséges időjárása.

Az emberi tevékenység következtében az erdők érzékenyebbé és sérülékenyebbé váltak. Ezt a helyzetet tovább bonyolítja, hogy az esetleges éghajlatváltozás gyorsabb lehet, mint az erdei élőközösségek alkalmazkodási képessége.

A fentiek alapján a konferencia az alábbi ajánlásokat tette:

– Javítani szükséges a meglévő természetszerű erdőknek a változó klimatikus feltételekhez való adaptációs képességét. Ennek érdekében meg kell őrizni erdeink genetikai és biológiai sokféleségét. Lényegesen növelni szükséges az olyan technológiák arányát a gazdálkodásban, amelyek elősegítik a stabil erdei ökoszisztémák létrejöttét, ami által ezen erdők természetközeli állapotba juthatnak.

Ez új szemléletű gazdálkodást, és legalábbbi sátmenetileg termelési többletköltséget jelent. E kihívásnak az erdőgazdálkodás – mint termelő ágazat – csak új gazdaságpolitikai (vagyonérdekeltségi) struktúrában tud megfelelni akkor, ha megszületik az erdőgazdálkodásra hatással lévő összes korszerű jogszabály.

– Az üvegházhatás csökkentésének egyik lehetősége a Föld biomasza tömegének növelése. Ennek leghatékonyabb módja új erdők telepítése, mivel az erdők jelentős mennyiségű szénen vannak ki tartósan a légkörből. (Csak az éves növedék mennyisége cirkulál.) Erre Magyarországon hosszabb távon mintegy 1 millió ha mezőgazdasági terület áll rendelkezésre. E nagyvonalú erdőtelepítési program megvalósulását kormányzati szinten szükséges elősegíteni vonzó pénzügyi konstrukció biztosításával, valamint a földtulajdonosoknak nyújtandó szakmai segítséggel.

EFE Erdőfeltárási és Vízgazdálkodási Tanszéke: Hidegvízvölgyi Hidrometeorológiai Mérőállomás (MHM) 1993. évi adatai. Sopron, 1994.

Napjaink nem eléggé hangsúlyozott, de kétségkívül legfontosabb kérdése a vízkészletgazdálkodás ügye. Magyarország vízbevételei lehetőségei nagyon korlátozottak, a rendelkezésre álló vízforrások egyre gyengülő mértékű vízhozamokat jeleznek, ugyanakkor a mezőgazdaság, a lakosság és az alföldi erdőgazdálkodás is egyre több vizet kíván.

Szomorú ismertetőjeleket látunk nem ritkán a Duna-Tisza közti aszálykárosodásairól, de mindez nem kerüli el hegy- és dombvidékeinket sem. A felsoroltak kellően indokolják, hogy az erdőgazdálkodásnak olyan eljárásokat, módszereket kell alkalmaznia, amelyek vízkímélők és tekintetbe veszik a csökkenő vízkészleteket.

Nehezíti ilyen eljárások kidolgozását, hogy az erdőhidrológiai kutatások rendkívül mértékben elmaradtak, rengeteg az ismeretlen a kérdésben. Igaz, hogy Szőnyi László, bölcs előrelátással, több évtizede Mátrafüreden mérőállomást létesített az erdők vízhozamra gyakorolt hatásának, hordalékemosódásának megismerése céljából és az azóta eltelt időben Ujvári Ferenc észlelései nyomán ebből tájékozódhattunk, ez azonban édeskevés az erdő és víz kapcsolatának teljes körű feltárásához. Ezért kell örömmel üdvözlőnk a most megjelent könyvet. A Rácz Józsefnek és munkatársainak kezdeményezésére elindított észlelések hiánypótlók és jóleső tudat most az első eredményeket is kézbevenni. A pénzühiány, az anyagi nehézségek fékezték a munka indítását, a nehézségeken csak a kutatók akaratereje tudott úrrá lenni, és ha nem is született még teljes, az elképzeléseknek megfelelő részletességű eredmény, a biztató kezdetet most már megítélhetjük.

A kötet bevezetőjét Kosztka Miklós tanszékvezető írta, ezt követi Rácz József ismertetője a kutatási területről, a munka céljáról, feladatairól. majd a gyakorlati észleléseket irányító Kucsara Mihály mutatja be az észlelőhelyet, telepítési helyét. Mentés Gyula docens a digitalizált adatgyűjtésről és a hidrometeorológiai állomás felépítéséről ad tájékoztatást. Végül számos táblázatban az 1993. évi mérési adatokat tanulmányozhatjuk Kucsara Mihály szerkesztésében.

A könyv mindössze 100 példányban jelent meg. Kár, mert megérdemelné a nagyobb nyilvánosságot is. Igéretes és minden eszközzel támogatásra érdemes munkáról tesz tanúbizonyságot.

(Az ismertetőt készítette: dr. Szodfridt István)

Pusztuló tölgyeken végeztek gyökérvizsgálásokat a müncheni egyetem erdészeti növényteni intézetében. A finomgyökérszet mennyiségi vizsgálata azt mutatta, hogy a károsult állományokban teljesítőképességük lényegesen alacsonyabb, kevesebb az ép gyökércsúcs és kevesebb a mykorrhizáltság, több az elhalt közöttük. Megfigyelhető volt ez a felszínen még egészségesekeknek mutató fákban is. A durvagyökereken a fertőzöttség sötétebb foltokban, befűződéseken és duzzanatokban mutatkozott, keresztmetszetben látható volt, hogy talajlakó gombák behatolása idézte elő az elszíneződést, kambiumelhalást, helyi kalluszképződést. A gombabehatolás még a farszbe is folytatódik.

Mindez arra enged következtetni, hogy a betegség a gyökérszet erőteljes gombafertőzöttségével kezdődik a kevéssé mykorrhizált részekben, a fa vízvezető rendszerének eltömődésével folytatódik, a földfeletti részekben a korona lombvesztésében, ágak elszáradásában, a törzs kérgének leválásában, a fa pusztulásában végződik. Felderítendő a kérdés, hogy mi okozza a mykorrhizáltság elmaradását.

(AFZ 1994. 14. Ref.: Jérôme R.)

DR. TIBAY GYÖRGY

Országos vadgazdálkodási előadássorozat

A Gödöllői Agrártudományi Egyetem Vezető- és Továbbképző Intézet (GATE VTI) az elmúlt évek gyakorlatának megfelelően a Földművelésügyi Minisztérium (FM) Vadászati és Halászati Önálló Osztályának, valamint az Erdészeti és Faipari Egyetem (EFE) Vadgazdálkodási Tanszékének szakmai támogatásával gyakorlati bemutatókkal egybekötött előadás-sorozatot szervezett.

A rendezvényre 1994. április 18–22. között Mosonmagyaróvárról került sor.

A megjelent mintegy 70 szakember az ország különböző vadászárságait, erdőgazdasági, vadkereskedelmi egységeit, a megyei vadászszövetséget, illetve az FM Megyei Földművelésügyi Hivatalát képviselte.

Az előadásokat tartotta: **Vajai László** főosztályvezető (FM Vadászati és Halászati Önálló Osztály), **dr. Kóhalmi Tamás** tanszékvezető, egyetemi tanár; **dr. Faragó Sándor** egyetemi adjunktus (EFE Vadgazdálkodási Tanszék); **Hajdu Tibor** igazgató (Erdőrendezési Szolgálat Üzemszervezési Iroda, Zalaegerszeg); **dr. Székely István** jogi képviselő (Országos Magyar Vadászati Védegyelet) és **Nagy Jenő** vezérigazgatóhelyettes (Lajta-Hanság Rt. LHRT). Az előadások a következő témaköröket érintették:

- A vadgazdálkodás érdekeinek összehangolt érvényesítése, változó tulajdonviszonyok mellett.
- A nagyvadgazdálkodást érintő privatizáció.
- Az erdőprivatizáció jelenlegi állása.
- A vadászat jelenlegi és várható problémái.
- Az agrárterületek privatizációjának vadgazdálkodást érintő problémái.
- A vadgazdálkodás privatizációjának gyakorlata.

Az előadás-sorozat záró akkordjaként a hallgatóság a hallottakról az előadók részvételével kötetlen beszélgetés kere-

tében cserélt véleményt és azt követően a témával kapcsolatban a szakemberektől beérkező összegező véleményeket a következőkben foglalta össze:

1. Az új Országgyűlésnek az OMVV és az FM Vadászati és Halászati Önálló Osztálya indítványozza az orrvadászat büncselekménnyé történő átminősítését.

2. A hivatásos vadásznak vissza kell adni korábbi jogait.

3. A vad-gépjármű ütközések okozta kár díját ne a vadászárságok fizessék.

4. Az új vadászati törvény megjelenéséig a teendőkről célszerű kiadni egy hivatalos állásfoglalást, hogy a nagyfokú bizonytalanság megszűnjön.

5. Az új vadászati törvény megalkotásakor gondolni kell arra is, hogy a kisnyugdíjasok és a kiskeresetűek is vadászhatnak.

6. A jelenlegi vadászvizsgát megelőzően célszerű, hogy a leendő vadászok a 2–3 napos tanfolyam előtt hosszabb időt töltsenek el a tényleges vadászok között és a feladatok ismerjék meg.

7. A vadgazdálkodás, mint szakma és az egyesületi élet kapcsolatát rendezni kell.

8. A természetes vadeltartó-képességre (vagy vadtürokképességre) alapozott fenntartható vadmennyiséget egyértelműen kell meghatározni. A nagyvadás és apróvadás terület összevonása és 2000 ha-ban történő területminimalizálás nem lehet szakmai elvárás.

9. Az élőhelyfejlesztéssel, gazdálkodással érdemben kell foglalkozni és a vadgazdálkodási alap jelentős részét erre kell fordítani.

10. A szakfelügyelet jelenlegi működtetése (egy vadászati felügyelő) az egész felügyeleti rendszert komolytalanná teszi, mert egy fő képtelen érdemi munkát végezni.

Az erdész–vadász ellentét

Régebben az erdészethez, az erdészeti beosztáshoz hozzá tartozott a vadászat, a vaddal való foglalkozás. Senki nem kérdőjelezte meg, hogy az erdész egyben vadgazda és a vad őrzője is, többségük aktív vadász is hivatásánál fogva. Természetesen a vadászati lehetőség szabályozott volt, sokféleképpen, erdőtulajdonosok, illetve a vadászati jog gyakorló (bérlok) szándékai, felfogása, a kialakult hagyomány, konvenció szerint.

Az erdőtulajdonos, a vadászati jog gyakorlója, valamint a vadászat gyakorlata között nem volt éles érdekellentét, sőt inkább érdekazonosság volt a jellemző köztük. Az erdőtulajdonosoknak egyaránt érdekük volt az erdő és a vadászat hasznosítása, utóbbi saját kezelésben, vagy bérbeadás útján. Az erdei vadkárokat egy-egy vadászatot nagyon előtérbe hozó tulajdonos kivételével igyekeztek minimalisra csökkenteni, létszámszabályozás, vadföldek, vadriasztás útján. Általában túltartott, a természetes vadeltartó képességet erősen meghaladó va-

dállomány kevés helyen volt található. Ilyen is inkább vadaskertekben.

A helyzet gyökeresen megváltozott a második világháború után. A harcoló hadseregek vonulása részben tizedelte a vadállományt, részben szétszórta. Pl. a vaddisznó olyan helyeken is megjelent hirtelen és általánosan, ahol korábban nem is ismerték. Az erdő, a földek államosítása és kollektívizálása, a vadászati jog állami tulajdonba vétele szintén gyökeres változást hozott mind a szemléletben, mind a vadászat gyakorlatában.

Szétvált a területtulajdonos és a vadászati jog gyakorlójának szervezete.

1948-1949-re tehető, amikor a vadászat irányítása, gyakorlása erős politikai irányítás alá került. A „rég rend” híveit – így az erdész társadalmat is, az idősebb nemzedéket 100%-ban – megfosztották fegyvereiktől. A szolgálati fegyvereket is bevonták. Úgyszólván kizárólagosan pártapparátusbéli, vagy azokkal jó kapcsolatban lévő személyek jutottak fegyverhez, vadá-

szati lehetőséghez. Az erdészek többsége megbízhatatlan volt, azzá vált ebben az időszakban. Az erdésznek a MÁLLERD utolsó éveire eső korszak volt ez.

1950-ben Erdőközponttá alakult át a MÁLLERD *Tömpe István* vezetésével. Ő azonnal megszüntette az erdészek „üldözöttségét”, az akkorra kialakult, teljesen anarchikus állapotokat, a vadászatnál már teljesen szabados gyakorlatot. Újból kapott szolgálati fegyvert is az erdészek egy kis hányada. Az ezt követő években úgymond megindult a „rendszeres” erdőgazdálkodás és a vadgazdálkodás, ismét üzentervek szerint.

Ekkor még nem vált szét középszinten a két ágazat, csupán egy-egy területen lett más és más a súlya a két üzemágnak, első sorban az Erdőgazdaságok igazgatói, a Megyei Pártbizottság (főleg az első titkár), a Megyei Rendőrfőkapitányság (főkapitány) közti felfogás és hatalmi súly függvényében. Erre az időre tehető, hogy a vadászatot vidéken a politikai megbízhatóság alapján

VADGAZDÁLKODÁS – VADÁSZAT

a politikai hatalom megyei irányítói országosan irányításuk, ellenőrzésük alá vonták. A felső irányítás és a megyék között természetesen azonnal megkezdődött hatalmi súlyuk szerint a hatalmi harc az elsőbbségért, s ez évtizedeken át volt jellemző.

Talán ennek következtében, ekkor alakult meg néhány vadgazdaság – először erdőgazdaságokon belül, majd rövid idő alatt két vadgazdaság – később továbbiak – jogi személyként önállóságot kaptak. Még később pedig néhány erdő- és vadgazdaság alakult, amelyekben elsődlegességet kapott a vadászat, gyakorlatilag közvetlen minisztériumi felügyelet, irányítás alatt. Ezeknél a szervezeteknél a megyei hatások-igények kevéssé érvényesülhettek.

A vezetők személye sokban befolyásolta az erdész-vadász kapcsolatokat mind felsőbb, mind alsó szinten. Felső szinten *Tömpe István* vezetése alatt 1956-ig nem éleződött ki annyira az ellentét, mint később *Balassa Gyula*, majd még inkább *Földes László* idejében. Tömpének egyaránt fontos volt az erdőgazdálkodás és a vadászat helyes irányban és egyensúlyban tartása, tartatása. A vadászatot gyakorolta, de nem engedte, hogy ez legyen az elsődleges, hatalmi túlsúlyba kerüljön a vadászat az erdőgazdaságokon belül. Ezért a vadászati osztályok vezetői sem kerültek hatalmi túlsúlyba, bár egyéniségük szintén befolyásolta a két szakma kapcsolatát – hol kedvezően, hol kedvezőtlenül.

Más lett a helyzet Balassa Gyula miniszterhelyettesége idejében. Őt főként a vadászat érdekelte. Nevéhez kapcsolódik sok-sok fölényes vadászház létesítése és a vadászat erős hatalmi túlsúlyba jutása. Nála elsősorban a vadászatot, vadásztatást kereszttül lehetett jó pontot szerezni, s ezt a tulajdonságát igyekeztek is sokan kihasználni. Természetes következmény volt, hogy ezt a hatalmi súlyeltolódást az erdészek nehezen vették tudomásul.

Erre az időszakra esik a vadászat önálló ágazattá válása az erdőgazdaságokon belül. A vadászat irányítását önálló vadászati felügyelők végezték, akik közvetlenül az erdőgazdaságok igazgatói alá tartoztak. Nemcsak fent, hanem a területi irányításban is szétvált az erdész-vadászat. Miután a vadászati felügyelőknek nem volt külön apparátusa, általában kívánságlistájuk alapján az erdőgazdaságok belső és első szervezeti szolgálatát ki őket. Így a mezőgazdasági ágazat kezelte-művelte a vadföldet, az erdőművelés alakította ki a vadbúvóhelyeket, a vad remizeket, a kerületek végezték a vadetetését, a műszak tartotta karban és biztosította a gépkocsikat aadásztatáshoz, a vadszállításhoz stb. *Ez néhol barátságosabban, de sok helyütt baszkodás, fölénykedés közepette zajlott.*

A vadászati felügyelők közül sokan – főleg kezdetben – politikai összeköttetés és megbízhatóság alapján, sokszor mindenféle szakképzettség nélkül kerültek beosztásukba. Nyilvánvaló, hogy ez a szervezeti

változás az akkor már meglévő feszültségeket általában fokozta.

Kialakult ebben az időszakban az a gyakorlat is, hogy egyes politikai vezető személyiségek kisajátították maguknak az egyes vadászházakat, vadászkastélyokat, vadászterületeket. Nem is hívták másképpen e helyeket az erdészek-vadászok és az ottani lakosság, mint pl. ez X elvtárs vadászterülete, ez Y elvtárs vadászterülete. E területekre, e vadászházakba csak az ő előzetes beleegyezésével tehetett még a hozzájuk hasonló más halandó is a lábát. E helyek vadász-erdész személyzete kiszolgálta az elvtársakat. Így személyes kapcsolataik révén ők is politikai súlyt kaptak, mellyel élve, vagy visszaélve előnyöket élveztek az erdőgazdaság más dolgozóival szemben. Sok vadászterület is politikai-elvtársi összeköttetés révén került bérbeadásra. Ez a vadászterület nagysága, műszaki ellátottsága, bére, vadállománya tekintetében sokszor kirívóan kedvező volt az egyes társaságoknál.

Az egyik legnagyobb szervezeti változás az erdőgazdaságokon belül a szakosított erdészetek létrehozása-kialakítása volt. Az erdészeti üzemegység, az ún. Erdészet (korábban Erdőgazdálkodás) volt.

A gyakorlati munkát az erdészkerületi szervezetben hajtotta végre. A kerület élén állt a kerületvezető erdész, aki a rábízott területen minden munkát végeztetett, végzett-irányított. Kerületében az erdőgazdálkodási munkákon kívül (csemeterkert telepítés, -ápolás, fahasználat-termelés, -szállítás) a vadgazdálkodási feladatokat, a vadvédelmi, őrzési feladatokat is ellátta. Ő volt tehát a terület gazdája.

Szolgálati lakása többnyire erdőben, erdő szélén volt. Így tudomása nélkül területén munka, vadászat, tervezett esemény nem történhetett.

Először lakásvizonyaiak változtak meg. Falu-városlakókká vált többségük, miután a megváltozott viszonyok és igények (élelmezés, iskoláztatás) és a fejlettebb közlekedés ezt kívánta, illetve lehetővé tette. Így részben elszakadtak területüktől.

A szakosítás első fázisa, hogy az üzemegységen belül különvált az erdőművelés, az erdőhasználat, a szállítás stb. Élén egy-egy önálló előadóval, a központokban csoportokkal.

Első következmény: a kerületvezetőnek több főnöke lett. Sok feszültségnek forrása.

A vadászati felügyelő vagy az erdészterület vezetőn keresztül, de sokszor közvetlenül intézkedett. További fejlemény: az erdészkerületen belül is szakosított irányítás. Teljesen szétvált az erdész és a vadászat. Megszűnt a kerületvezető területi gazda mivolta. Önállóan intézkedett a fatermelést irányító, a művelést, az erdőtelepítést irányító, a szállításokat végző részleg. Hol a kerületvezető tudtával, hol anélkül. A volt kerületvezetők is „szakosodottan” végezték munkájukat. Ki művelővé, ki csemeterkerteskezővé, ki pedig kizárólag fatermelővé

vált és kizárólag ezen munkákkal foglalkozott.

Így az erdészek igen jelentős többsége teljesen elszakadt a vadásztól, amit a mindinkább politikai hatalommal átítódott vadászat a legtöbb helyen szívesen is vett! Ez az elszakadás többnyire azt is jelentette, hogy az erdészek eme többségének mindennemű vadászati lehetősége is megszűnt, de legalábbis minimumra csökkent.

Önálló vadászkerületek is szerveződtek hivatásos vadászokkal. Következmény: további szakadék a legtöbb helyen erdész-vadászok között.

Az erdészek bérezése, premizálása, jutalmazása az erdőgazdálkodási munkakörükben végzett munkájuk után történt. Így eredményes erdősítés, ápolás, gyérités, fahasználat stb. révén. A vadászok pedig a vadgazdálkodás végső eredménye, a vadásztatás-vadászat alapján.

Két nagy ütközőpont alakult ki folyamatosan. A vadföldgazdálkodás, vadkormányozás – melyet továbbra is az erdészeti részlegekkel végeztek – és az erdei vadkár problematikája, mely elsősorban az erdőművelést sújtotta. Mindkettő költségmelkedése csökkenthette és sokszor csökkentette is az erdészek javadalmazását, míg ugyanezek a vadászok „teljesítményét” fokozták, de legalábbis nem csökkentették.

Az erdőgazdaságok vezetőin sok múlt, hogy az érdekelletéket tompítsák, de megszüntetni ott sem tudták, ahol esetleg akarták. De hát akarták-e általában? Különösen azokban az időkben, amikor a gazdaságok vezetői is politikai megbízhatóság révén kerültek az igazgatói székbe, kezdetben elég gyakran szakértelem nélkül. De még akkor is kérdéses volt a tárgyilagos szemlélet, amikor már szakemberek – politikailag is megfelelőek – voltak a korábbi káderek helyett az igazgatók. Hiszen ekkorra a vadászat kiszolgálása kívánalom, követelmény volt. Ugyanis erre az időre a vadászat „kisajátítása” már általános volt a politikai (felső- és középszintű) vezetés részéről. Tehát még egy erdőművelési szemléletű vezető is igen óvatos kellett legyen a vadászati ágazattal szembeni esetleges intézkedései során.

Az első időszak személyes sértődései szakmai sértődéssé, később szakmai ellentété, majd érdekellentété alakultak át. Természetes, hogy az ellentét már kezdetben is szakmai köntösben mutatkozott, jelent meg, mégpedig a túlszaporodott nagyvad erdei vadkára formájában.

A vadkárok tekintetében is többször változott a szemlélet, illetve a károk következménye, annak a bérezésre való kihatása. Az erdei vadkárokat sokáig nem vették számba, mert „csak” állami beruházást – felújítást – kívánt a kár helyreállítása. A mezőgazdasági károkkal szemben pedig kb. 1960-1962-ig az 1957-1959-ben alakult és a félelem légkörében élő szövetségi parasztság és annak politikailag kiválasztott vezetői fel sem mertek lépni. Aki ilyet merészelt, az politikai kegyvesztetté vált.

Később az eredményesen átadott erdősítések premizálttá váltak. Igen ám, de az erdősítéseket a vadkárok erősen érintették. A kérdés kiéleződött. Megoldására több módszert is alkalmaztak. A becstült vadkár korrekciós tényező lett. A vadkár „értéke” megnőtt emiatt. Következmény: eredménytelen erdősítés után is prémium – szembezőkő, szemetszűrő vadkár. Újabb intézkedés: vadkár (és még egyéb károk is) korrekciója csak az erdővédelmi állomások felülvizsgálata után. Következmény: a károk megbontása erdőgazdaságok hibájából, illetve elháríthatatlan vadkár. Emiatt nagy hangsúlyt kapott a vadkárelhárítás, ami erdőgazdasági feladat volt elsősorban, de a legszorosabban összefüggött a vadgazdálkodással is – a vadtakarmányozással (elsősorban tél végén, a tavasz legelején), a vadlétszámszabályozással, a vadkerítések építésével és karbantartásával stb.

A vadlétszám alakulása a vadszámlálással (vadlétszám becsléssel), a kilövési terv és teljesítésével, egyáltalán a vadászat-vadásztatással.

Volt olyan eset, hogy az erdei vadkárt központi forrásból fizették, hogy a „kormány vadászterületet” ne kelljen holmi korrekciós tényezők megállapítása végett ellenőrzésekkel, vizsgálatokkal bolygatni. Ilyen történt akkor is, mikor az egyik vadgazdaság vezetője vadszámlálási és kilövési adatainak 3 évi adatsorát egymásután rakva fehéren-fekétén kiderült, hogy minimum tízenhatszorosa van annak a vadlétszámnak, mint amennyi a természetes vadeltartó képesség szerint kellene, illetve négyszerese annak, mint amit engedélyeztek.

A fokozott ellenőrzésnek következménye lett az erdészet-vadászat meglévő ellentétének további hangszírozódásán felül az is, hogy az új erdőtelepítéseket, erdőfelújításokat az erdészek – lévén prémium feltétel – igyekeztek mindenáron megvédeni az átadásig, azokat minél előbb műszakilag átadni. Ezért gondosabb munka, intenzív vadkárelhárítás, vadterítések karbantartása és a vadászok ösztönzése a nagyvad – elsősorban szarvas – létszám apasztására. Utóbbi kívánalmat a vadászok általában vadszellességnek ítélték.

A gyorsabb műszaki átadás – rövidebb időtartamú telepítés-pótlás-ápolás következménye viszont az lett, hogy a vadkár az átadások után következett be sokhelyütt – miután ekkor már a védelem nem volt közvetlen érdekelt. A vadkerítéseket sem tartották karban az átadott erdősítéseknél, le is bontották, áthelyezték őket, s egyedi védelem sem történt e helyeken átadás után.

Így aztán megnőtt az eredményesen átadott, de 10-15 éven belül rontottnak nyilvánított erdők aránya, mennyisége. Természetesen ez újabb vitaforrás, érdekellentét fokozódással járt.

A nagyvad létszám fokozatosan nőtt, illetve a kívánatos szint felett maradt. A vadászat közvetlen rövid távú érdeke ezt kí-

vánta. Több vadból többet lehet lőni, túltartani. A több vad több jó trófeát is adhat.

A mezőgazdasági vadkárok is fokozódtak. A tsz-ek megerősödése után felszínre is kerültek. Kezdetben hatalmi szóval igyekeztek „elrendezni” ezeket. De ez nem tartott sokáig. Perekre került sor, mind többre és többre, miután 1960-1962 után már lehetett perelni állami szerveket is. Eleinte kisebb sikerrel, de a „szocialista” jog is lassan-lassan kezdte a valóság, az igazság, a tények talaját közelíteni.

Mind több és több lett a vadkár, a követelt és a kifizetett vadkár. Elkezdődött a vita: „Vadállat-e a szarvas? Ki a felelős a vadkárért? A területtulajdonos-e, az állam-e, az élővad tulajdonosa vagy a vadászati jog gyakorlója? Kéi az elejtett vad, illetve a balesetek során elhullott vad?” Ebben az időszakban sok furcsa jogesetet jegyeztek fel, írtak le különböző esetek, perek kapcsán.

Végeredmény: kialakult a mezőgazdasági vadkárrendezés mai jogrendje és gyakorlata.

Ez annyiban érintette az erdei vadkárt, az erdész-vadász viszonyt, hogy nem lehetett szőnyeg alá söpörni most már az erdei vadkárokat sem, mint történt korábban sokszor. Ezek rendezésére, elszámolására is módszert kellett keresni, most már egységes elvek alapján, lehetőleg konszenzussal.

Ez az utóbbi, ami nincs meg a mai napig sem. Alapvető okai ennek: a vadlétszám szabályozásának és az elviselhető-elviselendő vadkár megítélése mértékének eltérő megítélése, a vadlétszám becslés (vadszámlálás) elvi vitái és rossz gyakorlata (sokszor végre nem hajtása) és a korábbi hosszú időszakra visszavezethető ellentétek, személyi sértődések, a korábbi privilégiumokhoz való ragaszkodás, a különböző érdekellentétek ismételt felszínre kerülése és sok-sok túlzás mindkét részből.

Azonkívül a megnevelés, az egymással való rossz kommunikáció. Sokszor pedig az intrika, ambíció mindig, minden szinten bővelkedtünk, és ami nem egy esetben döntött el vitás kérdéseket. Köztük olyanokat is – egyoldalúan –, melyekben már konszenzus született.

Jó lenne ezen a helyzeten változtatni, elsősorban a szemléleten. De hát hogyan is lehetne csökkenteni az ellentéteket? Legfontosabb lenne, hogy újból legyen gazdája az erdőnek. Egy-egy erdőterületnek minden gondjairól-bajairól egy személy legyen a felelős. *Vissza kellene állítani a régi erdészkerületek rangját, tekintélyét minden vonatkozásban.*

Az erdészeket újból vadásznak is kell tekinteni. Vadgazdának, a vadat óvni, védeni köteles személynek. De ehhez a feltételeket is meg kell teremteni.

Az erdészeknek a vadászati lehetőséget – szabályozott formában – általánosan meg kell adni a szükséges minimális mértékben. (Sok helyütt van már erre dicséretes példa.)

A hivatásos vadászoknak a kerületvezető ne legyen semmiféle formában kiszol-

gátlatva, ugyanakkor a kerületvezetőnek a vadásztatást kivéve feladata legyen a vadgazdálkodás minden teendője.

A területes vadászársaságok erdészeket is vegyenek tagjaik sorába, és ne féljenek tisztséget is adni az arra érdemeseknek.

A vadásztársaságok tevékenyen vegyenek részt a vadkárelhárításban is – erdőben is –, pl. segítsenek a vadkerítések karbantartásában, a hibák felderítésében stb.

A kerítéseken belülről vad kihajtásában működjenek közre – esetleges kilövését az erdészekkel közösen foganatosítsák. A vadkárokat (erdei) lekicsinyelni is, eltúlozni is helytelen. Felesleges vitákra ad okot, alkalmat.

A felmerült károkat el kell ismerni. Újabb károk elkerülésére közös intézkedéseket kell tenni.

A téli, tél végi vadtakarmányozást – főleg a téli zöld, illetve nedvdús takarmányozást – közösen kell megtervezni és lehetőleg végrehajtani is.

A vadszámlálást is közösen – egymást segítve – kell évről-évre megszervezni, elvégezni.

A vadlétszámszabályozást – kilövést – közösen kell értékelni. Minél több érintkezési pontot kell keresni, tárgyalni, barátkozni, gondokat, terveket egyeztetni.

Ha emberileg újból közelebb kerül egymáshoz erdész-vadász, kerülnek a túlzásokat, akkor a szakmai kérdésekben is közelebb kerülnek egymáshoz. Ez esetben mindkét szakma együttesen ismeri el, hogy a vad az erdő tartozéka, melynek azonban a túlzott elszaporodása kerülendő. Ahol vad van, vadkár is van, melyet okos erdő- és vadgazdálkodással minimális (optimális?) szintre lehet és kell is csökkenteni.

Összefoglalásképpen azt lehet mondani, hogy nagyon sok oka volt (van) a mai helyzet kialakulásának, és ez hosszú idejű „fejlődés” eredménye.

A vázolt okokat csoportosítani a teljesség igénye nélkül az alábbiak szerint lehet:

- politikai,
- személyi,
- szervezeti,
- gazdasági érdekeltégi,
- rivalizálási (emberi) okok,
- vadültartás,
- vadkárok növekedése erdőben,
- vadkárok megtérítési kötelezettsége a mezőgazdaságban,
- egyéni sértődések,
- egyéni túlkapasok.

Természetesen az egyes okcsoportok kapcsolódnak egymáshoz, különösen akkor, ha részleteiben elemezzük őket.

Természetes az is, hogy különböző helyeken, különböző időben más súllyal, más és más formában, arányban jelentkeztek az ellentétek és emiatt az ellentétek „erőssége” igen változatos.

Hogy ez általánosan kicsi legyen, esetleg el is tűnjön, elsősorban rajtunk múlik.

Dr. Vicze Ernő
erdőmérnök

Nyilatkozat

A Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségi Kamarája (MTESZ) és a Magyar Innovációs Kamara (MIK) kezdeményezésére az alább felsorolt szervezetek

Reálértelmiség Egyeztető Tanácsa (REF)

megalakítását határozták el.

E jelentős támogatottságú országos szervezetek – melyek a magyar reálértelmiség (műszaki, agrár, természettudományi, közgazdasági) meghatározó hányadát képviselik – kinyilvánítják elhatározásukat az ország társadalmi-gazdasági felemelkedésének hatékony segítése iránt.

Ennek érdekében szakmai, szakértői tudásukat felajánlják az országgyűlés bizottságai, a kormányzati szervek, az Érdekegyeztetési Tanács részére előterjesztések, törvény- és programtervezetek véleményezésére, koncepciók kidolgozására.

Mindezt pártpolitikától függetlenül, az érdekegyeztetés munkaadói és munkavállalói oldalaihoz való csatlakozás igénye nélkül a gazdaság érdekeinek szem előtt tartásával, a tudományos-szakmai szempontok érvényesítésével kívánják gyakorolni. A Tanács partnerként részt kíván venni a társadalmi-gazdasági megállapodás létrehozásában.

A Tanács – melynek működési feltételeit az MTESZ biztosítja – nyitott a fenti célokat és feladatokat vállaló társadalmi szervezetek, szövetségek számára.

A Tanács készen áll az Országgyűlés, a Kormány, az Érdekegyeztetési Tanács igényeinek fogadására és az együttműködésre.

Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségi Kamarája (MTESZ)
Magyar Innovációs Kamara (MIK)
Mérnöki Kamara
Magyar Mérnökakadémia
Magyar Építész Kamarája és Szövetsége
Agrárkutató Intézmények Országos Szövetsége

dr. Náray-Szabó Gábor elnök
dr. Pakucs János elnök
Andor Béla elnökh.
dr. Czoboly Ernő eln. tag
Lázár Antal alelnök
dr. Biacs Péter társelnök

A Tanács létrehozásának célja:

– tudományos és szakmai elhivatottsággal – pártpolitikától függetlenül – az ország műszaki-gazdasági felemelkedését szolgáló kormányzati programok kidolgozásának és megvalósításának segítése;

– a műszaki-, agrár-, természettudományi, közgazdasági (gyűjtőnéven: reálértelmiség) szakmai tudományos műhelyei, kutató-alkotó szakemberei széles körű véleményének képviselete és ennek érvényre juttatása.

A tavaszi félév eseményei a középfokú erdészeti oktatási intézményekben – 1994.

Abban a reményben tájékoztatom a szakmát az iskolák életéről most másodikban (első, azonos című tájékoztatóm tavaly jelent meg a nyári lapszámban), hogy ez rendszeres lesz.

Időrendben: Januárban volt az *Országos Szakmai Tanulmányi Verseny első fordulója a szakközépiskolások végzős évfolyamai számára. A megírt dolgozatok alapján az FM Tudományszervezési és Oktatási Főosztálya 12 tanulót hívott be a második fordulóra, mely az iskolák közti megegyezés alapján Szegeden került lebonyolításra március 25-én.*

A dolgozat fő témája a „*Faültetvények*” volt. E körben kellett számot adni a tanulóknak a faültetvények létesítésének céljairól, kivitelezéséről, fenntartásáról. Az FM által felkért Bíráló Bizottság döntése alapján az alábbi sorrend alakult ki:

1. Sáfián Szabolcs, Szeged
2. Satori Zoltán, Sopron
3. Dobro Csaba, Mátrafüred
4. Papp László, Barcs
5. Cseke István, Szeged

Az első három helyezett felvételi vizsga nélkül kerülhet be a soproni Erdészeti és Faipari Egyetemre, s velük együtt a felsorolt helyezettek mentesültek a szóbeli képesítő vizsga alól.

Április utolsó hete a szegedi iskola névadójáról elnevezett **Kiss Ferenc Napok** jegyében telt el, melyről az Erdészeti Lapok júniusi számában részletes tudósítást olvashatunk.

A helyezettek a Husqvarna cég ajándékait vehették át **Illés Gábor** magyarországi képviselő közreműködésével (motorfűrészek, adapterek stb.).

Külön színfolt volt a szegedi iskola 1968-ban végzett diákjának (Bánki Vilmos) a legjobban helyezett szegedi diák részére felajánlott különdíj átadása.

Sajnálatos, hogy az FM illetékes osztálya az évenkénti betérjesztésem ellenére e gyakorlati verseny helyezettjei számára nem engedélyezi a gyakorlati képesítő vizsga alóli felmentést, mint erkölcsi elismerést.

A **Szakma Kiváló Tanulója (SZKT)** verseny megrendezője a mátrafüredi Vadas Jenő Erdészeti Középkiskola volt május végén.

A szakmunkástanulók egyénileg és iskolát képviselve, csapatban is versenyeztek.

A szóbeli és írásbeli elméleti megméretésen túl a fadöntés, gallyazás, lánckímélő darabolás, tisztítás jelölés, motorfűrészszerezés, a nehezített terepen LKT-s vonszolás feladatok legjobb megoldói értékes díjazásban részesültek.

A díjak e versenyben is a Magyarországon bevezetett Husqvarna és Stihl cégek szponzorálásával kerültek kiosztásra (motorfűrészek, adapteres motorfűrészek stb.).

Az SZKT versenyen 75%-on felül teljesített tanulók jeles minősítéssel szakmunkás bizonyítványt kaptak.

Egyéni összetett verseny eredményei:

1. Csordás Péter, Mátrafüred
2. Boda Krisztián, Ásotthalom
3. Molnár Dániel, Ásotthalom
4. Szövetes Zoltán, Mátrafüred
5. Véber Péter, Szöcsénypuszta
6. Figus András, Mátrafüred

Az első három díjazott és a még 75%-ot elért tanulók fentebbi névsora nem eléggé tükrözi a verseny szorosságát!

A 600 pontos maximális pontábrázison az egyéni helyezettek közt 6-10 pont különbség volt.

Ami a szakmánknak tetsző, hogy csapatversenyben az 1800-as pontábrázison a mátrafüredi iskola csapata, mint első helyezett, 1384 ponttal végzett, s a második helyezett Ásotthalom 1371 pontot szerzett. A harmadik helyezett csapatban Szöcsénypuszta lett 1258 ponttal. Az első és második közt alig van különbség (13 pont)!

Végezetül közlöm az e tanévi záróvizsgákra jelentkezők létszámát:

Technikus minősítő, nappali: 177 fő

Technikus minősítő, levelező: 57 fő

Levelező szakközépiskolai érettség: 13 fő

Szakmunkás (erdőművelő-fakitermelő) 146 fő

Eszes Ferenc
erdészeti oktatási szaktanácsadó,
Szeged

Új idők, új szokások, új szakosodás körvonalai! A magánlovardák telítődő kínálata kirugta a futtató karámok oldalát, és a lódobogás már-már a magukat megadó erdők csendjébe üget. A magánérdék (itt is) a közerdő felé kacsint, hogy a magánló sajátos átbucskázással változhasson még elfogadható közlővá.

Kialakul tehát egyfajta érdek a közlőval kapcsolatban. Ennek a közlőnek semmi köze sincs ahhoz a bizonyos „közös lóhoz”, amelyeknek – évszázados tapasztalat szerint – túrós a háta. Magánló ez kérem, a javából!

A kellően „befolyásos”, erőszakos, gátlástalan pártfogoltságnak örvendő lótertőn kívül, tagja lehet az alapítók táborának bárki, az emberbarát lótertők közül is, kiemelten az, aki sok más mellett, némi anyagi közadakozás ígéretét is képes rendszeresen elhinteni. Ez a ló egyik oldala.

A másik oldalon a lovatlan közerdész áll (helyenként egy átlag ló alkatrésszel

spékelve), és igyekszik bizonyos testrésszel két bizonyos lovat megülni. Képzelt állami lovat, mondjuk „hókat”, és valóban: közlő jelleggel.

Az egyik „ló” az, hogy két vágta közötti szusszanást kihasználva, erdőhasználon is, a gazdasági és szolgálati szabályzat kötötte elvárás szerint.

A másik ló: hogy némiképp megvédje a rábízott területet az egyre károsabb hatásoktól (szemét elhelyezés, faanyag lopás, állat okozta taposás, rágás, hántás, ugyanez értelmes ember esetében, égetés, bármiféle vadorzás, roncs-tetés stb.), és hogy a tömeges, gyalogos erdőjárás szerény kívánalmainak megfeleltesse.

Vagyonképző haszon ugyan egyikből sincs, de legalább tisztességes szakmai és lelki elkötelezettséggel képes kiállni értük a közerdész.

Remélhetően a majdani valódi közlő hátán is, belovagolva a magánérdőbe.

Apatóczy István

Kívül
a
körön
(karcolat)

A német WALDJUGEND védnöksége alatt a szolnoki Erdészeti Kultúrház

Július elején ROLAND MIGENDE német erdőtanácsos, az északrajna-westfáliai Waldjugend (erdészifűjság) tartományi erdész-keresztatyja 1990 óta nyolcadik látogatását tette a NEFAG szolnoki erdészeti kultúrházában.

A kétnapos látogatásnak több oka volt. Itt tartózkodásának fénypontját annak az okiratnak részéről és felesége részéről DÓSA GYULA iskolavezető és TURI FERENC NEFAG műszaki igazgató részére való átadása képezte, amelyben a német WALDJUGEND szervezet hivatalosan védnökséget vállalt az erdei iskola felett. Résztvett ezen a kis ünnepségen a NEFAG-ban a nemzetközi kapcsolatért felelős HAJDU FERENC és a helybeli HENKEL-Művek üzemvezetője, Szöllösi Ferenc is.

Emlékezve az 1992-es évi látogatáskor az akkori „év fájaként” elültetett hársra Migende útításkájában ez alkalommal időszerűen tiszafa csemete volt található. Ennek elültetése zárta az ünnepséget és minden résztvevő is vihett magával egy-egy két-éves magoncot.

A Migende-házaspár ismételen, anyagilag is támogathatta az erdei kultúrházat. Roland Migende által alapított alap terhére 3000 DM értékű csekk volt átadható. Ezzel most a két, egyenként 50 000 Ft értékű adománnyal együtt összesen 5000 DM áll ez évben az iskola rendelkezésére. Ezzel reméli Migende az iskola által rendezett, főleg szünidei foglalkozásokat támogatni.

Migende úr már előre örvend az 1995 tavaszára tervezett újabb látogatásának, amikor is egy német csoport nyári látogatása kerülhet megbeszélésre. Mostani látogatása alkalmával felkereste a mátrafüredi felsőfokú szakiskolát is, ahonnan 1993-ban hat tanuló vett részt a német szövetségi táborozáson.

Néhány héttel mostani látogatása előtt Roland Migende részt vett háromtagú, német delegáció tagjaként a Salgótarjánban rendezett 20. Nemzetközi Nyári Egyetemen, amelynek témája a „ifjúság-kisebbség-idegengyűlölet” volt. A nyolc országból összesereglett résztvevők egy héten át élénk eszmecserét folytattak ebben a témakörben.

Hamisítvány-e a Stradivari-örökség?

Stradivari (1644–1737) cremonai hegedűkészítő mester hangszerei manapság hatalmas értéket képviselnek, ennél fogva az idők folyamán hamisításukkal is megpróbálkoztak. Vajon eldönthető-e két örökölt, állítólag Stradivari-hegedű valódisága?

A hegedűk faanyaga nagy valószínűséggel Tirolból származó lucfenyő. A vizsgálat idején erre a területre még nem készült évgyűrű-szélességi adatokból standard görbe, de számos vizsgálat igazolta, hogy az évgyűrűk maximális sűrűségéből megrajzolt görbe menete gyakorlatilag az egész Alpokra érvényes. Tehát megröntgenezték a hegedűt borító lapot. Az egyik hegedűn a legfiatalabb mérhető évgyűrű keletkezési éve 1894, a másikban 1902 volt. Ehhez az időponthoz hozzájön még, hogy a legkülső évgyűrűk nem voltak jól láthatók és a faanyag kiszáradásához is idő kell. Mindent figyelembe véve a két hegedű 1910 előtt semmiképpen sem készülhetett, márpedig Stradivari vagy két évszázaddal korábban élt.

Vadont (Wildlife) az erdőbe! Ez alatt a cím alatt ülést tartott a Természetvédelmi Világ Alap ausztriai részlege mintegy 80 résztvevővel, felerészt erdészeti szakemberrel. Nem tudtak egyezsége jutni sem abban a tekintetben, hogy miként lehet egyértelműen meghatározni a vadon fogalmát, sem abban, hogy azt miként lehetne érdeinkben újra megvalósítani. Mégis fontos, hogy erdőbirtokosok és szakemberek – lehetőleg építő módon – folytathassanak ilyen megbeszéléseket egymással.

(ÖFZ 1994. 4. Ref.: Jérôme R.)

A teljesen gépesített fakitermelés gazdasági előnye csak ott érvényesülhet, ahol a fakitermelő a fafeldolgozóval a legszorosabb kapcsolatban áll. Az integrált üzemben a kitermelt fa a döntőgallyazó-daraboló-közéltető gépről közvetlenül kerül a szállító járműre és onnan a feldolgozóüzembe. Megoldatlan marad az ilyen esetben a mérés, ami célszerűen csak a feldolgozóüzemben tehető meg. Ehhez azonban olyan mérvű integráció szükséges a termelő és feldolgozó között, amilyen Kanadában vagy Skandináviában szokásos. Legújabb Ausztriában is bevezették. A paraszterdő szövetség és az osztrák fűrészek között 1992-ben egyezés jött létre a feldolgozóüzemi átvételnél az elektronikus mérés elfogadására.

(AFZ 1994. 9. Ref.: Jérôme R.)

Erdészeti nyomtatványbörze

A csúcsátmérő szerinti *köbözőkönyvek* korábbi kiadása ez év elején elfogyott. Az *Erdész '94. Kft.* most új kiadásról gondoskodik, így a második félévtől már kapható lesz *egy kötetbe összevontva* a rönk és a többi választék (rúdfa, bányászati faanyagok, hosszúválasztékok stb.) *köbözőkönyve*. Sikertől áremelés nélkül megoldani a kiadást, így az összevont kötet ára 200 Ft körül lesz.

A *köbözőkönyvek* forgalmazása kapcsán merült fel a javaslat, miszerint *a cég foglalkozék egyéb erdészeti nyomtatványokkal is*, hiszen

- a szaporodó magánerdő-tulajdonosok számára lehetőség kell az előírt, illetve bevált szakmai nyomtatványok beszerzésére;

- az évek során több helyen összegyűlhetett jelentős mennyiségű felesleges – értéket jelentő – nyomtatvány, ami esetleg másutt hiányozhat.

Az a kft. elképzelése, hogy nyilvántartja a bejelentett feleslegeket, s a hozzá érkező megrendeléseket elsősorban ebből elégítik ki.

Megfelelő érdeklődés esetén kiterjesztik tevékenységüket a *teljes* nyomtatvány-skála forgalmazására, s árusítanak majd nemcsak erdészeti szakmai nyomtatványokat (pl. felvételi lap, sarangjegyzék, becslési jkv., konszignáció stb.), hanem az Erdőfelügyelőség által használt

- pénzügyi, számviteli, számlázási, bér-munkaügyi,
- áru- és anyagkönyvelési nyomtatványokat, de ezenfelül
- az APEH által előírt nyomtatványokat,
- munkavédelmi-, tűz- és balesetvédelmi, környezetvédelmi nyomtatványokat, szín- és alakjeleket is.

Most folyik a felmérés, s ennek eredményeképpen döntenek majd a tevékenység részleteiről, de szükségesnek látják az ügyről az erdészeti közvéleményt is tájékoztatni.

Az ágazat évente több milliót költ nyomtatványokra, s ennek az összegnek racionálisabb felhasználása (egyúttal esetleg a korábbi állami bürokrácia egyszerűsítése) bizonyára nem felesleges törekvés.

Tokodi Mihály

Vadbiológia 1990-1993

A Földművelésügyi Minisztérium Vadgazdálkodási Alapjának támogatásával ismét megjelent a Vadbiológia c. évkönyv. A Vadbiológia 1990-1993 címet viselő kiadvány összesen 16 tudományos közleményben ad hosszabb-rövidebb ismertetést az elmúlt időszakban a hazai kutatóhelyeken végzett kutatásokról:

Előzetes eredmények a gímszarvas mozgáskörzetéről rádiotele-metriás nyomkövetés alapján ● A gímszarvas, a dám és a muflon őszi tápláléka és élőhelyhasználata a Gödöllői dombvidéken ● Nagyvadfajok egyedeloszlása és élőhely-átfedése egy tisztántúli összefüggő erdőben ● Az európai gímszarvas populációgenetikai vizsgálata ● Gímszarvas populációk elkülönítése az állományhasznosítás tervezésének elősegítésére ● Vadon élő állatfajaink populációgenetikai vizsgálata a génbanki tevékenység megalapozására ● Különböző élőhelyek dámpopulációinak vizsgálata ● Az őz Hajdú-Bihar megyei állományának struktúrája és dinamikája ● Őzgazdálkodásunk helyzetének értékelése ● A muflon endoparazitái a Zempléni-hegységben ● Preferencia-vizsgálatok almatörköly szilázsokkal nagyvadfajoknál ● Vadfajok kritikus időszaki optimális táplálékának meghatározása élettani és energetikai alapon ● A szárnyasvad ólomszennyezése frekvenciált vadászterületeken ● Tisztántúli vadgazdálkodási egységek fácán kibocsátási technológiájának hatása a természetes törzsállományra ● A róka-gyérítés helyzete Magyarországon ● A vadászat és a vadgazdálkodás jogi szabályozása és irányítása az Európai Unió államaiban ● A vadbiológusok Nemzetközi Uniója Nemzeti Összekötőinek állásfoglalása a XXI. Vadbiológus Kongresszusról (Halifax, Kanada).

A szakmai kutatások legújabb eredményei után érdeklődők a Vadbiológia 1990-1993. évkönyvet *térítésmentesen* a következő címen rendelhetik meg:

GATE Vadbiológiai Oktató és Kutató Állomás
2103 Gödöllő, Páter K. u. 1.

A kis példányszám miatt egy megrendelő részére csak egy kötetet tudunk küldeni!

Csányi Sándor
szerkesztő

Könyvismertetés

Borhidi Attila: *A magyar flóra szociális magartartástípusai, természetességi és relatív ökológiai értékszámai* (Janus Pannonius Tudomány Egyetem, Pécs, 1993)

Régi felismerés erdész körökben az, hogy a termőhelyi adottságok jellemzésére a növényzet, egyes növényfajok nagyon jól felhasználhatók. Ezt a módszert alkalmazta Illés Nándor, majd Kiss Ferenc a homokon, őket követte Magyar Pál szik- és homokfásításra utaló indikátornövények bemutatásával. A növényekre épülő termőhelyértékelés elfogadtatásában, gyakorlati alakításában Majer Antal erdőtípus rendszere volt a mérföldkő, ennek lett gyakorlati kiteljesítése a Danszky István szerkesztésében megjelent táji erdőművelési, erdőtelepítési ún. „zöld-könyv” sorozat.

A növények termőhely-jellemző szerepével azóta is élnek az erdőgazdálkodásban, ezért is érdemes figyelni az itt ismertett műre, mivel ismereteinket hathatósan bővíti, gyakorlati segítséget nyújt erdőművelési problémák megoldásához. Szerzője nem ismeretlen az erdész körökben. A Zselic-ségben és a Balatón környékén végzett Somogy megyei munkálkodása értékes segítséget nyújtott a táji erdőművelési irányelvek ökológiai megalapozásához. A jelen-

leg akadémikus státuszban lévő tudós a pécsi egyetem Növénytan Tanszékének élén egyetemi tanárként dolgozik, munkáját nagyon ajánlom mindazok kezébe, akik az erdőt ökoszisztémának látják, természeti egységnek, amelynek összetevőit alaposabban ismernünk kell.

Könyve a hazai növényfajok ökológiai, termőhelyi tényezőkhöz kötődő számszerű kapcsolatát mutatja be, ezzel alkalmas teremt arra, hogy az erdőgazdálkodásban fellelhető hasonló közléseket a magyar kutatások eredményeivel összevegyjük, párhuzamba állítsuk.

Az alábbi ökológiai tényezőket vette vizsgálatba:

- relatív hőigény (9 fokozatú skálával)
- relatív talajvíz- és talajnedvesség (12 fokozatú skála)
- talajreakció (9 fokozatú skála)
- nitrogénigény relatív értékszám (9 fokozatú skála)
- relatív fényigény (9 fokozatú skála)
- éghajlati szélsőségek tűrőképessége (9 fokozatú skála)
- sőtűrés (9 fokozatú skála)

A felsoroltakhoz Borhidi Attila még két, gyakorlati hasznosításra alkalmas ténnyezőt tett hozzá, vagyis a szociális magartartástípus és ritkaság értékszámát.

A felsoroltak számszerű értékeléséhez a szakterület legnagyobbjának a német Ellenberg professzornak és a hazai botanika „nagy öregjének”, Zólyomi Bálintnak munkájára alapozott. Ezeket egészítette ki nagyszámú hazai adatgyűjtésével. Bőséges, táblázatokba foglalt anyag tartalmazza a hazánkban előforduló növényfajok fenti szempontok szerinti besorolását. Előnye a munkának az, hogy a növények nevét abc sorrendbe szerve tárgyalja.

A végeredményt értékelve azt lehet mondani róla, néhány helyen még további pontosítást kell rajta végezni, néhány elvi kérdésben is talán változtatni kellene, ennek ellenére minden terepjáró ember, igen jó haszonnal forgathatja. Ajánljuk tehát a természet világában elmélyülni kívánó erdész kezébe.

dr. Szodfridt István)

ROVATVEZETŐ: DR. SZIKRA DEZSŐ

Balassagyarmat helyi csoportja összejövetelt tartott. Elsőként *Korbonski Bogdáné*, a váci erdészet vezetője tartotta meg beszámolóját az egyesületi titkárok részére szervezett székelyföldi tanulmányútról. A szakembereket a Kovásznai és Hargitai Erdőgazdaság látta vendégül (az erdőgazdaságok területe a megyék területével azonos). Az erdőművelést saját hatáskörben, a fahasználatot vállalkozókkal végeztetik. Foglalkoznak

még fafeldolgozással, tekintettel arra, hogy a gömbfát nem exportálhatják. Az erdőfelújítás többnyire mesterséges (kivéve bükk + tölgy), mivel a fenyő csemeték védelme a fakitermelésnél lehetetlen. Jól jövedelmező a nyugati vadásztatása a megőrökölt kormány vadászterületen. A *Kovásznai Erdőgazdaság* mintegy 200 eha területű.

Az állomány 40%-a fenyő. A medvevadászat hozza az eredményt 5-28 ezer DM/medve, ugyanakkor 1 m³ fa ára = 8 DM.

Az állományalkotó KTT-nél kevés a makktermés az állományok elgyertyánosodnak. B állományban végvágást csak 10-1200 db csemete/ha esetén végeznek. Vadkárból csak a mezőgazdaságot ismerik. Ipartörténeti érdekesség a kamandói sikló, mely 1286 m hosszú és 450 m szintkülönbséget hidal át.

Az erdőgazdaság pisztrángneveléssel is foglalkozik, de valamennyi kristálytisza (íható) vízü helyi patakban megtalálható.

Kulturprogramot képzett a Szt. Anna-tó, Békás szoros, Szóvata fürdő meglátogatása, a cserhádi skanzen megtekintése. Sepsikörös-patakon megkoszorúzták Bedő Albert síremlékét.

Részt vettek medvelesen a Madarasi Hargitán, voltak az „Ezeréves” határnál, ahol a határkövek emlékhelyé alakultak.

Voltak a Gyimes völgyben, melyet csángók laknak, és marha ridgeltartással foglalkoznak. A mezőgazdasági területek műveltek, kopárnak tűnnek a legelők, melyeket a lucfenyő „beerdősít”. Letermelés után ezeket nem kell újra erdősíteni, mivel legelő művelési ágban marad. A végvágást résztermelésben - max. 3 ha-n - hajthatják végre.

A Hargitai Erdőgazdaság fajajösszetétele: 80% fenyő + 20% lombos. Itt a Zetelaki és Székelyudvarhelyi Erdészeteket látogatták meg. Utóbbinál női erdészetvezető van (Bakó Kata).

Az erdészetek szervezeti felépítése: erdészetvezető + műszaki vezető + főerdész: aki az adminisztrációt végzi és 4-5 ker. vez. erdész tartozik hozzá.

A beszámoló Rutai Béla termelési felügyelő egészítette ki az alábbiakkal: egyszerűen gazdálkodnak, de nagy jelentőségű a melléktermék termelés és a rendészet. A műszaki átvételek mintaterület eljárással készülnek, az 5 éves revízióig a 10%-os csemetepesztulás a megengedett.

A fakitermelési árveréseken értéktervvel jelennek meg. Az ellenőrzés totális, mely vonatkozik úgy az öltözékre, mint a végzett munkára, adminisztrációra. Szubjektív benyomás volt, hogy az ott élő emberek, „magyarabbak” a magyaroknál, nincs cigánykérdés. Ezen hitvallás kialakításában nagy szerepet játszottak a katolikus, református és luteránus egyházak.

Rövid szünet után:

Dr. Illyés Benjámint kezdte meg előadását. Történelmi áttekintése szerint az erdőértékelés az, melyről büszkéen állíthatjuk, hogy le hagytuk a „Nyugatot”. A múlt században Fekete Lajos indította Selmece, és Fekete Zoltán vitte sikerre Sopronban. Az 50-es években a természeti „kincseknek” nem lehetett értéke, 1957-től dr. Márkus László kezdte meg az új reális módszerek kialakítását.

Az erdőérték összetevői: az alapérték és a javadalom. Az erdőérték fakészlet alapján a teljes terület élőfakészletének vagy a teljes terület hozadék/év üzemtervi viszonzyszámának felhasználásával következtet az erdővagyonra. Az erdőérték az erdei termékek és szolgáltatások értékében is megadható.

Az erdőértékelés céljai:

- erdőterület forgalom: adás-vétel, haszonbérlet

- kárérték meghatározás: tűz-, vad-, füst-, legeltetési-, gomba-, rovar-, viharkár stb.

- a gazdálkodás megalapozása:

1. erdővagyon gazdálkodás

a/ erdőrendezés: fajaf, vágáskor, nevelési modellek, hozamszabályozás

b/ társasági: a stratégiai tervek meghatározásához

c/ erdőfelügyelet (mit jelent a gazdálkodás ökonomiai szempontból)

2. racionális földhasználat

a/ differenciált gazdálkodás

b/ termőföld racionális használata: erdőtelepítés, erdőszerkezet átalakítás.

Erdőértékek:

A/ Klasszikus: Földérték + faérték (Faustmann képlet)

B/ Termelési tényezők együttes értéke

C/ Egy erdőrézlet komplex értéke

D/ Forgalmi érték

E/ Kamatláb érték

A helyi csoport titkára az előadást megköszönve első hozzászólóként kért javaslatot a gyors gyakorlati hasznosítású módszerekre.

Előadó válasza: a részvénytársaságnak törekednie kell az országos egészbe bethethető helyi adatok kiszámítására. Az Országos Erdői Érték és Árszabályozatnak utol kell érnie a gazdasági viszonyokat.

Korbonskiné: a szakmai előírásokhoz megfelelő költségviszonyokat kell, mert így nem oldható meg a szerkezetátalakítás. Válasz: igen, megfelelően számolni kell. *Kiss László:* üzemtervi előírással mi lesz az „összeomlott” feketefenyővel? Válasz: ez modellezhető!

Kérdés: miből? Válasz: felülről várt utasítás helyett jobb a helyben kigazdálkodott összeg. Összesítve az ökológiai szempontok figyelembevételével nem lehet tervezni és megélni.

Zorvan Györgyné

A SEFAG Rt. gazdasági vezetése, szakszervezeti bizottsága és az OEE Kaposvári Helyi csoportja konzultációra hívta meg a Sopromgy megyéből újonnan megválasztott országgyűlési képviselőket. Tájékoztatták őket az Rt. helyzetéről, gondjairól. Áttekintést adtak a gazdálkodásban bekövetkezett eseményekről, a szabályozók módosulásáról és az elkövetkezendő időszak legfontosabb tendenciáiról.

A képviselők örömmel fogadták a meghívást, érdeklődő kérdéseik, elmondott véleményük azt mutatta, hogy fokozott figyelemmel kísérik az erdőgazdálkodás valamennyi fontos kérdését. Kifejezték igényüket a további kölcsönös véleménycserére.

A Gépesítési Szakosztály közösen az EFE Erdészeti Géptani Tanszékével – a Magyar Olaj- és Gázipari Rt. (MOL Rt.) meghívásával szakmai napot szervezett Sopronban.

A szakmai napon a mintegy 50 résztvevő megismerkedett a MOL Rt. tevékenységével, valamint részletes tájékoztatást kapott a motorhajtóanyagok (benzinek, gázolajok) és a kenőanyagok hazai előállításának helyzetéről. A MOL Rt. képviselői (*Búzás Sándor* termékreferens és *Csöndes György* szaktanácsadó) tartalmas előadásokban ismertették a részvénytársaságnál folyó, hajtó- és kenőanyagokkal kapcsolatos fejlesztési-, vizsgálati és forgalmazási tevékenységet. Figyelemre méltó, hogy valamennyi termékük megfelel az európai követelményeknek. Rendelkeznek a garantált minőségű üzemanyagok teljes választékával, valamint a CARRIER márkanevű kenőanyagok széles skálájával. Sok egyéb mellett kiemelhető még azon munkájuk, melyet a környezetvédelem érdekében folytatnak (ólmozatlan benzinek, alacsony kéntartalmú gázolajok, biológiailag könnyen lebontható, növényi eredetű kenőanyagok fejlesztése).

Utóbbiak között szerepel az elsősorban szakterületükön alkalmazható BOKOM FG-100 típusú motorfűrész-lánckenőolaj.

Az előadásokat konzultáció követte. A rendezvényen a szakosztály képviselőiben *Czágásch József*, *dr. Horváth Béla*, *Horváth Imre*, *Majtényi László* és *dr. Mátrabérczi Sándor* vett részt.

dr. Horváth Béla
szakosztály-titkár

Az OEE Zalaegerszegi Helyi Csoportja ez évben szakmai rendezvényt tartott, amelyen két téma szerepelt. Elsőként a Zalai Erdészeti és Faipari Rt. helyzetéről tartott részletes ismertetést *Feiszt Ottó* vezérigazgató és *Horváth Ferenc* vezérigazgató-helyettes.

A szervezeti átalakuláson keresztül az erdőművelés részletkérdéséig betekintést kaptunk az Rt.-ben dolgozó kollégák koncepcióanalízis és napi teendőiből és problémáiból.

Mire szerveződött a részvétel? Arra, hogy a gondjaira bízott erdővagyonot kezelje és a lehetséges hozamát kivegye. Vázlatosan az érintett kérdésekről:

- kárpótlás (kb. 4,3 ezer ha-t érintett);
- létszámleépítés (vitatható a kerületvezetői létszámcsökkenés);
- erdőfenntartás zalai gondjai (tőke kivonás, más szektorba való átcsoportosítás);
- erdőművelési és vadgazdálkodási problémák (makkvetés növelése, már első kivitelkor megépülő vadkárelhárító kerítés stb.);
- pénzügyi gazdálkodás nehézségei (kintlévőségek behajtása, magas kamat);
- értékesítés gondjai (rönk-kereslet jó, egyéb választék problémás);
- javaslat a Faanyagexportálók Szövetségének létrehozására;
- magánerdőgazdálkodókkal való kapcsolatépítés (tanfolyamok szervezése, szolgáltató jellegű vállalkozások növelése).

A rendezvény második felében *Varga Béla*, egyesületünk alelnöke tartott nagy érdeklődéssel várt, szuggesztív előadást az erdővad, erdész-vadász kapcsolatrendszer időszerű problémáiról. Személyes élményein keresztül, melyből vadászmulájának felvillanása sem hiányzott, megismerkedhettünk az örökzöld témakör elmúlt évtizedeinek történéseivel, a szakközönség által ismert helyzet kialakulásával.

Bepillantottunk abba a nem mindennapi küzdelembe, melyet az egyesület és főleg az alelnök az erdők érdekében folytat az esz-közökben nem válogatós vadászlobby megfékezésére. A fórum megbizonyította, hogy helyi csoportunk jelenlévő tagjai a leglényegesebb kérdésekben egyetértenek az előadóval és újabb megerősítést kaptunk, hogy az erdők ügyéért közösen küzdenünk alapvető szakmai kötelességünk.

Hajdú Tibor
elnök

Az Erdészettörténeti Szakosztály június 8-án Sopronban, az Erdészeti és Faipari Egyetem Múzeumában tartotta meg idei harmadik rendezvényét *dr. Orosz Sándor* elnökletével.

Mastaltrné dr. Zádor Márta „Agricola évszázadának erdészeti vonatkozásai” címmel tartott előadást. Bevezetőként *Georgius Agricola*, az orvosból és tanítóból lett neves bányász tudós és történelmes életéről beszélt, majd a 16. században (Ferdinánd és Miksa uralkodása alatt) készített erdőleírásokról, erdőrendtartásokról adott összefoglalást, amelyek egészen Mária Terézia idejéig érvényben maradtak. Az előadást követően *Agricola* „Tizenkét könyv a bányászatról és kohásatról” című, immáron 430 éve írt művének magyar nyelvű kiadása került bemutatásra. *Dr. Márkus László* méltatta az előadást és további erdőrendtartásokról is megemlékezett.

A szakosztályülés következő előadója *dr. Ráczné dr. Schneider Ildikó* múzeumi igazgató volt, aki a vendéglátó intézményről adott részletes ismertetést, melynek keretében nemcsak az épület történetéről számolt be, hanem a kemény munka árán létrehozott kiállításról is szólt. Ezt követően a szakosztályülés résztvevői végigjárták a múzeum teremt, majd a szakosztályügyek megbeszélésére került sor.

A végére baráti beszélgetéssé alakult összejövetelen valamennyi megjelent és távollévő szakosztálytag nevében *dr. Orosz Sándor* elnök köszönetét fejezte ki *dr. Ráczné dr. Schneider Ildikónak*, *Kálmán Évának* és sok névtelen segítőknek, akik az EFE Múzeum ügyét adományokkal és önzetlen munkájukkal is támogatták.

Borsó Zoltán

Szakmai nap a Börzsönyben

A Börzsöny-hegységben működő 12 vadásztársaság szakmai napot szervezett az erdő-, természetvédelem és a vadgazdálkodás közötti összhang megteremtése és a témában szükséges együttműködés elősegítése érdekében. A szakmai nap előkészítésében segítséget nyújtott a Vadászok és Természetvédők Közép-Magyarországi Szövetsége és az Ipoly Erdő Rt. illetékes szakemberei.

A szakmai nap a nagymarosi és a kemencei erdészetek területén a börzsönyi Dózsa Vadásztársaság Bánya-pusztai térségében került megrendezésre. Részt vettek a

- Pest megyei Földművelésügyi Hivatalból *Szabó Zoltán* vadászati főfelügyelő;
- az Ipoly Erdő Rt. szakemberei, *Gyürky János* és *Kiss László* felügyelők, *Karnis Gábor* erdészvezető, kerületvezetők;
- a Börzsönyi Tájvédelmi Körzet vezetője, *Teszary Károly*;
- *Raszler József* erdőfelügyelő;
- a vadásztársaságok részéről az elnökök, vadászmenterek és hivatalos vadászok;
- a VTKKMSZ részéről *Pomázi Ágoston* fővadász és *Köveskúti György* szakértő.

Az Ipoly Erdő Rt. szakemberei rövid tájékoztatást adtak az erdőgazdálkodás feladatáról, az erdő és vadgazdálkodás kapcsolatáról, az erdő vadeltartó-képességéről, a fenntartható vadállományról, az erdei vadkárrol. Elmondták, hogy az erdei vadkárosítás mértékének csökkentése érdekében volt szükség az erőteljes vadállomány-apolás végrehajtására az elmúlt években. Kihangsúlyozták, hogy a cél az erdő természetes vadeltartó-képességének megfelelő fenntartható vadállománynak az elérése a Börzsönyben. Ennek, és az együttműködés elősegítésének érdekében az Ipoly Erdő Rt. évente

- tájékoztatást ad az erdőterv előírása szerint, hogy hol kerül sor erdőfelújításra, hol várható vadkár, javaslatot tesz a legeredményesebb és ésszerű elhárítási módszerek alkalmazására,
- tisztítások, gyéritések téli hónapokra való ütemezésével természetes tápanyagforrások ún. zöldragó felületek kialakítására ad lehetőséget az erdőművelési szempontok figyelembevétele mellett.

Felhívta az Rt. a vadászok figyelmét az aktívabb együttműködésre, kapcsolatteremtésre. Gyors és hatásos intézkedések megtételével csökkenthető a vadkár, s ezáltal javítható a gazdálkodás eredménye is. Igen fontos az együttműködés a tárgyilagos állománybecslés elvégzésében, ezt az erdészeti-vadászati szakembereknek együtt kell elvégezni, mert ez lesz az alapja az eredményes vadgazdálkodás folytatásának a jövőben.

A helyszíni bejárás során a résztvevők megtekintettek erdőfelújítás alatt álló különböző erdőrésztleteket. *Pesek József*, a börzsönyi Dózsa Vadásztársaság vadászmentere – egyben a terület kerületvezető erdésze – a gyakorlatban bemutatta, hogy milyen módszereket alkalmaz a vadkárosítás csökkentése és az eredményes vadgazdálkodás, vadásztatás érdekében. Igen fontos az erdőben figyelembe venni a felújítás alatt álló erdőrésztleteknek és a vadgazdálkodási berendezéseknek a *térbeli elhelyezkedését!* A vadkárosításnak kitett erdőrésztletek közelében nem tart fenn etetőt, dagonyát, tisztas távolságban azonban szálerdőben, középkorú állományokban, védett völgyekben intenzív, ún. elvonó etetést alkalmaz, minden évszakban, már nyáron is szoktató etetést. A tavalyi, száraz nyáron, összel több vagon hullott almát helyezett ki, amellyel lekötötte a vadat – elsősorban a szarvas –, s ezáltal az eredményes vadásztatást is biztosította. Befejezett erdőesítésekben – ahol a szarvas már nem tud kárt csinálni és még áll a kerítés – szórókat tart fenn a vaddiszno számára. 20-30 koca biztosítja a stabil állományt, mégsem vált ki a mezőgazdasági területre, így nem károsít, a koca kellő kímélete mellett eredményes vadásztatást is nyújt.

Bemutatta a villanypásztorral védett erdőrésztletek előnyét, hátrányát minden esetben hangsúlyozva az állandó figyelemmel való kísérést és a szükséges gyors intézkedések megtételét. Az erdőgazdálkodás terén végzett munkája során igyekszik figyelembe venni a természetvédelem és a vadgazdálkodás érdekeit a kívánt összhang megteremtésének szem előtt tartása mellett.

Raszler József erdőfelügyelő rövid tájékoztatást adott az erdőgazdálkodás célkitűzéséről, az erdőfelújításnak idejében történő elvégzéséről. Amennyiben az erdészet nem tudja a meghatározott

időre felújítani az erdőt, úgy szankcionálják, aminek következtében anyagi hátrányt szenved. Az erdőfelügyelő az erdősítések műszaki átvételénél tárgyilagosan állapítja meg a károsítás mérvét és a károsítások okozóját. Fontosnak tartja, hogy a vadásztársaság képviselője – lehetőleg szakember – is részt vegyen, akinek jogában áll véleményét is kifejezni. De a legfontosabbnak tartja a megelőző védekezésre fordítani a fő hangsúlyt, alkalmazva a Pesek vadászmeister által bemutatott módszereket.

Komló Gábor bemutatott egy széldöntött erdőrészt, amelyet csak vadvédelmi kerítés mögött újíthattak fel, mert szigetszerűen helyezkedik el nagy, összefüggő szálerdőben és így természetes, hogy a vad igényli az erdő adta táplálékot. Ilyen esetekben kellene az embernek közreműködni természetes tápanyag biztosításával a vad számára. Az erdőfelújításban éppen ápolást, sarjleverést végeztek. A nagymennyiségű zöldlomb takarmánynak való, és megfelelő szervezéssel – szártított lombként – hasznosítható lenne a téli időszakban.

Teszty Károly tájvédelmi körzetvezető rámutatott, a természetvédelem érdeke is, hogy a környezeti tényezőktől függően értékes állományok jöjjenek létre az erdőfelújítások során. Elsősorban bükkös és tölgyes állományok. A vadászoknak fokozottabb figyelmet kell fordítani a védett növények és állatok védelmére, a természet vadeltartó-képességnek megfelelő vadállomány fenntartására a Börzsönyben. A mesterséges takarmányozással, széna kirakással tájidegen növények is elszaporodnak a térségben, ezért is hasznosabb volna a helyben található természetes tápanyagok vadeltetés céljából való felhasználása.

A vadgazdálkodási berendezések – etető, magaslesek – építésénél figyelembe kell venni a tájvédelmi szempontokat is, hullámpala, vas és beton nem való az erdőbe! A vadvédelmi kerítéseknel használt hegesztett vasrácsok, hálók sajnálatosan csúfítják az erdőt. A megújított vadgazdálkodási üzemterveknek részletesen kell tartalmaznia a természetvédelemnek a vadgazdálkodással szemben támasztott igényeit, elvárásait.

Pesek József felhívta a vadásztársaságok, a vadászmeisterek figyelmét, hogy a bekövetkezett változásokkal szembe kell nézni, a vadászat már nem lehet öncélú, ismerni kell az összefüggéseit az erdőgazdálkodással és a természetvédelemmel. Nagyobb súlyt kell fektetni a szakszerű vadgazdálkodásra, ésszerűsége törekedve; nem lehet már „sportvadász”-sággal takarózni, minden sportot úzőnek áldozni kell pénzt, időt, hogy eredményt tudjon elérni; nem síránkozni kell, hanem cselekedni.

A vadászok kifogásolták a drasztikus állományapasztást, Pesek József idézett a vadgazdálkodási üzemtervből: „1985-re végre kell hajtani az állományszabályozást...” 1990-re sem végeztük el! Gyürky János utalt egy 10 évvel ezelőtti MAVOSZ kiadványra, ahol elfogadták a 26 ezer darabos fenntartható szarvasállományt. Pomázi Agoston fővadász kiértékelve a látottakat, hallottakat hasznosnak vélte a szakmai nap megtartását, a vadásztársaságok képviselőit felkérte, hogy a területükön hasonló módon tartsák a kapcsolatot és vegyék figyelembe a természetvédelem és az erdőgazdálkodás érdekeit.

A Vadászszövetség már tett lépéseket a táji vadgazdálkodás megteremtésére, az FM Erdőrendezési Szolgálatól megkérte a jelenleg érvényes erdőtervekben rögzített vadeltartó-képességet, a fenntartható vadállományt, tematikus erdőgazdasági térképeket, amelyek tartalmazzák a fafaj- és kormegoszlást, az elkövetkező években sorra kerülő legfontosabb erdőfelújítási, fahasználati munkálatokat, vadgazdálkodás célját szolgáló erdőrésztelvényeket, nyiladékokat. A táji vadgazdálkodási és trófeabemutatóknak is az a célja, hogy egységes szemléletet alakítsanak ki a legfontosabb teendők elvégzésére. A Börzsöny-hegység vadeltartó-képességének újbóli megállapításával foglalkozó pályázat elnyerése is bizonyára előbbre fogja vinni az ügyünket.

A szakmai nap a nagybörzsönyi horgásztanyánál ért véget, ahol dr. Somogyi Endre vt. elnök látta vendégül a résztvevőket. A házigazdák még rövid tájékoztatást adtak Nagybörzsöny nevezetességéről, az Árpád-korabeli templomáról, vízimalmáról, bányászati múltjáról és Európában egyedülálló bányásztemplomáról. Pomázi Agoston megköszönte a megjelenteknek, az Ipoly Rt.-nek és a házigazdáknak a részvételüket, abban a reményben, hogy a találkozót elősegítette az együttműködést az erdő-, a természetvédelem és a vadgazdálkodás között.

Köveskúti György

□

In memoriam dr. Szepesi László

Szepesi László Olaszliszván, Zemplén megyében született 1930. tavaszán. Úgy tűnik, hogy az erdőkoszorúza szülőföld vérezte az erdőmérnöki pályára. Középfelsőfokú Sárospatakon és Sátoraljaújhelyen végezte. Leningrádban szerzett kitüntetéses oklevelet az Erdőműszaki Akadémián.

Pályáját a Földművelésügyi Minisztériumban, illetve az Országos Erdészeti Főigazgatóság Műszaki és Beruházási Főosztályán kezdte, ahonnan 1956. július 5-én került az Erdészeti Tudományos Intézetbe, 1957-től igazgató-helyettes, 1965-től vezette az intézet gépesítési osztályát. Munkája, tevékenysége meghatározó volt az erdészet fejlesztésében. Egyedi és összehasonlító vizsgálatokat végzett a motorfűrészekkel, traktorokkal, az erdőművelési gépekkel. Munkatársaival kb. 300 hazai és külföldi erdőgazdasági gép vizsgálatát végezte.

Kifejlesztette az erdészeti gépek, különösen a motorfűrészek vibrációs mérésének műszereit. 48 kutatási jelentés és 105 tanulmány szerzője. Három nyelvből vizsgázott közép-, illetve felsőfokon. A műszaki tudományok kandidátusa, illetve akadémiai doktora. Az Erdészeti és Faipari Egyetem tiszteletbeli doktora.

Személyére a szülői ház melege, az erdészek komoly fegyelme, az étellel naponta megkötött kompromisszum lelke mélyéig hatott. Hiteles vezető volt. Soha nem játszotta a vezetőt. Ha felülről feladatot kapott, együtt dolgozott munkatársaival.

Lehetetlent soha nem kívánt, csak a majdnem lehetetlent. De amikor segítségével teljesült a majdnem lehetetlen, a dicsőségből egyetlen sugarat sem igényelt. Embereit nemcsak hagyta dolgozni, de motiválta is. Úgy volt távolságtartó, hogy mindig engedhessen belőle anélkül, hogy tekintélyét elherdálta volna.

A Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Bizottságában, az Agrár-műszaki Bizottságában évtizedeken keresztül képviselte az erdészeti gépesítést. Munkáját itthon, Keleten és Nyugaton egyaránt ismerték és elismerték.

A gépesítés, a vibráció mérése terén iskolát teremtett. Életét a két végén égetett gyertyaként fogyasztotta, miközben a fényből számára alig szentjánosbogárnyi jutott.

E havi számunk szerzői

Apatóczy István	PP	Budakeszi
Agócs József	EFE	Sopron
Branka Györgyi	OMSZ	Budapest
Csuka Imre	ERSZ	Debrecen
Dauner Márton	FM	Budapest
Eszes Ferenc	tanár	Szeged
Führer Ernő	ERTI	Budapest
Horváth László	OMSZ	Budapest
Horváth Zoltán	FM	Budapest
Kádár Zoltán	erdőmérnök	Szolnok
Kósa Lajos	FM	Budapest
Márkus István	EFE	Sopron
Reményfy László	erdőmérnök	Eger
Szabados János	ÁV. RT.	Budapest
Tibay György	erdőmérnök	Budapest
Vicze Ernő	erdőmérnök	Budapest

1994. július 22-én, 51 éves korában kísérték utolsó útjára

MÓRI PÉTER

erdésztechnikust felesége, két leánya, osztálytársai, az Ipoly Erdő Rt. dolgozói és az ismerősök.

Móri Péter 1967. november 1-től dolgozott a Cserhádi Állami Erdőgazdaság Berceli Erdészeténél kerületvezető erdészként, majd 1974. március 1-től az Ipolyvidéki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság Központjában munkaügyi előadóként.

Betegsége 1986-ban ragadta ki kollégái közül, először betegálmányba, majd leszálalékolásra került sor. Hiába volt a sok orvos és patika, a kór egyre inkább elhatamosodott rajta, majd 1994. július 8-án szőlította magához a Teremtő, hosszú évek szenvedései után.

Egyesületünk helyi csoportjának 1991. június 30-ig volt tagja. Emlékét megőrizük.

El nem mondott requiem az edercsi temetőben

Dr. Nagy Endre, a nagy magyar vadász és zoológus barátja voltam. Büszke vagyok rá, hogy a barátjának fogadott jó 25 éve, amikor a vadászati világhiállításon összeismerkedtünk.

Itt, az edercsi vadászotthonában, a pattogó kandallótűz mellett, kényelmes fotelban elhelyezkedve hallgattam kedves, halkszavú elbeszéléseit.

A falakról körös-körül rám meredező kafferbivalyok, gnuk, antilopok trófeái elemvarázsolták Afrika titokzatos világát. Ilyenkor szinte szertartásosan gyújtottunk rá egy szivarra, és elkortyoltunk egy-egy pohárka konyakot.

Egyszer bevallotta, hogy ő tulajdonképpen utálja a szivart, a konyakot meg csak azért issza, mert a szivartól hányingere támad.

A 80-as évek közepétől novemberekben szoktam felkeresni, amikor már csitult a látogatók száma, és megtudtam, hogy készül vissza Tanganyikába.

Valahányszor elment, szinte mentegetőzve mondta: – A tél elől megyek el, félek a téltől meg az influenzától. De a szalonkakkal együtt újra itt vagyok! És a szeptemberi szarvasbőgés kárpótolja nekem az itthagytott téli világot, a havas tájat, a megdermedt Balatont, a hóban törtető disznók izgalmas látványát, amikről telente lemaradok.

Valamikor, talán 1987-ben, egy novemberi ködös estébe hajló délutánon megdöbbenő kérdéssel fordult hozzám:

– Mit szólnál hozzá, ha most eljőnnél velem Tanganyikába? Occulira visszajövünk! – biztatott ráadásaként.

Nem tudtam szóhoz jutni, csak a fejemet ráztam tagadóan. Majd meghatódva mondtam:

– Köszönöm Bandi bátyám! De én nem megyek el innen soha, sehoval!

Láttam, őt is meglepte a válaszom, és mint később elmondta, baráti körében ez még soha nem fordult elő.

Ez jutott ott, az edercsi temetőkerthben megásott sírjának csontkeményre száradt rögeinél az eszembe, 1994. július 27-én.

Tompán hullottak a rögök az urnájára, mert felfogták azok a virágcsokrok, amiket Ederics és Vita egyszerű emberei szeretetük és tiszteletük jeléül dobtak rá.

Pihenj hát Isten békéjében, drága jó Bandi bátyám, és nyugtasson az a tudat, hogy Hazád drága földje borul rád, és magához ölel ágyan, simogatón.

Aludj hát, nagy álmok álmódója, hiszen csak a tested porlad itt! Emléked, szellemed tovább él a Meru tövében és a Sipos-torok alatt, ahová idáig integetnek a szigligeti vár mohos bástyái, a Királyné szoknyája, a Rókarántó, és távolról a gulácsi hegy cukorsüvege.

Bízom benne, hogy az örök vadászmezőkön egyszer cserkelés közben összetalálkozunk.

Akkor tovább mesélem neked a vidám történeteimet erdőkről, mezőkről, vadakról, furfangos atyafiakról, és szinte látom magam előtt, amint cinkosan kéklő szemeidben újra a régi fények hunyorgnak.

Legyen sírján mindig néhány szál virág, cser- vagy fenyőtőret az edercsi erdőből, amely Afrika vadászmezőiről is visszahúzta nagy szívét!

Wentzely, az erdész

Elhunyt dr. Szilágyi László

Sopronból érkezett a hír: otthonában magában, holtan találták dr. Szilágyi László erdőmérnököt. Eredeti nevén – Stefanik – vált ismeretessé irodalmunkban az ötvenes évektől kezdődően. Az Erdészeti Tudományos Intézetben végzett a mai magyar erdészet – és hozzátehetjük, hogy más országok számára is – jelentős kutatómunkát.

Számos, irodalmilag dokumentált eredménye között kiemelkedik az ötvenes években megindult, hatalmas méretű nemesnyár-telepítéseket katasztrófával fenyegető, baktérium okozta nyárfarák fellépések feltárása, mibenlétének kutatása, leküzdésének kidolgozása. Nevéhez fűződik a vész országos észlelése, az ország figyelmének felkeltése a károsító iránt. Az országot szaklapunkban riasztotta, nemzetközi érdeklődést pedig az általunk rendezett Nemzetközi Nyárfa Konferencián tartott előadásával majd annak publikálásával keltett 1957-ben. Az észleléssel egyidejűleg módszert is kidolgozott a károsítás természetrajzának megismerésére és erről kutatási részjelentést tett (1959). Módszerének első eredményeként a felismert rezisztens nyárfajtákat tudományos részjelentésben ismertette (1960), majd közreadta a védekezés általa felismert lehetőségeit (1961). A témát szélesen átölelő munkásságáról tudományos zárójelentésben számolt be az intézetnek (1962). Elért eredményeit két nagy jelentőségű tudományos összefoglaló jelentésben rögzítette (1970). Több írása is megjelent az MTA Agrártudományi Osztályának Közleményeiben is.

A szakmáért érzett erkölcsi elkötelezettsége később arra készítette, hogy harcot folytasson a hazai gyakorlattól eltérő, általa kizárólag helyesnek tartott erdőgazdálkodási mód elismertetéséért. A szálalógazdaság általános bevezetését sürgette a számításai szerint hatalmas népgazdasági veszteségek elkerülésére. Céljának elérése érdekében a napisajtót vette igénybe bírálatai, javaslatai terjesztésére, és szakmai körökben élénk vitát váltott ki. Az egyesület elnöksége szükségesnek tartotta végül is állást foglalni és ennek az ERDŐ 1985. évfolyamában, az Egyesületi Közlemények közötti közzétételével a vitát szakmai közmegelegedésre lezárta.

Dr. Szilágyi László nyugdíjazás utáni közszereplésének pozitív oldala volt, hogy cikkeivel a társadalom figyelmét felkeltette az erdőgazdaság kérdései iránt, a szakmát pedig gondolkodásra készítette.

J. R.